स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना

Local Disaster and Climate Resilience Plan

भूमे गाउँपालिका, रुकुम (पूर्व)

भूमे गाउँपालिका २०७६

निर्माण निर्देशिका:स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशीलयोजना तर्जुमा निर्देशिका, मस्यौदा २०७४ **Local Disaster and Climate Resilience Planning Guidelines (LDCRP -2074)**

दस्तावेज: स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना- २०७६, भूमे गाउँपालिका, रुकुम पूर्व

सर्वाधिकार: भूमे गाउँपालिका, रुकुम पूर्व

प्रथम प्रकाशन : .....प्रति

प्राविधिक सहयोग : भट्रिक्स कन्सलटेन्सी

तयारी तथा प्रकाशनका लागि आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग :

यो योजनाको निर्माण भूमे गाउँपालिका रुकुम (पुर्व)को गाउँपालिका स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समितिसँगको सहकार्यमा UNFPA को आर्थिक सहयोग र नेपाल रेडक्रस सोसाइटीको प्राविधिक सहयोगमा तयार गरिएको हो ।

विपद् व्यवस्थापनमा प्रयोग हुने केही महत्वपूर्ण शब्दावली

नेपाली शब्द	अंगेजी शब्द
भवन निर्माण संहिता	Building Code
क्षमता	Capacity
क्षमता विकास	Capacity Building
जलवायु परिवर्तन	Climate Change
आपत्कालीन व्यवस्थापन	Emergency Management
सामना क्षमता	Coping Capacity
विपद्	Disaster
विपद् जोखिम	Disaster Risk
विपद् व्यवस्थापन	Disaster Management
विपद् जोखिम व्यवस्थापन	Disaster Risk Management
पूर्वचेतावनी प्रणाली	Early Warning System
वातावरणनीय ह्रास	Environmental Degradation
सम्मुखता	Exposure
पूर्वानुमान	Forecast
भौगर्भिक प्रकोप	Geological Hazard
प्रकोप	Hazard
पूर्वतयारी	Preparedness
रोकथाम	Prevention
पुनर्लाभ	Recovery
उत्थानशील	Resilience
प्रतिकार्य	Response
प्रबलीकरण	Retrofiting
जोखिम	Risk
जोखिम विश्लेषण	Risk Assessment
जोखिम व्यवस्थापन	Risk Management
जोखिम स्थानान्तरण	Risk Transfer
सङ्कटासन्न/सङ्कटासन्नता	Vulnerable/Vulnerability

शब्द सङ्क्षेप

गा.पा.	गाउँपालिका
स्था. वि.व्य. ज.उ. स	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन तथा जलवायु उत्थानशील समिति
ने.रे.सो.	नेपाल रेडक्रस सोसाईटी
जि.प्र.का:	जिल्ला प्रशासन कार्यालय
जि.भू.का:	जिल्ला भू-संरक्षण कार्यालय
जि.प्र.का:	जिल्ला प्रहरी कार्यालय
जि.व.का:	जिल्ला वन कार्यालय
जि.ज.स्वा.का:	जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय
गै.स.सं.	गैर सरकारी संस्था
स्वा.से.	स्वास्थ्य सेवा
ने.से.	नेपाली सेना
स.प्र.ब:	सशस्त्र प्रहरी बल
उ.मा.वि:	उच्च माध्यमिक विद्यालय
मा.वि:	माध्यमिक विद्यालय
प्रा.वि:	प्राथमिक विद्यालय
DPRP	District Disaster Preparedness and Response Plan
VCA	Vulnerability Capacity Assessment
CCA	Climate Change Adaptation
UNFPA	United Nation Population Fund
NGO	Non Government Organization
I/ NGO	International Non Governemnt Organization
एल.डि.सि.आर.पि	स्थानीय विपद् तथा जलवायु परिवर्तन उत्थानशील योजना
एल.डि.आर.एम.पि	स्थानीय विपद् जोखिम व्यवस्थापन योजना
न.पा.	नगरपालिका
आ.व.	आर्थिक वर्ष
DRR	Disaster Risk Reduction
सा व	सामुदायिक वन
जि स स	जिल्ला समन्वय समिति

जिल्ला समन्वय समितिको कार्यालय, रुकुम (पूर्व)

रुकुमकोट, ५ नं. प्रदेश, नेपाल

शुभकामना !

प्रदेश नं. ५ को एक मात्र हिमाली जिल्ला रुकुम (पूर्व) का तीन स्थानीय तहमध्ये भूमे गाउँपालिकाले विपद जोखिम न्यूनीकरणका लागि विपद् रोकथाम तथा व्यवस्थापनका कार्यहरुलाई प्राथमिकताका साथ अगाडि बढाइरहेको छ। सो सम्बन्धी गतिविधिहरुलाई अझ व्यवस्थित र प्रभावकारी रुपमा अगाडि बढाउने हेतुले स्थानीय सहभागिता र समस्यामा आधारित भएर तयार गरिएको भूमे गाउँपालिकाको स्थानीय विपद जोखिम न्यूनीकरण तथा जलवायु उत्थानशील योजना प्रकाशन हुन लागेकोमा ज्यादै खुसी लागेको छ।

साविकको रुकुम जिल्लाको पूर्वी भाग जुन तुलनात्मक रुपमा पिछडिएको, कम विकास भएको र मानव विकास सूचकाङ्कमा पनि पछि परेको, हिमपात, हावाहुरी, बाढिपहिरो, आगलागी जस्ता प्रकोप प्रभावित क्षेत्र नेपालको संविधान जारी भएसँगै नयाँ जिल्लाको रुपमा अस्तित्व पाएपछि अन्य समस्या सँगसँगै विभिन्न प्रकोपजन्य जोखिमको रोकथाम गर्न, क्षति न्यून गर्न तथा सोको व्यवस्थापन गर्न निकै चुनौति र समस्या भोगिरहेको छ ।

नयाँ जिल्लालाई सुरुवातदेखि नयाँ ढङ्गले योजनावद्ध र व्यवस्थित बनाउन सकेको खण्डमा हरेक क्षेत्रमा सन्तुलित र व्यवस्थित विकास मार्फत यहाँको समग्र विकासलाई माथि उठाउन सकिने अवसर छ भने अर्कातिर विभिन्न अभाव र समस्याको सामना गर्नुपर्ने चुनौति छ । परिवर्तित व्यवस्था र संरचनामा स्पष्ट नीति, कार्ययोजना र मार्गदर्शनहरु नबन्दा जिल्लामा सञ्चालन हुने हरेक गतिविधिहरुमा सुचारु गर्न समेत अन्यौलता हुने गरेको छ । जसका लागि नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार र स्थानीय तहले तय गर्ने योजना तथा नीति नै रुकुम (पूर्व) जिल्लाको समेत नीति र योजना बन्दछ।

गाउँपालिकाको वस्तुस्थिति र परिवेश अनुसार सम्भावित प्रकोप तथा विपदको समयमा पहिचान गरी आवश्यक पूर्वतयारी र प्रतिकार्यमा सरोकारवालाको भूमिका स्पष्ट हुनुका साथै सोका लागि आवश्यक पर्ने स्रोत साधनको सुनिश्चितता र परिचालनको व्यवस्था गर्न समेत यो योजनाले स्पष्ट आधार प्रदान गर्नेछ। स्थानीय सहभागिता र परिवेशमा आधारित योजना भएकोले कार्यान्वयन गर्न सहज हुनुका साथै भूमे गाउँपालिकाबासीहरुले अपनत्वबोध गर्ने अपेक्षा लिएको छु। योजनाले समग्र रुकुम (पूर्व) जिल्लाको विपद व्यवस्थापनका क्षेत्रमा योजना निर्माण, पूर्वतयारी र प्रतिकार्यका लागि आधारको रुपमा भूमिका निर्वाह गरोस् संकटको समयमा नागरिकको समिपमा सरकारको उपस्थिति महशुस गर्न सक्ने वातावरण तयार होओस् भन्ने शुभेच्छा व्यक्त गर्दछु।

साथै, रुकुम (पूर्व) जिल्लास्थित भूमे गाउँपालिकाले विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा जलवायु उत्थानशील योजना तयार गरी योजनाबद्ध ढंगले विपद जोखिमको रोकथाम तथा न्यूनीकरणका साथै प्रतिकार्य सम्बन्धी गतिविधिका लागि सरोकारवालाहरुको अधिकतम सहकार्य र समन्वयमा अगाडी बढाउने कार्यको सुरुवात भएको छ। आगामी दिनमा समग्र जिल्लाको विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा जलवायु उत्थानशील योजना तर्जुमाका साथै सो सम्बन्धी कार्यमा महत्वपूर्ण योगदान पुगोस् विभिन्न किसिमका प्रकोप र विपद्को सहज ढंगले सामना गर्न सक्ने आधार तयार होओस् हार्दिक शुभकामना ।

गजेन्द्र बहादुर वली
प्रमुख
जिल्ला समन्वय समिति, रुकुम (पूर्व)

भूमे गाउँपालिका

गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय

खाबाङवगर, रुकुम (पूर्व)
५ नं. प्रदेश, नेपाल

प्रतिवद्धता

बाढी, पहिरो, भूकम्प, महामारी, आगलागी, हावाहुरी, चट्याङ, दूर्घटना जस्ता विपद जोखिमको दृष्टिकोणले विश्वमै नेपाल उच्च जोखिम रहेको छ। भूमे गाउँपालिका पनि त्यसबाट अछूटो रहने कुरा भएन। प्राकृतिक भूकम्पको दृष्टिकोणबाट नेपाल विश्वमै ११ औं स्थानमा रहेकाले भूकम्पीय जोखिम यस पालिकामा रहने नै भयो। त्यसबाहेक हाम्रो गाउँपालिकामा पहिरो, बाढी, कृषिमा लाग्ने रोग, पशुमा लाग्ने रोग, हावाहुरी, चट्याङ, सडक दूर्घटना, अन्य दूर्घटना क्रमशः जोखिम बढी भएका प्रकोप हुन्। धेरै प्रकोप तथा विपदहरु प्राकृतिक कारणले नै हुन्छन् भने केही मानवीय क्रियाकलापका कारण पनि सिर्जना हुने र कारण बन्ने गर्दछन्। तसर्थ, विपद जोखिम हाम्रो जीवनमा, कालमा आइपर्छ र त्यससँग जुध्नैपर्छ। विपद् आइसकेपछि त्यसको सामना गर्न हामीसँग कति क्षमता छ र सहनशीलता क्षमता कति छ भन्ने कुराले पनि हामी त्यसबाट कति प्रभावित हुन्छौं भन्ने कुरा निर्भर गर्दछ।

पहिले पहिले विपद् व्यवस्थापन गर्न प्रतिकार्य योजनामा मात्र जोड दिइन्थ्यो भने आजभोलि विपद् सहनशीलता र उत्थानशीलताको आँखाबाट हेर्न थालिएको छ। बढ्दो जलवायु परिवर्तनको असर र विपद जोखिमलाई मध्यनजर गर्दै अब केन्द्रदेखि स्थानीय स्तर सबैले आफ्ना गतिविधिहरुमा अनुकूलन र उत्थानशील योजना समावेश गर्न आवश्यक छ। नेपाल संघात्मक व्यवस्थामा रुपान्तरण भएसँगै तीन तहको सरकारले फरक फरक भूमिकाबाट नागरिकको सेवा र विकाससम्बन्धी कार्यहरुको सम्पादन गर्नुपर्ने जिम्मेवारीसँगै स्थानीय तहको सरकारलाई चुनौति र अवसर थपिएको छ। स्थानीय सरकार जनताको सबैभन्दा नजिकको सरकार भएकोले पनि जनताको पीर मर्का, गुनासाहरुको सुनुवाई गर्ने तल्लोस्तरको आधारभूत विकास गर्ने जिम्मेवारी बढेको छ।

जलवायु परिवर्तनको असर र विपद् जोखिमको प्रभाव पनि सबभन्दा पहिले स्थानीय तहबाट सुरु हुने भएकाले विपदसँग जुध्न, बहन र सहन गर्न पूर्वतयारी तथा उत्थानशील योजना अनिवार्य शर्त हो। विपद जोखिम तथा जलवायु उत्थानशील योजनालाई केन्द्रदेखि स्थानीय तहसम्मका निकायहरुले आफ्नो नीति तथा कार्यक्रममा समावेश गरी कार्यान्वयन गर्न सर्वप्रथम संकटासन्न क्षेत्र समुदायको पहिचान गरी सोही बमोजिम स्थानीय स्रोत र साधनलाई अधिकतम् परिचालन गर्नुपर्छ। स्रोत साधनको परिचालन गर्दा विशेष गरी जोखिममा रहेका सबै वर्ग, क्षेत्र र समुदायको समान पहुँच, अर्थपूर्ण सहभागिता र महसुस गर्ने खालको स्वामित्व स्थापना हुने गरी गर्नुपर्दछ। सोही कुरालाई आत्मसाथ गर्दै नेपाल सरकारले जारी गरेका विभिन्न नीति, कानून, प्रतिवद्धता र मार्गदर्शनलाई आधार बनाई स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी भूमे गाउँपालिकाको स्थानीय विपद तथा जलवायु उत्थानशील योजना निर्माण हुन लागेको छ। यो योजना तर्जुमा गर्न अहोरात्र खट्नुहुने यस गाउँपालिकाका उपाध्यक्ष, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, स्थानीय विपद तथा जलवायु उत्थानशील योजना समितिका सदस्यहरु, योजना तर्जुमा उपसमिति, सबै सरोकारवाला निकायहरु, फोकल पर्सनहरु, तथ्याङ्क संकलकहरु, परामर्शदाता, आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग गर्नु हुने नेपाल रेडक्रस सोसाइटी र UNFPA तथा सम्बन्धित सबैलाई विशेष धन्यवाद दिन चाहन्छु।

अन्तमा, सबै शुभेच्छुक र सहयोगी निकायहरुको सहयोगमा तर्जुमा भएको भूमे गाउँपालिकाको स्थानीय विपद तथा जलवायु उत्थानशील योजना बमोजिम आगामी नीति तथा कार्यक्रममा समावेश गरी कार्यान्वयनका लागि प्रतिवद्धता व्यक्त गर्दछु।

रामसुर बुढा मगर
गाउँपालिका अध्यक्ष

रामसुर बुढा मगर
गाउँपालिका अध्यक्ष

भूमे गाउँपालिका

गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय

खाबाङवगर, रुकुम (पूर्व)
५ नं. प्रदेश, नेपाल

प्रतिवद्धता

नेपाल विपद् जोखिमको हिसाबले विश्वमा २० औं स्थानमा रहेको छ भने भूकम्पीय जोखिमको हिसाबले ११ औं स्थानमा, पानीजन्य विपद जोखिमको हिसाबले ३० औं र जलवायु परिवर्तनको प्रभावका हिसाबले चौंथो जोखिममा रहेको छ। बाढी, पहिरो, आगलागी, महामारी, हावाहुरी, चट्याङ, सडक दूर्घटना जस्ता विभिन्न विपद्हरुले वर्षेनी जनधनको क्षति भैरहेको छ। त्यसमा पनि प्राकृतिक स्रोतसाधनको अत्याधिक दोहन, असन्तुलित विकास गतिविधि, अव्यवस्थित बसोबास, हचुवामा गरिने पूर्वाधार निर्माण जस्ता मानव सिर्जित विपद्का कारण जनधनको क्षतिमा वृद्धि हुनुका साथै विपद् जोखिम बढ्न थालेको छ। बिना योजना पूर्वाधारतर्फको विकासमा जोड दिँदा र विपद् जोखिम न्यूनिकरणको स्पष्ट खाका नहुँदा विपद जोखिम झनै बढिरहेको छ। नेपालको संविधान जारी भएसँगै संघात्मक व्यवस्था बमोजिम राज्य पुनर्संरचना भई संघ, प्रदेश र स्थानीय तह गरी तीन तहको सरकारको स्थापना भएपछि एकातिर स्थानीय तह सरकारकै रुपमा अधिकार सम्पन्न भएको छ भने अर्कोतिर विपद् जोखिमसँग प्रत्यक्ष जुध्ने र त्यसको व्यवस्थापन गर्ने जिम्मेवारी पनि थपिएको छ। विपद्सँग नजिकबाट जुध्न र त्यसलाई व्यवस्थापन गर्न सर्वप्रथम यस्ता जोखिमहरुको न्यूनिकरण, पूर्वतयारी जस्ता कृयाकलापहरुको सञ्चालनबाट संकटासन्न अवस्थामा रहेका स्थान, समुदाय र वडालाई उत्थानशील बनाउन नीतिगत योजनाको आवश्यकता हुन्छ।

विपद अपर्झट आउने भएकाले विपद्लाई झेल्न सक्ने हाम्रो क्षमताले पनि त्यसको प्रभाव र क्षतिमा फरक पार्दछ। त्यसैले स्थानीय विपद जोखिम न्यूनिकरण तथा जलवायु उत्थानशीलतालाई केन्द्रदेखि स्थानीयस्तरसम्म विस्तार गरी सबै तहका विकास नीति तथा कार्यक्रममा समावेश गर्दै दिगो विकासको मान्यता बमोजिम जोखिममा रहेका सबै वर्ग, समुदाय एवं क्षेत्रको पहुँच र स्वामित्व स्थापित हुने गरी स्थानीय स्रोत र साधनलाई अधिकतम परिचालन गर्नुपर्ने आवश्यकता छ। सोही कुरालाई मध्यनजर गर्दै संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना तर्जुमा निर्देशिका, २०७४ तयार गरी लागू गरेको छ। यसै निर्देशिकाकै आधारमा भूमे गाउँपालिकाले पनि स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ११ को उपदफा १(न) ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी भूमे गाउँपालिकाको स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना निर्माण गरी प्रकाशन गर्न पाउँदा निकै उत्साहित छु। यस योजना तर्जुमा गर्न प्रतिवद्ध भई लागिपर्नु हुने यस गाउँपालिकाका आदरणीय अध्यक्षज्यू र उपाध्यक्षज्यू, स्थानीय विपद तथा जलवायु उत्थानशील योजना समिति, योजना तर्जुमा उपसमिति, सबै सरोकारवाला निकायहरु, फोकल पर्सनहरु, तथ्याङ्क संकलकहरु सबै प्रति आभार प्रकट गर्दछु। यस योजनालाई मूर्तरुप दिन अहोरात्र खटिनुभएका परामर्शदाता, आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग गर्नु हुने नेपाल रेडक्रस सोसाइटी र UNFPA तथा सम्बन्धित सबैलाई विशेष धन्यवाद दिन चाहन्छु।

अन्तमा, सबै सरोकारवाला र सहयोगी निकायहरुको सहयोगमा तर्जुमा भएको भूमे गाउँपालिकाको स्थानीय विपद तथा जलवायु उत्थानशील योजना बमोजिम आगामी नीति तथा कार्यक्रममा समावेश गर्न आफ्नोतर्फबाट पहल गर्ने र यस योजनालाई अधिकतम कार्यान्वयनका लागि इमान्दारिताका साथ प्रयासरत रहने प्रतिबद्धता समेत व्यक्त गर्दछु।

चन्द्रसिंह श्रेष्ठ
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

विषय सुची

खण्ड १ प्रारम्भिक परिचय

१.१ पृष्ठभूमी ११

१.२ योजनाको उद्देश्य १५

१.३ योजनाको आवश्यकता र महत्व १६

१.४ योजनाको सिमा १८

१.५ योजना निर्माण प्रक्रिया विधि १८

१.६ योजनाको अनुगमन मूल्याक्न र पुनरावलोकन २२

खण्ड २ प्रकोप , संकटासन्नता , क्षमता र जोखिम विश्लेषण

२.१ प्रकोपको पहिचान स्तरीकरण तथा विश्लेषण २३

२.२ प्रकोप स्तरीकरण २४

२.३ प्रकोप विश्लेषण २७

२.४ प्रकोप, मौसमी तथा स्तरीकरण पात्रो ३१

२.५ प्रकोप, जोखिम तथा सामाजिक श्रोत नक्सांकन र संकटासन्नता तथा क्षमता पहिचान ३४

२.६ जोखिम पहिचान तथा क्षमता विश्लेषण ३४

२.७ संस्थागत विश्लेषण वा सम्बन्ध चित्र ३५

२.८ तापक्रम र वर्षाको विश्लेषण ३८

२.९ लक्षित समूह छलफल ३८

२.१० भू उपयोग जोखिम विश्लेषण ४१

२.११ संकटासन्नता तथा क्षमता विश्लेषण मार्फत संकटासन्नता स्तरीकरण ४२

२.१२ सम्पन्नता स्तरीकरण ४६

२.१३. गाउँपालिकाको क्षमता विश्लेषण ४६

२.१४. स्थानीय ज्ञान, सीप, क्षमता र प्रविधिको लेखांकन ५२

खण्ड ३ दिर्घकालिन सीप, परिदृश्य, लक्ष्य, निती तथा रणनिति

३.१ दिर्घकलिन सोच ५५

३.२ परिदृश्य ५५

३.३ लक्ष्य ५५

३.४ उद्धेश्य ५५

३.५ निति ५५

३.६ रणनिति ५६

खण्ड ४ स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील गतिविधिहरु

४.१ भूकम्प प्रकोपको सन्दर्भमा ५८

४.१.१ नितिगत व्यवस्था तथा निर्णय ५८

४.१.२ भूकम्प प्रकोपको सन्दर्भमा जनचेतना तथा क्षमता अभिवृद्धिका कार्यक्रमहरु ५८

४.१.३ भूकम्प प्रकोपको सन्दर्भमा जोखिमन्यूनिकरणका क्रियाकलापहरु ५९

४.१.४ भूकम्प प्रकोपको सन्दर्भमा आपतकालिन पूर्वतयारी ६०

४.१.५ भूकम्प प्रकोपको सन्दर्भमा विपद्को समयका प्रतिकार्यका क्रियाकलापहरु ६१

४.१.६भूकम्प प्रकोपको सन्दर्भमा विपद् पश्चात पुर्नलाभका क्रियाकलापहरु ६३

४.२ बाढी, पहिरो प्रकोपको सन्दर्भमा ६४

४.२.१ बाढी, पहिरो प्रकोपको सन्दर्भमा जनचेतना तथा क्षमता अभिवृद्धिका कार्यक्रमहरु ६४

४.२.२ बाढी, पहिरो प्रकोपको सन्दर्भमा जोखिम न्यूनिकरणका क्रियाकलापहरु ६५

४.२.३ बाढी, पहिरो प्रकोपको सन्दर्भमा आपतकालिन पूर्वतयारी ७०

४.२.४ बाढी, पहिरो प्रकोपको सन्दर्भमा विपद्को समयका प्रतिकार्यका क्रियाकलापहरु ७१

४.२.५ बाढी, पहिरो प्रकोपको सन्दर्भमा पुर्नलाभ अर्न्तगतका क्रियाकलापहरु ७३

४.३ पशुमा लाग्ने रोगको प्रकोपको सन्दर्भमा ७३

४.३.१ पशुमा लाग्ने रोगको प्रकोपको सन्दर्भमा जनचेतना तथा क्षमता अभिवृद्धिका कार्यक्रमहरु ७३

४.३.२ पशुमा लाग्ने रोगको प्रकोपको सन्दर्भमा जोखिम न्यूनिकरणका क्रियाकलापहरु ७४

४.३.३ पशुमा लाग्ने रोगको प्रकोपको सन्दर्भमा आपतकालिन पूर्वतयारी ७५

४.३.४ पशुमा लाग्ने रोगकोप्रकोपको सन्दर्भमा विपद्को समयका प्रतिकार्यका क्रियाकलापहरु ७५

४.३.५ पशुमा लाग्ने रोगको प्रकोपको सन्दर्भमा पुर्नलाभ अर्न्तगतका क्रियाकलापहरु ७६

४.४ कृषिबालीमा लाग्ने रोगको प्रकोपको सन्दर्भमा ७६

४.४.१ कृषिबालीमा लाग्ने रोगको प्रकोपको सन्दर्भमा जनचेतना तथा क्षमता अभिवृद्धिका कार्यक्रमहरु ७६

४.४.२ कृषिबालीमा लाग्ने रोगको प्रकोपको सन्दर्भमा जोखिम न्यूनिकरणका क्रियाकलापहरु ७७

४.४.३ कृषिबालीमा लाग्ने रोगको प्रकोपको सन्दर्भमा आपतकालिन पूर्वतयारी ७७

४.४.४ कृषिबालीमा लाग्ने रोगकोप्रकोपको सन्दर्भमा विपद्को समयका प्रतिकार्यका क्रियाकलापहरु ७८

४.४.५ कृषिबालीमा लाग्ने रोगको प्रकोपको सन्दर्भमा पुर्नलाभ अर्न्तगतका क्रियाकलापहरु ७९

४.५ झाडापखाला, मौसमी ज्वरोको प्रकोपको सन्दर्भमा ७९

४.५.१ झाडापखाला, मौसमी ज्वरोको प्रकोपको सन्दर्भमा जनचेतना तथा क्षमता अभिवृद्धिका कार्यक्रमहरु ७९

४.५.२ झाडापखाला, मौसमी ज्वरोकोप्रकोपको सन्दर्भमा जोखिम न्यूनिकरणका क्रियाकलापहरु ८०

४.५.३ झाडापखाला, मौसमी ज्वरोको प्रकोपको सन्दर्भमा आपतकालिन पूर्वतयारी ८०

४.५.४ झाडापखाला, मौसमी ज्वरोको प्रतिकार्यका क्रियाकलापहरु ८१

४.६ हावाहुरी प्रकोपको सन्दर्भमा ८२

४.६.१ हावाहुरी प्रकोपको सन्दर्भमा जनचेतना तथा क्षमता अभिवृद्धिका कार्यक्रमहरु ८२

४.६.२ हावाहुरी प्रकोपको सन्दर्भमा जोखिम न्यूनिकरणका क्रियाकलापहरु ८३

४.६.३ हावाहुरी प्रकोपको सन्दर्भमा आपतकालिन पूर्वतयारी ८४

४.६.४ हावाहुरी प्रकोपको सन्दर्भमा विपद्को समयका प्रतिकार्यका क्रियाकलापहरु ८४

४.६.५ हावाहुरी प्रकोपको को सन्दर्भमा पुर्नलाभ अर्न्तगतका क्रियाकलापहरु ८६

४.७ आगलागी प्रकोपको सन्दर्भमा ८७

४.७.१ आगलागी प्रकोपको सन्दर्भमा जनचेतना तथा क्षमता अभिवृद्धिका कार्यक्रमहरु ८७

४.७.२ आगलागी प्रकोपको सन्दर्भमा जोखिम न्यूनिकरणका क्रियाकलापहरु ८८

४.७.३ आगलागी प्रकोपको सन्दर्भमा आपतकालिन पूर्वतयारी ८८

४.७.४ आगलागी प्रकोपको सन्दर्भमा विपद्को समयका प्रतिकार्यका क्रियाकलापहरु ८९

४.७.५ आगलागी प्रकोपको को सन्दर्भमा पुर्नलाभ अर्न्तगतका क्रियाकलापहरु ९१

४.८ चट्याङ प्रकोपको सन्दर्भमा ९२

४.८.१ चट्याङ प्रकोपको सन्दर्भमा जनचेतना तथा क्षमता अभिवृद्धिका कार्यक्रमहरु ९२

४.८.२ चट्याङ प्रकोपको सन्दर्भमा जोखिम न्यूनिकरणका क्रियाकलापहरु ९३

४.८.३ चट्याङ प्रकोपको सन्दर्भमा आपतकालिन पूर्वतयारी ९३

४.८.४ चट्याङ प्रकोपको सन्दर्भमा विपद्को समयका प्रतिकार्यका क्रियाकलापहरु ९४

४.८.५ चट्याङ प्रकोपको सन्दर्भमा पुर्नलाभ अर्न्तगतका क्रियाकलापहरु ९५

खण्ड ५ योजनाको अनुगमन, मूल्याँकन तथा अद्याविकता

५.१ योजनाको अनुगमन तथा मूल्याँकन ९७

५.२ योजनाको अद्यावकिता ९७

अनुसुचीहरु ९८

खण्ड १ प्रारम्भिक परिचय

१.१ पृष्ठभूमी

विश्व मानचित्रमा नेपाल विपद् जोखिमको दृष्टिले उच्च जोखिम राष्ट्रको रुपमा लिइन्छ । समग्र प्रकोप जोखिमको हिसाबले २० औ स्थानमा, भूकम्पीय जोखिमको हिसाबले ११ औ स्थानमा, बाढी तथा पहिरोको जोखिमको हिसाबले ३० औ स्थानमा र जलवायु परिवर्तनको प्रभावको हिसाबले चौथौ स्थानमा पर्दछ। नेपाललाई बाढी, पहिरो, भूकम्प, आगलागी, महामारी र जलवायु परिवर्तनको प्रभावबाट संकटाभिमुख राष्ट्रको रुपमा पनि लिइन्छ । नेपालको भौगोलिक बनोटको आधारमा हिमाल, पहाड र तराईमा फरक फरक प्रकारका प्रकोपहरुको कारणले विपद्हरुको घटना घट्ने गरेको पाइन्छ । ती विपद्का कारण देशमा वर्षेनी ठूलो रुपमा जनधनको क्षति हुने गरेको छ। नेपालको भौगोलिक अवस्थितिका कारण ८०% भन्दा बढी नेपालीहरु कुनै न कुनै प्राकृतिक प्रकोपको जोखिममा रहेको छ। वि.स.२०७२ सालको भूकम्पले करिव ९ हजार नेपालीहरुको ज्यान लिनुको साथै लाखौ घर तथा विद्यालय भवनहहरु भत्कायो । हिमपहिरो तथा जलवायु परिवर्तनले हुने जोखिम पनि डरलाग्दो छ । सबै प्रकारको जोखिमहरुको विश्लेषण गर्ने हो भने नेपालमा करिब वार्षिक रुपमा ६ लाख ४० हजार मानिसहरु प्राकृतिक तथा गैर प्राकृतिक विपद्बाट प्रभावित छन् भने करिब ३० हजार घर तथा भवनहरु भत्किरहेका छन् । सडक दुर्घटनामा परि प्रत्येक वर्ष करीब २ हजार नेपालीहरुको ज्यान गइरहेको छ भने १३ हजारलाई कुनै नं. कुनै किसिमको चोटपटक लागेको छ ।

गृह मन्त्रालयलको सन् २०१६ को तथ्याङ्क अनुसार नेपालमा सन् १९७२ देखि २०१७ सम्म २९४० वटा विपद्का घटनाहरु घटिसकेका छन् । जनधनको क्षति विश्लेषण गर्ने हो भने पनि विपद् जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रिय रणनीतिक योजना २०१८-२०३० (ई.सं.) अनुसार प्रत्येक वर्ष नेपालको कुल ग्राह्स्थ उत्पादनको करिव २ प्रतिशत बराबरको क्षति भइरहेको छ। अझ २०७२ सालको भूकम्पले त कुल ग्राहस्थ उत्पादनको करिव २५ प्रतिशत बराबरको क्षति गरयो । दिगो विकास लक्ष्यका लगभग धेरै जसो लक्ष्यहरुले विपद् जोखिम व्यवस्थापनका विषयमा स्थान ओगटेको छ। विपद्को प्रभाव विशेष गरेर संकटासन्नतामा रहेका समुदायमा बढी पर्ने गर्दछ। विपद् भन्नासाथ प्रकोप र प्रकोपलाई झेल्न सक्ने क्षमता निर्भर रहन्छ । विपद् पूर्वतयारीका कार्यहरु न्यून तथा प्रभावकारी नभएका कारण विपद्बाट ठूलो क्षती हुने गरेको छ। अतः देशलाई विपद् उत्थानशील राष्ट्र बनाउन समुदाय एवं स्थानीय स्तरदेखि नै पहल हुनु जरुरी छ । यसै परिप्रेक्षलाइ मध्यनजर राखी संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना तर्जुमा निर्देशिका २०७४ तयार गरी लागु गरेको छ। यसै निर्देशिकालाई आधार मानेर गाउँपालिका तथा नगरपालिका स्तरीय विपद् जोखिम तथा जलवायु उत्थानशील व्यवस्थापन योजना तर्जुमा प्रक्रियाका कार्य थालनी भएको छ।

भूमे गाउँपालिकाको परिचय :

प्रदेश नं. ५ को रुकुम (पूर्व) जिल्लामा पर्ने भूमे गाउँपालिकामा साविकका महत, काँक्री, मोराबाङ, काँडा, चुनबाङ गरी ५ गा.वि.स.हरु र साविकको रुकुमकोट गा.वि.स.को वडा नं.४ समेत समावेश भएका छन् । २७३.६७ वर्ग कि.मि. क्षेत्रफल रहेको यस भूमे गाउँपालिकाको जनसंख्या वि.सं.२०६८ सालको जनगणना अनुसार १८,५८९ रहेको छ। भूमे गाउँपालिका प्राकृतिक हिसाबले पहाड, लेक र हिमाल गरी तीन भौगोलिक स्वरुपमा विभाजित छ।
यस गाउँपालिकाको पूर्वमा बागलुङ जिल्ला, पश्चिममा सिस्ने गाउँपालिका र मुसिकोट नगरपालिका, उत्तरमा पुथा उत्तरगंगा गाउँपालिका तथा दक्षिणमा रोल्पा जिल्ला रहेका छन्। ९ वटा वडा कार्यालयहरु रहेको यस भूमे गाउँपालिकाको केन्द्र भूमे गाउँपालिका वडा नं. २ स्थित खाबाङ बजारमा रहेको छ। मगर समुदायको बाहुल्यता रहेको यस गाउँपालिकाको

नामाकरण पनि स्थानीय मगर संस्कृतिमा मनाइने एक पर्व बाट नै गरिएको छ । प्रत्येक वर्षको असार १ गतेका दिन भूमिलाई पुजा गरिन्छ जसलाई भूम्या पुजा भनिन्छ । भूम्या पुजाको दिन गाउँमा वर्षभरिको आयव्ययको प्रस्तुत गरी गाउँको मुख्य प्रतिनिधि र संबाहक (मिझार) परिवर्तन गर्ने तथा भूमिमा अझै उत्पादन बढोस् भनेर गाउँटोल अनुसार ३ देखि ७ दिनसम्म विशेष रुपमा मनाइने पर्व भएकाले सोही पर्वको नाम भूम्याबाट यस गाउँपालिकाको नामाकरण गरिएको हो । यसर्थ भूमे गाउँपालिका मगरहरुको जिवन्त सस्कृति, परम्परागत, भाषा, सस्कार, पर्व, विभिन्न नाच आदिका कारण अनेकतामा एकता भएको सांस्कृतिक रुपमा धनी गाउँपालिका हो ।

यस गाँउपालिकाको कुल २४८९० हेक्टर जमिन मध्ये १४८३९ वनले ढाकेको छ भने ३०२५ पाखो र जम्मा ४३ हेक्टर मात्र खेत रहेको छ । कुल जमिन मध्ये ३९१५ हेक्टर खेतीयोग्य जमिन छ, तर करिव ३०६८ हेक्टर जमिनमा मात्र खेतीपाती भैरहेको देखिन्छ । भूमे गाउँपालिकामा प्रयाप्त खानेपानीका मुहानहरुका साथै साना मझौला थुप्रै खोलाहरु रहेकाले साना जलविद्युत कृषि सिचाइको प्रचुर सम्भावना छ । तथापी सोहि भुबनोटका कारण भूमे गाउपालिका पहिरो र बाढीको उच्च जोखिममा समेत रहेको छ ।

त्यसै गरी जोखिम पहिचानको हिसाबले सम्पूर्ण वडाहरु भूकम्प, पहिरो, बाढी, हुरीबतास, कृषि बालीमा लाग्ने रोग र चट्याङ आदि प्रकोपको उच्च जोखिममा रहेको पाइन्छ । विपद्को दृष्टिकोणले विगत ३० वर्षको इतिहासलाई हेर्ने हो भने २०७४ सालमा गएको पहिरोले बालीनाली सखाप भई १० लाख बराबरको आर्थिक क्षति भएको, त्यस्तै २०५७ सालको आगलागीले १ वटा घर जलेर नष्ट भई १५ लाख बराबरको आर्थिक क्षति भएको छ । त्यस्तै २०७२ सालको भूकम्पले २ वटा घर भत्केको, बिजुलीको नहरमा क्षति भई ३ लाख बराबरको आर्थिक क्षति भएको छ । त्यसैगरी,२०५७ सालको बाढीले विद्यालय बगाएर रु ६ लाख बराबरको क्षति भएको थियो । त्यसै गरी २०७४ सालको चटयाङले १ घरको सामाग्रीहरु नष्ट भई १ जनाको मृत्यु भएको थियो । त्यस्तै गरी २०७६ सालको चटयाङ्ले ५ लाख बराबरको क्षतिको साथै १ जनाको मृत्यु र २ जना घाइते भएको थियो । त्यसै गरी २०७४ सालको हावाहुरीले मकै बालीमा क्षति भई रु १५ लाख बराबरको ँक्षति भएको थियो । त्यसै गरी २०७४ र २०७५ सालमा कृषि बालीमा लाग्ने रोगले मकै बालीको नष्ट भई २५ लाख बराबरको क्षति भएको थियो । त्यस्तै २०७५ सालको हावाहुरीले १ वटा घर, २ वटा विद्यालयमा क्षति भई रु २ लाख बराबरको क्षति भएको थियो । त्यस्तै २०६९ सालको पहिरोले २ जनाको मृत्यु भएको र ३ रोपनी जमिन कटान भई रु २ लाख बराबरको क्षति भएको थियो । त्यस्तै यस गाउँपालिकामा लैगिंक हिंसा जस्ता प्रकोपको घटनाहरु घट्ने गरेको पाइन्छ । प्रजनन स्वास्थ्य सम्बन्धी जानकारीको अभावको कारण खानेपानी तथा सरसफाई सम्बन्धी जनचतेनाको कमीको कारण महामारी जस्ता प्रकोपबाट यस गाउँपालिका अछुतो भने छैन । यस गाउँपालिका रहेका विभिन्न वडाहरुको जनसंख्याको विवरण निम्नअनुसार रहेको छ ।

१.१.१ जनसंख्याको विवरण

वडा न	महिला	पुरुष	जम्मा	घरधुरी संख्या
१	१३३२	११०८	२४४०	५४२
२	१२०७	१०४६	२२५३	४६६
३	१३२५	१११७	२४४२	५१२
४	६९८	५९८	१२९६	२७१
५	७०३	५६२	१२६५	२७२
६	१००३	८३४	१८३७	३७१
७	८०८	७०८	१५१६	३२०
८	१३२५	११०१	२४२६	४७२
९	१७४५	१३६९	३११४	६०९
जम्मा	१०१४६	८४४३	१८५८९	३८३५

तालिका न १ जनसंख्याको विवरण (श्रोत राष्ट्रिय जनगणना २०६८)

१.१.२ जातजाति अनुसारको घरधुरी र जनसंख्या

व डा	दलित			जनजाति			अन्य		
	घरघुरी	महिला	पुरुष	घरघुरी	महिला	पुरुष	घरघुरी	महिला	पुरुष
१	११४	२८०	२३२	३७९	९३२	७७६	४९	१२०	१००
२	९७	२५३	२१९	३२६	८४५	७३२	४३	१०९	९५
३	१०७	२७८	२३४	३५८	९२८	७८२	४७	११९	१०१
४	५७	१४६	१२५	१८९	४८९	४१९	२५	६३	५४
५	५८	१४७	११८	१९०	४९२	३९३	२४	६४	५१
६	७८	२१०	१७५	२५९	७०२	५८४	३४	९१	७५
७	६७	१६९	१४८	२२४	५६६	४९६	२९	७३	६४
८	९९	२७८	२३१	३३०	९२८	७७१	४३	११९	९९
९	१२८	३६६	२८७	४२६	१२२२	९५८	५५	१५७	१२४
जम्मा	**८०५**	**२१२७**	**१७६९**	**२६८१**	**७१०४**	**५९११**	**३४९**	**९१५**	**७६३**

तालिका न २ जातजाती अनुसराको घरधुरी र जनसंख्याको विवरण (श्रोत राष्ट्रिय जनगणना २०६८)

१.१.३ उमेर अनुसारको विवरण

वडा	१ वर्ष मुनि	५ वर्षमुनि	६ देखि १२ वर्ष	१३ देखि १८ वर्ष	१९ देखि ५९ वर्ष	६० वर्ष देखि माथि	जम्मा
१	९८	१९८	३४५	४५८	९००	४४१	२४४०
२	८७	१६५	२९४	३७२	८९७	४३८	२२५३
३	९४	२०१	३१४	४०८	९७०	४५५	२४४२
४	५६	९३	१२७	२१८	५६५	२३७	१२९६
५	५१	८४	१२०	२१४	५६८	२२८	१२६५
६	७९	१८५	२१७	२४१	७७८	३३७	१८३७
७	६७	१०२	१९१	२३४	६६५	२५७	१५१६
८	९४	२०६	२९५	३८५	९८९	४५७	२४२६
९	१५५	३२४	४५५	५५७	११३५	४८८	३११४

तालिका न ३ उमेर अनुसारको विवरण

१.१.१.४अपाङ्गताको विवरण

वडा	अपाङ्गताको प्रकार	महिला	पुरुष	जम्मा
१	क	३	०	३
	ख	१	२	३
	ग	१	१	२
	घ	१	०	२
जम्मा		**६**	**३**	**९**
२	क	१	०	१
	ख	५	५	१०
	ग	०	२	२
	घ	१	१	२
जम्मा		**८**	**८**	**१६**
३	क	०	०	०
	ख	५	९	१४
	ग	३	४	७
	घ	४	१	५
जम्मा		**१२**	**१४**	**२६**
४	क	०	१	१
	ख	१	२	३
	ग	०	०	०
	घ	०	०	०
जम्मा		**१**	**३**	**४**
५	क	०	०	०
	ख	१	०	१
	ग	०	०	०
	घ	०	०	०
जम्मा		**१**	**०**	**१**
६	क	१	०	१
	ख	१	७	८
	ग	१	२	३
	घ	१	०	१

	जम्मा	**४**	**९**	**१३**
७	क	०	२	२
	ख	२	२	४
	ग	०	०	०
	घ	०	०	०
	जम्मा	**२**	**४**	**६**
८	क	०	१	१
	ख	१	७	८
	ग	२	०	२
	घ	१	४	५
	जम्मा	**४**	**१२**	**१६**
९	क	१	१	२
	ख	९	३	१२
	ग	१	६	७
	घ	६	१६	२२
	जम्मा	**१७**	**२६**	**४३**

नोटः कः पूणं अशक्त अपाङ्गता, ख : अति अशक्त अपाङ्गता गः मध्यम अपाङ्गता घ : सामान्य अपाङ्गता

तालिका न ४ अपाङ्गताको विवरण

१.२ योजनाको उद्देश्य

विपद् जोखिम व्यवस्थापनका कार्यहरुलाई संस्थागत गरी विपद्को दृष्टिले सुरक्षित समुदायको निर्माण गर्नको लागि भूमे गाउँपालिकासँग समन्वय र सहकार्य गरी स्थानीय तहका आवधिक र वार्षिक कार्यक्रममा समेत मूलप्रवाहीकरण गरी दीगो विकास गर्नको लागि नेपाल सरकार, सङ्घीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालयले निर्माण गरेको"***स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशीलय योजना तर्जुमा निर्देशिका २०७४***" को मस्यौदा अनुसार निर्माण गरिएको छ । यस योजनाको विपद् पूर्व, विपद्को समयमा र विपद् पश्चात मानिसमाथि पर्ने प्रतिकुल प्रभावको सामना गर्न स्थानीय स्रोतको अधिकतम उपयोग गर्दै विभिन्न क्षेत्रसँग समन्वय गरी विपद् पूर्वतयारी, पूर्वसचेतना प्रणाली, न्यूनीकरण, रोकथाम कार्य गर्नु र प्रभावित समुदायलाई व्यवस्थित, प्रभावकारी, जवाफदेहीयुक्त मानवीय सहयोग उपलब्ध गराउनु मूल उद्देश्य रहेको छ ।

यस योजनाका अन्य उद्देश्यहरू निम्न छन् :

- विपद् सम्बन्धी न्यूनतम आधार तथा साझा मापदण्ड निर्धारण गरी गाउँपालिका स्तरीय विपद् जोखिम व्यवस्थापन योजना तर्जुमा गर्ने ।
- विपद्बाट हुने जनधनको क्षति तथा जोखिमलाई कम गर्ने ।
- पहिचान गरिएका मुद्दाहरुलाई योजनाको रुप दिई पूर्वतयारीको कार्यहरु गर्ने, जीविकोपार्जनमा अभिवृद्धि गर्ने ।
- विपद् जोखिम न्यूनीकरणका कार्यलाई विकास योजनाहरुमा मुलप्रवाहीकरण गर्ने ।
- गाउँपालिकाभित्र रहेका विपद्को सङ्कटासन्नता, जोखिम र क्षमता पहिचान तथा विश्लेषण गर्ने ।
- विपद् जोखिम व्यवस्थापनका प्राथमिकता प्राप्त कार्यक्रम सहितको योजना तर्जुमा गर्ने ।
- विपद् उत्थानशील समुदायको निर्माणमा योगदान गर्ने ।
- लैगिंक हिँसा रोकथाम र न्यूनीकरण गर्नको लागि पहल गर्नुको साथै प्रजनन स्वास्थ्य विषयमा सचेतना अभिवृद्धि गर्ने ।
- स्थानीय तहका नीति तथा विकास कार्यक्रममा सबै क्षेत्रलाई समेटने गरी समुदायका महिला (सुत्केरी महिला, गर्भवती महिला) बालबालिका, सीमान्तीकृत वर्ग, जेष्ठ नागरिक, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, दलित, जनजाति र अल्पसंख्यक समेत वर्गको समानुपातिक सहभागिता सुनिश्चित गरी विपद् जोखिम व्यवस्थापनलाई संस्थागत गर्न मार्ग प्रशस्त गर्ने ।
- विपद्मा परेका व्यक्ति, परिवार र समुदायलाई तत्काल उद्दार गरी मानवीय सेवा प्रदान गर्ने ।
- विपद्बाट प्रभावित समुदायलाई सुरक्षित र सम्मानजनक जीवनयापनका लागि आधारभूत सहयोग उपलब्ध गराउने ।
- विपद् व्यवस्थापन चक्र (विपद पूर्व, विपद् प्रतिकार्य, विपद् पश्चात मा परिचालन गर्नु पर्ने श्रोत र साधनहरु पूर्वतयारीका साथ राख्ने ।
- उपलब्ध न्यूनतम साधन श्रोतको अधिकतम उपयोग गर्दे आवश्यक पर्ने थप साधन श्रोतको खोजी गरी सरकार र सरोकारवाला निकाय तथा संघसंस्थासँग समन्वय गरी विपद् प्रभावित समुदायलाई सहयोग उपलब्ध गराउने ।

१.३ योजनाको आवश्यकता तथा महत्व

विपद् व्यवस्थापन भित्र गरिने विभिन्न चरणका कार्यहरुलाई व्यवस्थित गर्नका लागि स्थानीय स्तरमा तर्जुमा गरिने विकास योजनाको एउटा प्रमुख भागका रुपमा निरन्तर यो योजना कार्यान्वयन हुन्छ । स्थानीय निकायसँग समन्वय र सहकार्य गरी विपद्को घटना, मानव समुदायका लागि संवेदनशील भएकाले यस्तो अवस्था नआओस भन्नाको निम्ति हरेक विकासका कार्यलाई विपद् व्यवस्थापन कार्यसँग समायोजन गरी दीगो विकासका क्रियाकलापमा समुदायको सक्रिय सहभागिता समेतको अपेक्षा गरिएको हुँदा यसले महत्वपूर्ण स्थान ओगटेको हुन्छ । यसकारण यस योजनाको निकै ठूलो महत्व रहेको छ । त्यसैले यस योजनाको आवश्यकता र महत्वलाई अग्रस्थानमा राख्न सकिन्छ । गाउँपालिका स्तरीय विपद् जोखिम व्यवस्थापनमा योजनाका निम्न महत्वले यसको आवश्यकतालाई पुष्टि गर्दछ ।

- गाउँपालिका स्तरमा संस्थागत संरचना तयार हुने ।
- गाउँपालिका सदस्य, कार्यपालिका सदस्य, वडा स्तरीय प्रतिनिधि, संघसंस्थाको प्रतिनिधिसँग समन्वय तथा सहकार्य गर्ने ।
- लैगिंक हिंसा न्यूनीकरण गर्न सचेतना कार्यक्रम गर्ने ।
- खानेपानी, सरसफाई र प्रजनन स्वास्थ्य प्रर्वद्धनका विषयलाई व्यवस्थित गर्न सहयोग गर्ने ।
- पूर्वसुचना प्रणाली, आपतकालिन संचालन केन्द्रको स्थापना भई जोखिम न्यूनीकरण कार्यमा सहयोग पुग्ने ।
- गाउँपालिका स्तरीय विपद् जोखिम न्यूनीकरणमा सूचनाको पहुँच रहने ।
- जोखिम तथा क्षमता विश्लेषणमा समुदायको सहभागिता हुने ।
- गाउँपालिकामा तयारी, प्रतिकार्य समूहहरु निर्माण हुने ।
- गाउँपालिका स्तरमा विपद् जोखिम न्यूनीकरण योजना तर्जुमा हुने ।
- गाउँपालिका स्तरमा विपद् जोखिम न्यूनीकरण कोष स्थापना हुने ।
- समुदायले व्यवस्थापन गरेको श्रोतहरुमा समान पहुँच हुने ।
- गाउँपालिका स्तरमा विपद् जोखिम न्यूनीकरणका उपायहरु अवलम्बन गरिने ।
- यस योजनाले विपद् पूर्व, विपद्का समयमा र विपद् पश्चात मानिस माथि पर्ने प्रतिकुल प्रभावको सामना गर्न मद्दत पुरयाउँने ।
- स्थानीय श्रोत, साधन तथा क्षमताको अधिकतम उपयोग गर्दै विभिन्न क्षेत्रसँग समन्वय गरी विपद् पूर्वतयारी, पूर्व सचतेना प्रणाली, न्यूनीकरण, रोकथाम गर्नु, र प्रभावितलाई व्यवस्थित, प्रभावकारी, जवाफदेहीयुक्त मानवीय सहयोग उपलब्ध गराउन स्थानीय निकायलाई जिम्मेवार बनाउने ।

- योजनाले विपद्को समयमा मानवीय सहयोगलाई व्यवस्थित गर्ने सुनिश्चितता दिने ।
- विपद्को जोखिम कम गर्न समुदायलाई हातेमालो गर्ने वातावरण बनाउन प्रेरणा दिने ।
- पीडित समुदायलाई आफ्नो अधिकार र दायित्वको बारेमा सचेत गराउँने ।
- उद्धार र राहत जस्ता कार्यमा पीडित समुदायका समान पहुँच प्रत्याभुति गर्ने ।
- आपत्कालीन समयमा सूचना र जानकारी प्रक्षेपणलाई व्यवस्थित गर्न सहयोग गर्ने ।
- सामाजिक, साँस्कृतिक र स्वास्थ्य प्रवर्द्धनका विषयलाई व्यवस्थित गर्न सहयोग गर्ने ।
- स्रोतको सही सदुपयोग गरी प्रभावित समुदायलाई प्रकोपको पीडाबाट मुक्ति दिने बाटो तयार गर्ने ।
- क्षेत्रगत रुपमा कामको बाँडफाँड हुने हुँदा मानवीय सहयोग पारदर्शी, प्रभावकारी र व्यवस्थित हुनुको साथै सेवाप्रदायकमा जवाफदेही र उत्तरदायित्व भावनाको विकास गराउने ।

१.४ योजनाका सीमा

योजना तथा कार्यक्रमहरुका आफ्नै महत्व र सीमा हुन्छन् । यस योजनाका पनि महत्वका साथै निम्नअनुसार सीमा पनि रहेका छन् ,

योजनाको कार्यान्वयन स्थानीय निकायहरुले आफ्नो नियमित योजना तर्जुमा प्रक्रियाको अभिन्न अंगको रुपमा गर्ने भएकाले विकास निर्माणसँग सम्बन्धित भएर निरन्तर कार्यान्वयनमा रहने छन् ।

- तथ्यांक संकलनको क्रममा विगतका वर्षहरुमा भएका विपद्का घटनाहरु तथा त्यसबाट भएको क्षतिको यर्थाथ विवरणहरु प्राप्त गर्न कठिनाई भएकाले विश्लेषण गर्न कठिनाई भएको छ ।
- यस योजनाको कार्यान्वयनको लागि गाउँपालिकाले आवश्यक रुपमा जनशक्ति तयार गर्न समय लाग्ने छ र त्यसको लागि श्रोतको खोजी गर्नुपर्ने अवस्था रहन्छ, जुन उपलब्ध हुन्छ नै भने निर्क्यौल गर्न सकिदैन ।
- यस योजनाको कार्यान्वयन र अनुगमन तथा मूल्याङ्कनका लागि आवश्यक दक्ष जनशक्तिको स्थानीय स्तरमा कम उपलब्धता रहन सक्छ ।

१.५ योजना निर्माण प्रक्रिया विधिः

" स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील तर्जुमा निर्देशिका२०७४" को मस्यौदा अनुसार यो योजना तर्जुमा गर्दा गाउँपालिका र वडाका प्रभावित तथा सङ्कटासन्न समुदायको प्रत्यक्ष र समावेशीयुक्त सहभागिता सुनिश्चित हुने गरी समावेशी, सहभागितामुलक र यथार्थपरक बनाउन निम्न अनुसारको प्रक्रियाहरु अवलम्वन गरिएका छन् ।

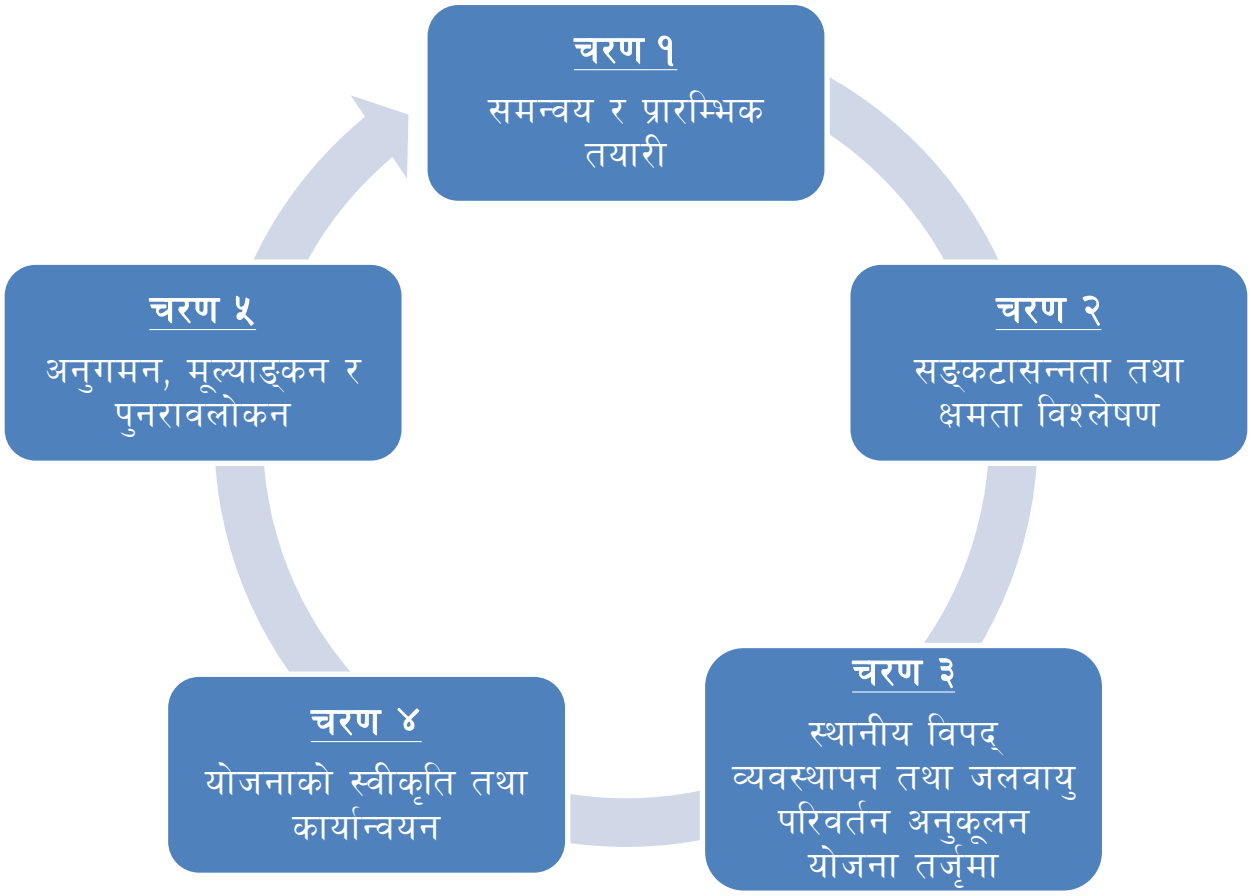

चरण १ समन्वय र प्रारम्भिक तयारी

योजना निर्माणमा गाउँपालिकाको छनौट : गाउँपालिका तथा सरोकारवाला संघसंस्थाहरुसँग समन्वय गरी नेपाल रेडक्रस सोसाईटी, र यु एन एफ पि ए ले यस भूमे गाउँपालिकाको छनोट गरेको छ ।

प्रारम्भिक भेला तथा स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिमा छलफल: गाउँपालिका अध्यक्ष, उपाध्यक्ष तथा सम्पूर्ण निर्वाचित जनप्रतिनिधि, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, स्थानीय राजनीतिक दलका प्रतिनिधि, स्थानीय बुद्धिजीवीहरु, ज्येष्ठ नागरिक, स्थानीय संघसंस्थाको प्रतिनीधि तथा सरोकारवालाहरुको सहभागितामा स्थानीय विपद् जोखिम तथा जलवायु उत्थानशील योजना तर्जुमा निर्देशिका अनुसार छलफल गरिएको छ ।

चरण २: संकटासन्नता तथा क्षमता विश्लेषण

गाउँपालिकाको कार्यालय र गाउँपालिका स्तरीय विपद् व्यवस्थापनका छलफलः गाउँपालिका स्तरीय योजना बनाउने विषयमा नेपाल रेडक्रस सोसाईटी र यु एन एफ पि ए तथा भूमे गाउँपालिका तथा गाउँपालिका स्तरीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील व्यवस्थापन समिति तथा अन्य स्थानीय संघसंस्थाका प्रतिनिधि तथा सरोकारवालाहरुसँग छलफल गरी वडा तथा गाउँपालिका स्तरीय योजना बनाउने कार्यमा सहमति भएको छ ।

योजना निर्माण अभिमुखीकरणः स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति र नेपाल रेडक्रस सोसाइटी र यु एन.एफ. पि. ए को सहजीकरणमा अभिमुखीकरण गरिएको छ । यस अभिमुखीकरणमा सहभागीहरुलाई विपद् सम्बन्धी विषयवस्तु जस्तै विपद्, प्रकोप सङ्कटासन्न,जोखिम र क्षमता बारेमा छलफल गरिएको थियो भने सूचना संकलन विधि तथा प्रक्रियाका बारेमा छलफल तथा अभ्यास गरिएको छ ।

गाउँपालिकाको वडा स्तरीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना निर्माणः यस योजना तयार गर्ने सम्बन्धमा भूमे गाउँपालिकाको गाउँपालिका स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति, गाउँपालिका कार्यालय, वडा कार्यालय, वडा स्तरीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति,सँग समन्वय गरी सङ्कटासन्नता तथा क्षमता विश्लेषण (भि.सि.एं) तथा योजना निर्माणको क्रममा पटक पटक छलफल तथा पुनरावलोकन गरी यस भूमे गाउँपालिकाभित्र ९ वटै वडाहरुको वडा स्तरीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना निर्माण गरिएको छ ।

वडा स्तरीय सूचना संकलनः गाउँपालिका स्तरीय विपद् व्यवस्थापन योजनामा निर्माणका क्रम तथा वडास्तरीय सूचना तथा अभिमुखीकरणमा सहभागी भएका सहभागीहरुबाट सहभागितामुलक रुपमा सूचनाको संकलन गरिएको थियो । जसमा विशेष गरेर सामाजिक र आर्थिक सूचनाहरु, गाउँपालिकामा हुने प्रकोपहरु र विपद्को ऐतिहासिक विवरण आदि संकलन गरिएको छ । उक्त सूचनालाई गाउँपालिका स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समितिमा छलफल तथा पुनरावलोकन समेत गरी गाउँपालिका स्तरीय सूचना संकलन गरिएको छ ।

योजना खाका लेखन कार्य : सहभागीबाट आएको ँसूचना तथा योजना निर्माणका क्रममा वडा स्तरबाट आएका सङ्कटासन्नता तथा क्षमता विश्लेषण र वडा स्तरका योजनाहरुलाई समेट्दै विपद् जोखिम व्यवस्थापन परामर्शकर्ता र विपद् व्यवस्थापन समितिबाट संयुक्त रुपमा योजना लेख्ने कार्य सम्पन्न भएको छ ।

गाउँपालिकाको स्तरीय योजना बैठकः: योजना निर्माण गर्नको लागि बैठक संचालन गरिएको छ । सहभागीतामूलक रुपमा विभिन्न प्रकोपको असरहरु कम गर्न र विपद्को अवस्था सिर्जना हुन नदिन विपद् पहिले के के कार्य गर्ने विपद् भई हालेको अवस्थामा के के कार्यहरु गर्ने भन्ने सन्दर्भमा विस्तृत छलफल तथा समूह कार्य गरिएको छ। सहभागीहरुबाट तथा गाउँपालिकाबाट आएको सूचनाको आधारमा भूमे गाउँपालिकाको गाउँपालिका स्तरीय योजना तयार गरिएको छ ।

योजना निर्माणका क्रममा वडास्तरबाट आएका योजनाहरुलाई समेट्दै आवश्यकता अनुसार थप योजनाहरुको पनि छनोट गरिएको छ ।

योजनाको प्रस्तुती र सुझाव संकलन गोष्ठी : योजनालाई गाउँपालिका स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समितिमा प्रस्तुत गरी योजनामा थप्नुपर्ने बुँदाहरु र आवश्यक सल्लाह सुझाव समेटिएको थियो ।

योजनाको अन्तिम लेखन कार्य र योजनाको तयारी : गाउँपालिका स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति तथा सहभागीहरुबाट आएको सुझावलाई पनि समेटेर विपद् तथा जलवायु उत्थनाशील योजनाको तयारी कार्य सम्पन्न गरिएको थियो ।

योजना तर्जुमाको लागि प्रयोग गरिएका संकटासन्नता तथा क्षमता विश्लेषण औजारहरु

१) प्रकोप ऐतिहासिक समयरेखा विश्लेषण

२) प्रकोप पहिचान तथा स्तरीकरण

३) प्रकोप, मौसमी तथा बाली पात्रो

४) प्रकोप जोखिम तथा सामाजिक श्रोत नक्साङ्कन

५) जोखिम तथा समस्या विश्लेषण

६) सस्थागत विश्लेषण वा सम्बन्ध चित्र

७) तापक्रम र वर्षाको विश्लेषण

८) लक्षित समूह छलफल

९) स्थानीय ज्ञान सीप क्षमता र प्रविधीको लेखाङ्कन

१०) जोखिम सँवेदनशील भू उपयोग विश्लेषण

११) समुदायको संकटासन्नता क्षमता विश्लेषण

चरण ३: स्थानीय विपद् व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तन अनुकूलन योजना तर्जूमा

गाउँपालिका स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समितिबाट तयार भएको गाउँपालिकास्तरीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजनालाई गाउँपालिकाले आवश्यक प्रक्रिया पूरा गरी गाउँसभाबाट स्वीकृत गराइने छ ।

चरण ४ योजनाको स्वीकृति तथा कार्यान्वयन

- गाउँपालिकाले स्वीकृत विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना प्राथमिकताको आधारमा स्थानीय विपद् जोखिम व्यवस्थापन समिति मार्फत कार्यान्वयन गराउन वडा स्तरमा वडा अध्यक्षले समन्वय गरी र अन्य संघसंस्थाको आर्थिक र प्राविधिक सहयोगको लागि पहल गर्नेछ ।
- गाउँपालिका स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समितिले स्वीकृत योजना विषयगत कार्यालय, समुदाय सङ्घसंस्था तथा निजी क्षेत्र एवं समुदायमा आधारित विपद् व्यवस्थापन समिति समेतको सहयोग लिई कार्यान्वयन गर्नेछ ।

चरण ५ अनुगमन, मूल्याङ्कन र पुनरावलोकन

१.६ योजनाको अनुगमन, मूल्याङ्कन तथा पुनरावलोकनः

१.६.१ गाउँपालिकाले वार्षिक नीति तथा कार्यक्रमको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्दा स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना कार्यान्वयनको समेत नियमित अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्नेछ ।

१.६.२ गाउँपालिका स्तरमा गठित अनुगमन समितिले विपद् जोखिम व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यक्रमको प्रभावकारिता समेत मूल्याङ्कन गरी आवश्यकता अनुसार गाउँपालिकामा सिफारिस गर्नेछ ।

१.६.३ विपद् जोखिम तथा जलवायु उत्थानशील योजना कार्यान्वयन गर्ने संघसंस्थाहरु, जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति जिल्ला समन्वय समिति, प्रदेश स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति, विषयगत संघसंस्थाहरुले आफ्नो अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रतिवेदन सम्बन्धित निकायमा पेश गर्नेछ ।

१.६.४ गाउँपालिकाको कुनै पनि क्षेत्रमा विपद्ले सङ्कटासन्नता, क्षमता, र जोखिम पारेको परिवर्तनलाई सम्बोधन गर्न प्रत्येक वर्ष योजनाको पुनरावलोकन गरी वार्षिक कार्यक्रम तथा योजना तयार गर्नेछ । विपद् जोखिम व्यवस्थापन कार्यलाई प्रभावकारी बनाउन प्रत्येक ५वर्षमा योजनाको बृहत् पुनरावलोकन गरी अध्यावधिक गर्नेछ ।

खण्ड - २ : प्रकोप, सङ्कटासन्नता, क्षमता र जोखिम विश्लेषण

२.१ प्रकोपको पहिचान, स्तरीकरण र विश्लेषण

गाउँपालिकाको प्रकोप पहिचान गर्न ऐतिहासिक समय रेखा र प्रकोप, मौसमी तथा बाली पात्रोको विश्लेषणद्वारा पहिचान गरिएको छ भने जोडागत विश्लेषण विधिबाट प्रकोप स्तरीकरण गरिएको छ । यस गाउँपालिकामा विगतको इतिहास हेर्दा सम्भावित प्रकोपहरुमा भूकम्प, पहिरो,बाढी,कृषि बालीमा लाग्ने रोग, पशुमा लाग्ने रोग, चट्याङ, हावाहुरी, आगलागी र महामारी पहिचान भएका छन् र जोखिमका हिसाबले पनि माथि उल्लेखित प्रकोपहरु स्तरीकरण अनुसार उच्च जोखिम देखि न्यून जोखिम सम्म रहेका छन् । विपद्को दृष्टिकोणले विगत ३० वर्षको इतिहासलाई हेर्ने हो भने २०७४ सालमा गएको पहिरोले बालीनाली सखाप भई रु १० लाख बराबरको आर्थिक क्षति भएको, त्यस्तै २०५७ सालको आगलागीले १ वटा घर जलेर नष्ट भई रु १५ लाख बराबरको आर्थिक क्षति भएको छ । त्यस्तै २०७२ सालको भूकम्पले २ वटा घर भत्केको, बिजुलीको नहरमा क्षति भई रु ३ लाख बराबरको आर्थिक क्षति भएको छ । त्यसैगरी २०५७ सालको बाढीले विद्यालय बगाएर रु.६ लाख बराबरको क्षति भएको थियो । त्यसैगरी २०७४ सालको चटयाङ्ले १ घरको सामाग्रीहरु नष्ट भई १ जनाको मृत्यु भएको थियो । त्यस्तै गरी २०७६ सालको चटयाङले रु ५ लाख बराबरको क्षतिको साथै १ जनाको मृत्यु र २ जना घाइते भएको थियो । त्यसैगरी २०७४ सालको हावाहुरीले मकै बालीमा क्षति भई रु १५ लाख बराबरको क्षति भएको थियो । त्यसैगरी २०७४ र २०७५ सालमा कृषि बालीमा लाग्ने रोगले मकै बालीको नष्ट भई २५ लाख बराबरको क्षति भएको थियो । त्यस्तै २०७५ सालको हावाहुरीले १ वटा घर, २ वटा विद्यालयमा क्षति भई रु.२ लाख बराबरको क्षति भएको थियो । २०६९ सालको पहिरोले २ जनाको मृत्यु भएको र ३ रोपनी जमिन कटान भई रु २ लाख बराबरको क्षति भएको थियो । भूमे गाउँपालिकाको प्रकोपको ऐतिहासिक समयरेखाको विस्तृत विवरण अनुसुची २ मा राखिएको छ ।

भूमे गाउँपालिकामा विगत वर्षहरुमा कुन प्रकोपबाट कस्तो विपत्ति परेको थियो भन्ने जानकारी लिन ऐतिहासिक समयरेखा तयार गरिएको छ । ऐतिहासिक समय रेखाबाट प्रकोपको दोहोरिने प्रवृत्ति, त्यसले पुऱ्याउने भौतिक, सामाजिक, आर्थिक, मानवीय तथा प्राकृतिक क्षति एवं प्रभावको बारेको जानकारी एकीकृत गर्ने प्रयास गरिएको छ । यो विधिको प्रयोग गर्दा स्थानीय जानकार व्यक्ति,जेष्ठ नागरिकहरुको सहभागितामा जोड दिइएको थियो ।

प्रकोपको इतिहास हेर्दा भूकम्प, पहिरो, बाढी, कृषि बालीमा लाग्ने रोग, पशुमा लाग्ने रोग, चट्याङ, हावाहुरी, आगलागी र महामारी जस्ता प्रकोपहरुले यस गाउँपालिकालाई प्रभाव पारेको देखिन्छ । अरु प्रकोपको तुलनामा भूकम्प लामो समयको अन्तरालमा आएता पनि यसबाट भएको क्षति भने यस गाउँपालिकामा सामान्य कम नै देखिन्छ । लामो समयको अन्तरालमा वि. सं. २०७२ सालको भूकम्पले यस गाउँपालिकामा घर, गोठ लगायतका भौतिक संरचनाहरुमा केही मात्रामा ध्वस्त भएका देखिएको छ तर मानवीय क्षति भएको छैन ।

बाढी,पहिरो,चट्याङ,महामारी,आगलागी, सडक दुर्घटना जस्ता प्रकोपले मानवीय क्षति निम्त्याएको देखिन्छ भने असिना, खडेरी, हावाहुरी, हिमपात, कृषिमा लाग्ने रोग र पशुमा लाग्ने रोग जस्ता प्रकोपले विशेषगरी खेतीपाती, पशुपन्छीमा क्षति पुऱ्याएको देखिन्छ । प्राकृतिक रुपमा खेतीयोग्य जमिन तथा सामुदायिक वन, पानीको मुहान, मुल, सिचांई नहर तथा कुलो, लगायतका श्रोतहरु माथि उल्लेखित प्रकोपहरुले प्रभाव पारेको देखिन्छ । वि.सं. २०३१ सालदेखि २०७६ सालसम्म करिब ४५ वर्षको क्षति विवरणबाट १७३ जनाले ज्यान गुमाएको पाइएको छ भने १५ जना घाइते भएको, १९०० विरामी भएको पाइएको छ । यसैगरी गाईगोरु, राँगाभैसी, खसी, बाखा, कुखुरा आदि गरी १८९२ वटा पशु चौपायाको मृत्यु भएको देखिएको छ ।

२..२ प्रकोप स्तरीकरण

यस भूमे गाउँपालिकामा विगतमा भएका र भविष्यमा आइपर्न सक्ने प्रकोप तथा जलवायुजन्य घटना र जनधनको क्षति तथा उपलब्ध क्षमताका आधारमा प्रकोपको सूची तयार गरी धेरै क्षति गर्ने प्रकोप पहिचान गरी स्तरीकरण गरिएको छ । यस भूमे गाउँपालिकामा गरिएको सहभागितात्मक छलफलको आधारमा विषेशगरी भूकम्प, पहिरो, बाढी, कृषि बालीमा लाग्ने रोग, पशुमा लाग्ने रोग, चट्याङ, हावाहुरी, आगलागी र महामारी जस्ता प्रकोपहरुले प्रभाव पारेको देखिन्छ । प्रकोपहरुलाई प्रमुख प्रकोपको रुपमा पहिचान गरिएको छ। वडा स्तरको प्रकोपको स्तरीकरण गर्दा वडा नं. १ मा भूकम्प, आगलागी, कृषि बालीमा लाग्ने रोग, पशुमा लाग्ने रोग, बाढी, पहिरो, हावाहुरी, चट्याङ र महामारी रहेका छन् । वडा नं २ मा भूकम्प, कृषि बालीमा लाग्ने रोग,पशुमा लाग्ने रोग, बाढी, पहिरो, हावाहुरी, आगलागी र चट्याङ रहेको छ । त्यस्तै वडा नं.३ मा भूकम्प, पहिरो, बाढी, कृषि बालीमा लाग्ने रोग, पशुमा लाग्ने रोग,आगलागी, हावाहुरी र चट्याङ रहेको छ। त्यस्तै वडा नं.४ मा भूकम्प, पशुमा लाग्ने रोग, कृषि बालीमा लाग्ने रोग, पहिरो, बाढी, हावाहुरी, आगलागी, महामारी र चट्याङ, रहेको छ। त्यसैगरी वडा नं. ५ को प्रकोप स्तरीकरण गर्दा भूकम्प, पहिरो, बाढी, कृषि बालीमा लाग्ने रोग, आगलागी, हावाहुरी, पशुमा लाग्ने रोग,चट्याङ,र महामारी रहेको छ। त्यस्तै वडा नं.६ को प्रकोप स्तरीकरण भूकम्प, कृषि बालीमा लाग्ने रोग, पशुमा लाग्ने रोग, पहिरो, बाढी, हावाहुरी,आगलागी, महामारी र चट्याङ रहेको छ। त्यस्तै वडा नं.७ को प्रकोप स्तरीकरण गर्दा भूकम्प, पहिरो, बाढी, कृषि बालीमा लाग्ने रोग,चट्याङ, महामारी,पशुमा लाग्ने रोग, हावाहुरी र आगलागी रहेको छ। त्यसै गरी वडा नं.८ को प्रकोप स्तरीकरण गर्दा भूकम्प, कृषि बालीमा लाग्ने रोग, पहिरो, बाढी, हावाहुरी, महामारी, आगलागी र चट्याङ रहेको छ। त्यसैगरी वडा नं.९ स्तरीकरण गर्दा भूकम्प, पहिरो, बाढी, कृषि बालीमा लाग्ने रोग, पशुमा लाग्ने रोग,चट्याङ, हावाहुरी, आगलागी र महामारी रहेको छ। नेपाल भूकम्पीय जोखिमको हिसाबले ११ औं संकटासन्नतामूलक भएको हुँदा प्रकोप स्तरीकरण गर्दा भूकम्पलाई तुलनामा नराखी पहिलो नम्बरको प्रकोपको रुपमा प्राथमिकतामा राखिएको छ । भूकम्पीय जोखिमको हिसाबले यहाँका स्थानीयबासीहरु उच्च संकटासन्न अवस्थामा रहेका छन्। स्तरीकरणबाट प्रकोपहरु पहिचान गर्दा सबैभन्दा उच्च जोखिम भूकम्प पहिलो, दोश्रो र तेस्रो, चौथो, पाँचौ, छैटौं, सातौं, आठौं र नवौं,स्थानमा क्रमशः पहिरो, बाढी, कृषि बालीमा लाग्ने रोग, आगलागी, पशुमा लाग्ने रोग, हावाहुरी,चट्याङ, र महामारी रहेका छन्। समुदाय र वडाको अलग अलग सूचीलाई एकिकृत गरेर गाउँपालिका भित्र हुने प्रकोपको सूची र स्तरीकरण गर्न तालिका ५ प्रयोग गरिएको छ।

वडा	भूकम्प	पहिलो	दोस्रो	तेस्रो	चौथो	पाँचौ	छैठौं	सातौं
१	भूकम्प	आगलागी	कृषि बालीमा लाग्ने रोग	पशुमा लाग्नेरोग	बाढी, पहिरो	हावाहुरी	चट्याङ	महामारी

२	भूकम्प	महामारी	कृषि बालीमा लाग्ने रोग	पशुमा लाग्नेरोग	बाढी, पहिरो	बाढी, पहिरो	आगलागी	चट्याङ
३	भूकम्प	बाढी पहिरो	कृषि बालीमा लाग्ने रोग	पशुमा लाग्ने रोग	आगलागी	हावाहुरी	महामारी	चट्याङ
४	भूकम्प	पशुमा लाग्नेरोग	कृषि बालीमा लाग्ने रोग	बाढी, पहिरो	हावाहुरी	आगलागी	महामारी	चट्याङ
५	भूकम्प	बाढी पहिरो	कृषि बालीमा लाग्ने रोग	आगलागी	हावाहुरी	पशुमा लाग्ने रोग	चट्याङ	माहामारी
६	भूकम्प	कृषि बालीमा लाग्ने रोग	पशुमा लाग्नेरोग	बाढी पहिरो	हावाहुरी	आगलागी	महामारी	चट्याङ
७	भूकम्प	बाढी पहिरो	कृषि बालीमा लाग्ने रोग	चट्याङ	महामारी	पशुमा लाग्नेरोग	हावाहुरी	आगलागी
८	भूकम्प	कृषि बालीमा लाग्ने रोग	पशुमा लाग्नेरोग	बाढी पहिरो	हावाहुरी	महामारी	आगलागी	चट्याङ
९	भूकम्प	बाढी पहिरो	कृषि बालीमा लाग्ने रोग	पशुमा लाग्नेरोग	चट्याङ	हावाहुरी	आगलागी	महामारी

तालिका नं. ५ वडा स्तरीय प्रकोप स्तरीकरणमा देखिएमा मुख्य प्रकोपहरु

माथि उल्लेखित प्रकोपको अवस्थालाई हेर्दा भूमे गाउपालिकाममा हरेक वडामा फरक फरक प्रकोपको प्रभाव रहेको देखिन्छ । स्थानीय समुदाय जुन प्रकोपले बढि प्रभावित छन्, त्यसैलाई नै प्राथमिकतामा पहिलो बनाउने भएकोले समुदायलाई विपद उत्थानशील बनाउन उल्लेखित प्रकोपको जोखिम न्यूनीकरणमा काम गर्नु पर्ने देखिन्छ ।

वडाहरुको प्रकोपको स्तरीकरणलाई ध्यानमा राखि, भूमे गाउँपालिका स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति, गाउँपालिकाका अध्यक्ष, उपाध्यक्ष तथा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत तथा ९ वटै वडाका अध्यक्षहरु स्थानीय बुद्धीजिवीहरु,ज्येष्ठ नागरिक, स्थानीय संघ-संस्थाका प्रतिनीधि तथा सरोकारवालाहरूको सहभागितामा भूमे गाउँपालिकामा के-कस्ता प्रकोपहरू छन् र त्यसमध्ये कुन प्रकोप मुख्य समस्याको रूपमा रहेको छ भनेर जोडी तुलना विधिबाट भूमे गाउँपालिकाको स्तरीकरण गरिएको छ ।

क्रस	प्रकोप	भूकम्प	बाढी, पहिरो	कृषिबालीमा लाग्ने रोग	आगलागी	पशुमा लाग्नेरोग	हावाहुरी	चट्याङ	महामारी

१	भूकम्प		भूकम्प	भूकम्प	भूकम्प	भूकम्प	भूकम्प	भूकम्प	भूकम्प
२	बाढी, पहिरो			बाढी, पहिरो	बाढी, पहिरो	बाढी, पहिरो	बाढी पहिरा	बाढी, पहिरो	बाढी, पहिरो
३	कृषि बालीमा लाग्ने रोग				कृषि बालीमा लाग्ने रोग	कृषि बालीमा लाग्ने रोग	कृषि बालीमा लाग्ने रोग	कृषि बालीमा लाग्ने रोग	कृषि बालीमा लाग्ने रोग
४	आगलागी					पशुमा लाग्नेरोग	आगलागी	आगलागी	महामारी
५	पशुमा लाग्ने रोग						पशुमा लाग्नेरोग	पशुमा लाग्नेरोग	महामारी
६	हावाहुरी							हावाहुरी	महामारी
७	चट्याङ								महामारी
८	महामारी								
	अंक	८	७	६	४	४	१	१	५
		पहिलो	दोश्रो	तेस्रो	पाँचौ	पाँचौ	छैठौं	छैठौं	चौथो

तालिका नं. ६ भूमे गाउँपालिकाको प्रकोपको स्तरीकरण

(नोटः नेपाल भूकम्पको उच्च जोखिममा रहेको मुलुक हुँदा प्रकोप स्तरीकरण गर्दा भूकम्पलाई तुलनामा नराखी पहिलो नम्बरको प्रकोपको रुपमा राखी योजना तर्जुमा गरीएको छ)

क्षतीको हिसाबले भूकम्पले विगत ४५ वर्ष मा कुनै असर नपारेको भए पनि विगत १०० बर्षको इतिहासलाई हेर्दा कुनै नं.कुनै बेला भूकम्प ठुलो विपद् लिएर आउन सक्ने प्रकोप भएकाले यसको पूर्वतयारी गर्न अनिवार्य छ । त्यसैले पनि भूकम्प स्तरीकरणमा जुनसुकै स्थानमा भएता पनि योजना निर्माणमा विशेष ख्याल गरिएको छ ।

२.३ प्रकोप विश्लेषण

भूमे गाउँपालिका मुख्य ७ वटा प्रकोपले बर्षेनी प्रभाव पारेको देखिन्छ। जसमा भूकम्प, बाढी,पहिरो, हुरीवतास, आगलागी, चट्याङ, मौसमी रोग, कृषि बालीमा लाग्ने रोग, पशुमा रोग रहेका छन्। यी प्रकोप मध्ये महामारीजन्य रोग, (हैजा पखाला) विगतमा यस क्षेत्रको प्रमुख प्रकोप थियो भने हाल यो प्रकोप केही छिटफुट रुपमा मौसमी पखाला ज्वरोका रुपमा रहेकाले अझै पनि समुदायले यसलाई एक प्रमुख प्रकोपका रुपमा लिएका छन्। विगत लामो समय देखि पशुमा लाग्ने रोग र कृषि बालीमा लाग्ने रोगले समेत यस गाउँपालिकामा करौडोको क्षती गरेको देखिन्छ। भूमे गाउपालिकामा रहेका हरेक वडाको प्रकोपको ऐतिहासिक पात्रो, सामाजिक स्रोत नक्शा तथा लक्षित समूहसँगको छलफल लगायतका विधिहरु प्रयोग गरी पहिचान गरिएका प्रकोप र प्रकोपको आवृत्तिका आधारमा तिनको मूल कारण तथा कारक तत्व तथा सम्भावित समाधानका उपायहरु के-के हुन भनेर पहिचान गरेर तल प्रस्तुत गरिएको छ।

स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना तर्जुमा निर्देशिका २०७४ को अनुसूची ५ (४) अन्तर्गत प्रकोप जोखिम तथा सामाजिक श्रोत नक्साङ्कन, जोखिम र समस्या विश्लेषण खाका, संस्थागत विश्लेषण तथा सम्बन्ध चित्र, तापक्रम वा वर्षाको विश्लेषण, लक्षित समूह छलफल भु-उपयोग जोखिम विश्लेषण लगायतका औजारहरुको सहयोगले मुख्य समस्या वा प्रकोप, प्रकोपको कारण, प्रभाव र जोखिम न्यूनीकरणका लागि पहिचान भएका उपायहरु प्रकोप विश्लेषण अन्तर्गत राखिएको छ। समग्रमा मुख्य समस्या वा प्रकोपहरुमा वन आगलागी हुन सक्ने, महामारी फैलिन सक्ने, विद्यालय वा समुदायको जमिन तथा संरचना पहिरोले पुरिने ,भत्किन सक्ने,बाढीले जमिन कटान हुन सक्ने, हावाहुरीले घरटहराका छानाहरु उडाउन सक्ने सम्भावना रहेका छन्। माथि उल्लेखित समस्याहरुको कारण वनजंगल फडानी, वातावरणमैत्री विकास नहुनु, विकाससँगै जोखिम अल्पिकरणका कार्यहरु नगर्नु, प्रकोप तथा जोखिम प्रति सचेत नहुनु, भूकम्प प्रतिरोधी घरसंरचनाहरु निर्माण नहुनु रहेका छन्। मुख्य प्रभाव भनेको नै मानिसको मृत्यु, अंगभंग तथा घाइते हुनु मनोसामाजिक असर पर्नु, घरसंरचनाहरुमा क्षति पुग्नु, उत्पादनमा ह्रास आउनु, स्वास्थ्यमा प्रतिकुल प्रभाव पर्नु, जीविकोपार्जनको उपायहरुमा असर पर्नु आदि हुन्। यी सबै तथ्यहरुलाई विश्लेषण गर्दा विभिन्न जोखिम न्यूनीकरणका उपायहरु पहिचान भएका छन् जसमध्ये मुख्य उपायहरुमा संरचना निर्माणमा प्राविधिकको निरीक्षणमा संरचना निर्माण गरी भूकम्प प्रतिरोधी प्रविधि अंगाल्नु, बाढी तथा पहिरो नियन्त्रणका लागि तटबन्ध निर्माण, चेक ड्यामहरु निर्माण गर्नु, सम्भावित, बाढी तथा भासिन सक्ने जमिनमा संरचना निर्माण नगर्ने, जनचेतना फैलाउनु, वृक्षारोपण गर्नु, वन फडानी रोक्नु, त्यस्तै कृषि तथा पशुमा लाग्ने रोगको लागि जैविक विषादीको प्रयोग, र भ्याक्सिनको व्यवस्था तथा पशु शिविर संचालन गर्ने जस्ता पूर्वतयारी तथा विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी क्षमता विकास गर्नु, प्रतिकार्य टोलीहरु गठन गरी सकृय राख्नु, विकाससँग विपद् व्यवस्थापनलाई मुलप्रवाहीकरण गर्नु आदि रहेका छन्। प्रकोप विश्लेषणको विस्तृत विवरण तलको तालिका नं. ७ मा उल्लेख गरिएको छ।

क स	प्रकोप वा समस्या	गाउँ तथा टोल	कारण	कारक तत्व	प्रभाव	सम्भावित समाधानका उपायहरु
१	भूकम्प	सबै वडाहरु	भौगर्भिक	मानव निर्मित वा प्राकृतिक रुपका कमजोर भौतिक संरचना	मानिसको मृत्यु हुने तथा घाईते हुने, खानेपानीको अभाव सृजना हुने मनोवैज्ञानिक असर, वासस्थानको विनास,खाद्यान्नको अभाव,विपद्को बेलामा हिंसा तथा लुटपाटका घटना हुन सक्ने ,थप महामारी तथा स्वास्थ्य समस्याहरु बढ्न सक्ने	भूकम्पीय सुरक्षाको विषयमा जनचेतना फैलाउने, सम्पूर्ण घरघरमा झटपट झोलाको व्यवस्था गर्ने, समुदायमै विभिन्न कार्यदलहरु तयार गरि (खोज तथा उद्धार, संचार सुचना तथा प्राथमिक उपचार) बिषय बस्तु सम्बन्धी ज्ञान दिने, भवन निर्माण संहिता अनुसार भौतिक संरचनाहरू बलियो बनाउने, समुदायमा विपद् व्यवस्थापनका लागि सबै कार्यदल लाई आवश्यक प्रयाप्त सामग्री तयार गर्ने,
२	बाढी, पहिरो	*नोटमा उल्लेख	वनजङ्गल विनास, अतिवृष्टि,मौसमी कारण	खोला तथा खहरेको कारण, वनजङ्गल विनास, खोला तथा खोल्सामा बस्ती बसेकाले भिरालो जमिनमा गह्रा सुधार नगरी खेती गर्नाले,अव्यवस्थित विकास, विकास योजनामा विपद्को प्रभावका बारेमा ध्यान नदिनु,अतीबृष्टी र अनाबृष्टी	पानीको मुल नजिकबाट बाटो लैजानाले पहिरो गएको, जनधनको क्षति, बासस्थानको क्षति, खेतबारी पुरिएको र बगाएको, लगाएको बालीनाली नष्ट, तथा वालीनाली लगाउन गाह्रो,मनोवैज्ञानीक असर,	वृक्षारोपण गर्ने, कुलोको मर्मत गर्नुपर्ने,बाँध बाधेर ग्याविन लगाउने, जोखिमपूर्ण स्थानमा तारजाली ग्याविन वाल तथा मेशिनेरी वाल लगाउने, भिरालो जमिनमा गरा बनाएर खेती गर्ने,ग्याविन लगाउने तथा बाँध बाध्ने, बाढी आएको बेला अपनाउनुपर्ने उपायका बारेमा समुदायमा जानकारी दिने, खाली स्थानमा वृक्षारोपण गर्ने, खोलामा तटबन्ध लगाउने, वनजङ्गल संरक्षण गर्ने
३	हुरीवतास	सबै वडाका विशेष डाडा तिर	जलवायु परिवर्तन र मौसमी कारण	जस्ताको छाना कच्ची तथा अव्यवस्थित घरहरु	विद्यालय र घरका छानाहरु उडाउने, रुखहरु ढल्ने,बालीनाली नष्ट	विद्यालय र घरका छानाहरु व्यवस्थित बनाउने हुरीवतासले पुऱ्याउन सक्ने असर तथा क्षतिको बारेमा समुदायलाई जानकारी गराउने, वनजङ्गलको संरक्षण गर्ने
४	आगलागी	वडा नं २ को काँक्री, खबाङ, गाबाङ,मोराबाङ, ३ को सिमा, झुम्लावाङ, क्याङसी ४ को चन्वाङ,लेकगुँरासे,	जनचेतनाको अभाव र लापरवाही शिकार खेल्ने	बच्चाको पहुँचमा आगो जन्य बस्तु हुनाले, आगोको अव्यवस्थित प्रयोग, सलाई, लाईटर, तथा आगोजन्य वस्तुहरु अव्यवस्थित रुपले राख्नाले, वन मा सिकार खेल्न आगो लगाउने गर्नाले	बासस्थानको क्षति, जनधनको क्षति, वनजङगलको नाश, वन्यजन्तुको क्षति	बालबालिकाको पहुँचमा सलाई, लाइटर, तथा आगोजन्य पदार्थहरु नराख्ने, विद्युतीय संरचना तथा ग्यास सिलिण्डरको प्रयोगमा सावधानी अपनाउनु जंगल आसपासमा भएका घरहरुले आगो लाग्ने मौसममा घर वरपर अग्नी रेखा तयार गर्ने, जंगलमा आगो लगाउनेहरुलाई निरुसाहित तथा कानुनी कारवाहीको दायरामा ल्याउने

		कलापटाले ५ को डालीवाङ शेरावाङ उपल्लो साकिम ६ को महत ठूलो गाउँ ७ को लावाङ, गुनाम, थबाङभित्रीवन रिसाल, ८ को मैवाङ, भलाबोट, कुचिवाङचोरनेटी नाम्फु, झिम्का, पोखरापाटा ९ को सिमचौर,बाहुनकाटना , लामाचौर, खाल				
५	चट्याङ	वडा नं १ को पञ्चासे, रुचिबाङ, रुचिखोला,लाम्पाटा वडा नं २ को काँक्री, खाबाङ , दहबाङ वडा नं ३ को क्याङ्सी मोरावाङ,झुम्लाबा , डसिमा वडा न ४ को काँडा काँडार साकिम वडा नं ५ को डालीवाङ,सेरावाङ उपल्लो साकिम वडा वडा नं ६ को महत, पोखरा डाँडा वडा नं ७	प्राकृतिक कारण	बस्ती बीचममा अग्ला रुखहरु हुनु, घर तथा भवनहरूमा कमजोर वायरीङ् हुनु, विद्युतीय साधनको अव्यवस्थित प्रयोग	मानिसको मृत्यु तथा घाईते हुनु ,विद्युतीय तारहरुको क्षति आगलागी हुनु , चौपाया बस्तुहरुको क्षेती हुनु ।	चट्याङ्बाट बच्न जोखिमयुक्त बस्तिका बासिन्दालाई सचेतना कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने, बिजुलीका खम्बा तथा तारहरु व्यवस्थित गने, चट्याङ्का समयमा ठूला रूख तथा विद्युतिय टावरको नजिक नबस्ने, घर तथा भवनहरूमा वाईरिङ् तथा अर्थिङ्ग गर्ने, चट्याङ्का समयमा खुल्ला स्थान खाली खुट्टा नबस्ने तथा पौडी खेल्ने खोला तर्ने जस्ता काम नगर्ने भनी जनचेतना फैलाउने

		कोलाबाङ गुनाम, थबाङभित्रीवन रिसाल वडा नं ८ को मैवाङ भलाबोट,कुचिवाङ नाम्फु, झिम्का पोखरापाटा वडा नं ९ को भेरीडाँडा,च्याङचुङ, बिजौरा, डाँडागाउँ, थुम्का, टाटेपाखा				
६	मौसमी रोग	सबै वडाहरु	जलवायुपरिर्बतन, खानपान	स्वास्थ्यमा हेलचेक्रयाई, खानापानका कारण रोगप्रतिरोधात्मक क्षमतामा ह्रास	विरामी हुने मृत्यु हुने, उपचारमा आर्थिक क्षती हुने	स्वास्थ्य सचेतनाका अभियान सञ्चालन गर्ने, स्थानीय पौष्टिक खानेकुराको प्रयोग र यसको महत्व बारे चेतना बृद्धि गर्ने, विरामी भएको समयमा उपचार गर्ने
७	कृषि बालीमा रोग	सबै वडाहरु	रैथाने बालीहरुको विउँ नलगाएर अन्य विउँको भरपर्नु	कृषिमा आधुनिकीकरण नभएकाले,रासायनिक मल तथा किट्नाशकको अब्यवस्थित प्रयोग	उत्पादकत्वमा ह्रास, खाद्यय असुरक्षा ,कुपोषण, गरिवी	खेतीको समयमा हरेक वडामा कृषि प्राविधिकको ब्यवस्था गर्ने, माटो परिक्षण गरी सहि स्थानमा उपयुक्त खेतीबाली मात्र लगाउने,खेतीमा क्षती पुर्नलाभका लागि कृषि बिमालाई प्रभावकारी लागु गर्ने, बाहिरको हाईब्रीड वीउ लगाउदा सकेसम्म निश्चित स्थानमा परिक्षण गरेर मात्र किसानलाई विउँ वितरण गर्ने
८	पशुमा लाग्ने रोग	सबै वडाहरु	पशुहरुको उचित आहार र गोठ ब्यवस्थापन नहुनु	पशुपालन सम्बन्धमा प्रयाप्त ज्ञानको अभाव	पशु धनको क्षति, पोषणमा प्रभाव, गरिबी बढ्ने	गाँउपालिकाको विभिन्न स्थानको सम्भाव्यताका आधारमा पशुपालनको योजना तयार गर्ने,पशुपालक किसानलाई पशु विमा गर्ने ब्यवस्था गर्ने गाउँपालिकामा १ जना पशु डाक्टर र हरेक वडामा प्राविधिक को ब्यवस्था गर्ने, पशुपालक किसानका लागि आधारभुत तालिमको ब्यवस्था गर्ने

नोटः बाढी र पहिरो स्थानः वडा नं १ को मङ्गराखोला, रुजिखोला वडा नं २ को काँक्री, त्रिवेणी वडा नं ३ को मोराबाङ पैयाँपाटा, सिमा सुर्तिबाङ, झुम्लाबाङ खासिबाङ, रतुवामारे दाङलिगा, पखेर, क्याङ्सी कर्तिखेल्ने, ठाम वडा नं ४ का धौलापहिरा, काँडा बगर, चोत्रोघैरा वडा नं ५ को दर्फ, खम्पाजा, बालुवा, मछैना वडा नं ६ को तिकरखोला, सिस्नेखोला वडा नं नं ८ को पुर्साबाङ, भैंसीलोटे, ताम्दै , झिम्का, कुचिबाङ कुनापानी, मैकाँडा, मैबाङ गैरीगाउँ बजार वडा नं ९ को गैरीगाउँ बजार, थामै, खस्रेबिसौनी, गाग्रेपानी, लिमाबाङ, दोमई खोला, स्याला , दिम्मुरबोट, चर्चुलाउने, मुनाखोला आदि । भूमे गाउँपालिकामा रहेका प्रकोपहरु प्रकृति हेर्दा बाढी र पहिरोको प्रकोप बर्षेनी दोहोरी रहेको

देखिन्छ । जसको मुख्य कारक तत्व भनेकै अव्यवस्थित तरिकाले खनिएका सडक र विकास निर्मानका कामहरु हुन । विकाससँग विपद् जोखिम न्यूनिकरणको प्रयास थालिएन भने , अहिले सामान्य देखिएका प्रकोपले भयावह लिन सक्छन् ।

२.४ प्रकोप, मौसमी तथा बाली पात्रो

गाउँपालिकाभित्र कुन मौसम वा समयमा कुन प्रकोपले असर गर्ने गरेको छ र कुन कुन मौसममा कुन कुन बाली वा वनस्पति लगाउने, काट्ने र भित्रयाउने गरिन्छ भन्ने कुरा तल उल्लेखित प्रकोप, मौसमी तथा बाली पात्रोमा विश्लेषण गएिको छ ।

(क) प्रकोप पात्रो : यस गाउँपालिकाभित्र भएका प्रकोपहरु पहिले कुन कुन महिनामा हुन्थे र अहिले कुन कुन महिनामा हुन्छन् भनेर तलको प्रकोप पात्रोमा विश्लेषण गरिएको छ । जहाँ पहिले भन्नाले कम्तिमा ३० पहिलेको समयलाई जनाउँदछ । भूकम्प आउने कुनै निश्चित समय वा अवस्था नभएको हुनाले पहिले र अहिले भूकम्पलाई बाह्रै महिनामा आउने गरी राखिएको छ भने बाढी तथा पहिरोको जोखिम पहिले भन्दा अहिले बढि अवधिको देखिएको छ भने,हावाहुरी पहिले कम चल्ने गरेको तर हाल यसको प्रकोप बढेको देखिएको छ । त्यसै गरी मौसमी रोगहरु झाडापखाला ज्वरो र रुखाखोकीहरु पहिले बर्षातको समयमा मात्र देखिने भए पनि हाल आएर पुष माघ तथा बैशाख जेष्ठमा समेत देखिने गरेको छ ।

प्रकोप		बैशाख	जेठ	असार	श्रावण	भाद्र	आश्विन	कार्तिक	मङ्सिर	पौष	माघ	फाल्गुन	चैत
भूकम्प	पहिले												
	अहिले												
पहिरो	पहिल												
	अहिले												
बाढी	पहिले												
	अहिले												
चट्याङ	पहिले												
	अहिले												
आगलागी	पहिले												
	अहिले												
खडेरी	पहिले												
	अहिले												
हावाहुरी	पहिले												
	अहिले												
कृषि बालीमा लाग्ने रोग	पहिले												
	अहिले												
पशुमा लाग्ने रोग	पहिले												
	अहिले												
मौसमी रोग	पहिले												
	अहिले												

(ख)मौसमी पात्रोः

जाडो, गर्मी, वर्षात लगायत मौसम अनुसारका प्रकोपहरु कुन कुन समयमा हुन्छन्, समुदायसँग छलफल गरी कम्तिमा ३० वर्ष पहिले र हालको अवस्था विश्लेषण गरी यो मौसमी पात्रो तयार गरिएको छ। तीस बर्ष अगाडीको मौसम र हालको मौसममा धेरै अन्तर आएको स्थानीय बासिन्दाहरुको अनुभव रहेको छ। जाडोहुने समय र गार्मी हुने समय समेत बढेको देखिन्छ। जसले गर्दा हिउँदे तथा बर्षा यामका खेतीमा प्रतिकुल असर परेको देखिन्छ।

मौसम ३० बर्ष पहिले र अहिले		बैशाख	जेठ	असार	श्रावण	भाद्र	आश्विन	कार्तिक	मङ्सिर	पौष	माघ	फाल्गुन	चैत्र
मनसुन वर्षा	पहिले												
	अहिले												
हिउँदे वर्षा	पहिले												
	अहिले												
गर्मी	पहिले												
	अहिले												
जाडो	पहिले												
	अहिले												
असिना	पहिले												
	अहिले												
हिउँ पर्ने	पहिले												
	अहिले												
तुसारो	पहिले												
	अहिले												

ग) बाली र बनस्पती पात्रो

भूमे उच्च पहाडी तथा केहि भाग हिमाली क्षेत्रमा पर्ने गाउँपालिका भएकोले यहाँको हावापानी विषम् प्रकारको रहेको छ । खोला किनारमा केहि गर्मी हुने भएता पनि पहाडको टुप्पा तीरका बस्तीमा भने धेरै नै चिसो हुने गर्दछ, जसले गर्दा खेतीपाती गर्ने समय र खेतीका प्रकार पनि निर्धारण हुने गर्दछन् । सामान्यतया फलफुलको खेती पनि हुने भएता पनि यि बहुबर्षे खेती भएकाले यहाँ उल्लेख गरिएको छैन् । जलवायु परिर्वतन, तापक्रममा आएको परिर्वतन र समुदायमा खेतीबालीमा लाग्ने रोगको प्रकोप हाल आएर एक प्रमुख प्रकोपको रुपमा समुदायलाई प्रभाव पारिरहेको परिपेक्ष्यमा समुदायको बाली तथा बनस्पती पात्रो विगत र बर्तमानमा खासै फरक नदेखिनुले समुदाय विपद् र जलवायु परिबर्तनसँग अनुकुलित नभएको अवस्था देखाउछ । भूमे गउँपालिकाका हरेक ९ वटै वडामा गरिएको छलफलबाट तपसिलको पात्रो तयार भएको छ ।

बाली विवरण		बैशाख	जेठ	असार	श्रावण	भाद्र	असोज	कार्तिक	मङ्सिर	पौष	माघ	फाल्गुन	चैत
जौं लगाउने	३० वर्ष पहिले												
	अहिले												
जौं काट्ने	३० वर्ष पहिले												
	अहिले												
मकै रोप्ने	३० वर्ष पहिले												
	अहिले												
मकै पाक्ने	३० वर्ष पहिले												
	अहिले												
तोरी लगाउने	३० वर्ष पहिले												
	अहिले												
तोरी काट्ने	३० वर्ष पहिले												
	अहिले												
आलु लगाउने	३० वर्ष पहिले												
	अहिले												
आलु खन्ने	३० वर्ष पहिले												
	अहिले												

२.५ प्रकोप, जोखिम तथा सामाजिक श्रोत नक्साकंन र संकटासन्नता तथा क्षमता पहिचान

प्राप्त तथ्याँक विश्लेषणबाट जोखिम तथा सामाजिक श्रोत नक्सां तयार गरिएको छ । सहभागितामूलक तरिकाबाट तयार गरिएको यस नक्सामा प्रकोप, विपद् तथा जलवायुजन्य जोखिम स्थान र प्रभावित हुन सक्ने स्थान प्रस्तुत गरिएको छ । यस गाउँपालिकामा पहिरो र बाढीको जोखिममा रहेको वडाहरुलाई प्रत्येक वडाको छुटाछुटै नक्सामा देखाइएको छ । यसैगरी सबै भन्दा बढी सुरक्षित स्थान, खुला स्थान, विद्यालय, प्रहरी चौकी, अस्पताल, मन्दिर, जोखिमयुक्त, सामुदायिक वन, नदि, खोला, दह, मुल, पोखरी जस्ता स्थानलाई समेत नक्शामा देखाइएको छ । प्रत्येक वडाको प्रकोप, जोखिम तथा सामाजिक श्रोत नक्सांकन र संकटासन्नता तथा क्षमता पहिचान अनुसुची ३ मा राखिएको छ ।

२.६. जोखिम पहिचान तथा समस्या विश्लेषण

यस भूमे गाउँपालिकामा रहेका विभिन्न सरकारी, गैर सरकारी, नीजि संघ सस्थाहरू तथा विभिन्न महिला समूह, युवा क्लव बाल क्लवहरू, विद्यालयहरू आदि रहेका छन् तर ति संस्था तथा समूहहरूसँग विपद् पहिले तथा विपद्को समयमा समुदायले कसरी सहकार्य गर्न सक्छन् भन्ने कुरामा समुदायमा प्रयाप्त ज्ञान हुनु जरूरी देखिन्छ। साथै यस गाउँपालिकामा रहेका विभिन्न क्षेत्रसँग पहुँच भएका राजनैतिक दल तथा सरोकारवाला, महिला स्वास्थ्य स्वंयम् सेविका, सिकर्मी, डकर्मी तालिम प्राप्त निर्माणकर्मीहरू लगायत युवा शक्तिहरूमा विपद् सम्बन्धी पनि उचित ज्ञान, सीप तथा क्षमताको विकास गरिनु जरूरी छ । भूमे गाउँपालिकामा जोखिम पहिचान तथा विश्लेषण सङ्कटासन्नता र क्षमता बिचको फरकलाई तुलना गरेर हेर्ने हो भने यस गाउँपालिकामा विपद् जोखिम न्यूनीकरणको क्षेत्रमा धेरै कार्यहरु गर्नुपर्ने देखिन्छ । यसकारण यस भूमेगाउँपालिकामा भूकम्प, पहिरो तथा बाढी, आगलागी, चट्याङ, हुरीवतास, महामारी, पशुरोग, कृषि बालीमा लाग्ने रोगको जोखिमपूर्ण स्थानहरुको बारेमा पहिचान गरी यसले पुऱ्याउने असर क्षति तथा यसका समाधानको उपायका बारेमा समुदायमा जानकारी दिई यसको जोखिम न्यूनिकरण गर्न सकिन्छ । बाढी तथा पहिरोबाट क्षति भएका भूमे गाउँपालिकामा भएका सडकहरुको पनि मर्मत हुनु जरुरी छ, मध्यपहाडी लोकमार्गको धेरै स्थानमा पहिरोको प्रकोप बढि छ र यसले तल्लो तटिय क्षेत्रमा बाढी निम्त्याएको छ । यसका साथै पहिरोको कारण बिग्रीएका पानीका मुहान तथा संरचनाहरुको पनि तत्काल मर्मत तथा पुनर्निर्माण हुनु पर्ने देखिन्छ । यसका साथै आपत्कालिन अवस्थाका लागि सुरक्षित तथा खुल्ला स्थानको पहिचान तथा संरक्षण र समुदायमा जानकारी गराउनु आवश्यक देखिन्छ । यस भूमे गाउँपालिकामा गाउँपालिकास्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति गठन भएको छ र यस समितिलाई विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी निरन्तर तालिम तथा ज्ञान, सिप, क्षमताको विकास गर्नु जरुरी छ । यसैगरी यस गाउँपालिकामा विभिन्न कार्यदलहरू, पूर्व सूचना तथा सञ्चार, खोज तथा उद्धार, प्राथमिक उपचार, आपत्कालिन शिविर व्यवस्थापन र खानेपानी, सरसफाई तथा स्वच्छता व्यवस्थापन जस्ता कार्यदलहरू गठन गरी ति कार्यदललाई विभिन्न तालिम तथा आपत्कालिन सामाग्रीको व्यवस्थापन गरी समितिको क्षमता अभिबृद्धि गर्नुपर्ने देखिन्छ । यसका साथै विपद् व्यवस्थापन समितिमा आपत्कालिन कोष समेत स्थापना गरी विपद् व्यवस्थापनमा समुदायलाई सक्षम बनाउनु जरुरी छ । कुनै पनि विपद्मा पहिलो सहभागीता तथा पहुँच समुदायकै हुने हुदां यसै कुरालाई मध्य नजर गर्दै यस गाउँपालिकामा बहुप्रकोपसंग जुध्नका लागि मानवीय, आर्थिक, भौतिक श्रोत साधनको विकास गरी यस भूमे गाउँपालिकालाई विपद् उत्थानशील गाउँपालिकाको रुपमा स्थापीत गर्नु जरुरी देखिन्छ ।

२.७ संस्थागत विश्लेषण वा सम्बन्ध चित्र

भूमे गाउपालिकको समग्र विपद् व्यवस्थापनका लागि यहा भएका सेवा, सुविधा, सुरक्षा उपलब्ध गराउने सरकारी निकाय वा सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, स्थानीय संस्थाहरू र अन्य मानवीय सेवा प्रदायक सङ्घसंस्था, वित्तीय संस्था, सहकारी, स्वास्थ्य सेवा केन्द्र, निजी क्षेत्र आदिको उपलब्धता, पहुँच र सम्बन्धको विश्लेषण अति आवश्यक छ । यो औजारले समुदायको सामाजिक सम्बन्ध र महत्वको मापन गर्छ । यस औजारको प्रयोगबाट समुदायले विपद् तथा जलवायु उत्थानशीलका सन्दर्भमा सामाजिक तथा सार्वजनिक निकायसम्मको पहुँच कस्तो छ भन्ने विश्लेषण गर्न सहयोग गर्दछ । स्रोत साधन र संस्थागत विश्लेषण हेर्दा भूमे गाउपालिका अति नै कमजोर देखिन्छ । जति धेरै संघसंस्था, सहयोगी निकाय गाउँपालिकामा भए त्यतिनै विपद् व्यवस्थापन र जलवायु उत्थानशिल सममुदाय निर्माणमा सहज हुने गर्दछ ।भूमे गाउपालिकामा भएका संस्थाहरु तपशिल अनुसार प्रस्तुत गरिएको छ ।

रोटी चित्र :

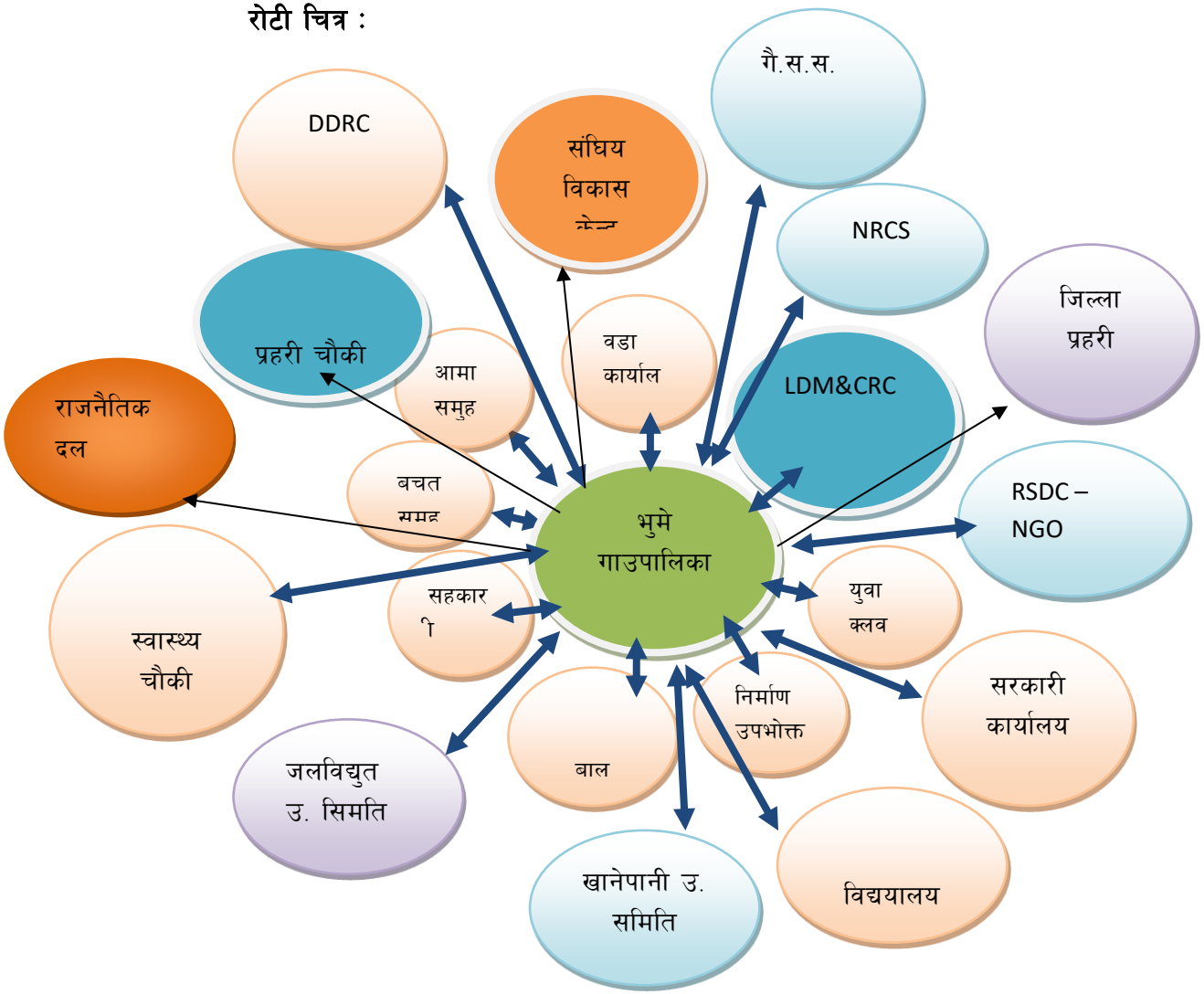

क्र.स	कार्यालय/संघसंस्था	ठेगाना	भौगोलिक दूरी			
				विपद पूर्व	विपद्को समय	विपद् पश्चात
	वडाभित्र					
१	वडा कार्यालय	हरेक वडामा		चेतनामुलक गतिविधि	खोज उद्धार तथा राहत जुटाउने काम	पुन:स्थापना निर्माणमा सहकार्य गर्ने
२	आमा समूह	हरेक वडामा		चेतनामुलक गतिविधि	खोज उद्धार तथा राहत जुटाउने काम	सामाजिक एकता तथा स्वास्थ्य पुर्नलाभमा सहकार्य गर्ने
३	बचत समूह	हरेक वडामा		चेतनामुलक गतिविधि	खोज उद्धार तथा राहत जुटाउने काम	पुन:स्थापना र निमार्णमा आर्थिक सहायताका लागि सहजिकरण गर्ने
४	सहकारी	हरेक वडामा		चेतनामुलक गतिविधि	खोज उद्धार तथा राहत जुटाउने काम	पुन:स्थापना र निमार्णममा आर्थिक सहायताका लागि सहजिकरण गर्ने
५	बाल क्लव	हरेक वडामा		चेतनामुलक गतिविधि	खोज उद्धार तथा राहत जुटाउने काम	सामाजिक एकता तथा सद्भावका लागि चेतनामुलक कार्य गर्ने
६	युवा क्लव	हरेक वडामा		चेतनामुलक गतिविधि	खोज उद्धार तथा राहत जुटाउने काम	पुर्ननिर्माणमा सहयोग गर्ने
७	निर्माण उपभोक्त समूह	हरेक वडामा		चेतनामुलक गतिविधि	खोज उद्धार तथा राहत जुटाउने काम	पुर्ननिर्माणमा आवश्यक जनशक्तिको बन्दोबस्त गर्ने, निमार्ण संयन्त्रहरु तयार गर्ने
	गाउँपालिकाभित्र					
१	रुकुमेली समाज विकास	भूमे २		पूर्वतयारी, न्यूनीकरण र अल्पीकरणका संरचनागत र गैर संरचनात्मक गतिविधि गर्ने	खोज उद्धार तथा राहत जुटाउने काम बाहिरी सहयोगको लागि अन्य INGO संग समन्वय सहकार्य गर्ने	पुर्ननिर्माणमा सहयोग गर्ने
२	संघिय समाज विकास	भूमे २		पूर्वतयारी , न्यूनीकरण र अल्पीकरणका संरचनागत र गैर संरचनात्मक गतिविधि गर्ने	खोज उद्धार तथा राहत जुटाउने काम बाहिरी सहयोगको लागि अन्य INGO संग समन्वय सहकार्य गर्ने	पुर्ननिर्माणमा सहयोग गर्ने
३	प्रहरी चौकी	भूमे २		चेतनामुलक कार्य सञ्चालन गर्ने	खोज उद्धार	पुर्ननिर्माणमा सहयोग गर्ने
४	स्वास्थ्य चौकी	भूमे २		चेतनामुलक गतिविधि सञ्चालन गर्ने	घाइतेहरुको उपचार गर्ने	स्वास्थ्य पुर्नलाभका गतिविधि सञ्चालन गर्ने
५	गाउँपालिका कार्यालय	भूमे २		पूर्वतयारी , न्यूनीकरण र अल्पीकरणका संरचनागत	पूर्वतयारी , न्यूनीकरण र अल्पीकरणका संरचनागत र गैर संरचनात्मक गतिविधि गर्ने	पुर्ननिर्माण कार्यमा सहयोगी निकायहरु सँग समन्वय गर्ने

क्र.स	कार्यालय/संघसंस्था	ठेगाना	भौगोलिक दूरी			
				विपद पूर्व	विपद्को समय	विपद् पश्चात
				र गैर संरचनात्मक गतिविधि गर्ने		
६	जलविद्युत उपभोक्ता समिति	भूमे २	१ किमी	चेतनामुलक गतिविधि	खोज उद्धार तथा राहत जुटाउने काम	पुन:स्थापना निर्माणमा सहकार्य गर्ने
७	विद्यालय	हरेक वडामा		चेतनामुलक गतिविधि	अस्थाई आवास स्थल उपलब्ध गराउने	पुन:स्थापना निर्माणमा सहकार्य गर्ने
८	युवा क्लव	हरेक वडामा		चेतनामुलक गतिविधि	खोज उद्धार तथा राहत जुटाउने काम	पुन:थापना निर्माणमा सहकार्य गर्ने
९	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन तथा जलवायु उत्थनशिल समिति	भूमे २		चेतनामुलक गतिविधि	खोज उद्धार तथा राहत जुटाउने काम	पुन:स्थापना निर्माणमा सहकार्य गर्ने
१०	खानेपानी उपभोक्ता समिति	हरेक वडाा		चेतनामुलक गतिविधि	खानेपानी उपलब्ध गराउने काममा सहयोग गर्ने	पानीका स्रोत ब्यवस्थापन गर्ने
	जिल्लाभित्र					
१	प्रहरी कार्यालय	सिस्ने गा.पा.	१५ किमि	चेतनामुलक गतिविधि	खोज उद्धार तथा राहत जुटाउने काम	पुन:स्थापना निर्माणमा सहकार्य गर्ने
२	गैससहरु -९	सिस्ने गा.पा.	१५ किमि	चेतनामुलक गतिविधि	खोज उद्धार तथा राहत जुटाउने काम	पुन:स्थापना निर्माणमा सहकार्य गर्ने
३	सरकारी कार्यालय	सिस्ने गा.पा.	१५ किमि	चेतनामुलक गतिविधि	खोज उद्धार तथा राहत जुटाउने काममा समन्वय गर्ने	पुन:स्थापना निर्माणमा सहकार्य गर्ने
४	रजनैतिक दल	सिस्ने गा.पा.	१५ किमि	चेतनामुलक गतिविधि	समन्वय गर्ने	पुन:स्थापना निर्माणमा सहकार्य गर्ने
५	जिल्ला दैवि प्रकोप उद्धार समिति	सिस्ने गा.पा.	१५ किमि	चेतनामुलक गतिविधि	समन्वय गर्ने	पुन:स्थापना निर्माणमा सहकार्य गर्ने
६	नेपाली सेना	मुसिकोट	२५ किमी	चेतना मुलक गतिविधि	खोज तथा उद्धार	पुन:स्थापना निर्माणमा सहकार्य गर्ने
७	पत्रकार	सिस्ने		चेतनामुलक गतिविधि, सुचना सञ्चार	समन्वय	पुनस्थापनामा सहकार्य गर्ने

२.८ तापक्रम र वर्षाको विश्लेषण

भूमे गाउँपालिका भित्र कुनै पनि मौसमा अनुमान विभाग रहेको छैन। तसर्थ सम्रग जिल्लाकै जलवायुलाई आधार मान्नु पर्ने हुन्छ । हावापानीको दृष्टिकोणले यहाँ समशितोष्ण हावापानी रहेको छ । यस गाउँपालिका मध्यपहाडी र हिमाली हावापानीको मिश्रण भएको भुभाग हो । माथिल्नो बस्तीहरु केहि हिमाली भेगमै परे पनि अधिकांश भुभाग उच्च पहाडी भागमा पर्दछ । विगत ५ वर्षको इतिहासलाई हेर्ने हो भने जाडोको न्युनतम तापक्रम पहिलेको तुलनामा बढेको पाइन्छ । त्यसैले प्रायः तापक्रम १८ देखि २६ डिग्री रहेको देखिन्छ भने हिउँदयाममा तापक्रम माइनस सम्म पुग्ने गरेको देखिन्छ । जसको कारण हिउँदे वालीमा असर परेको छ जल तथा मौसम विज्ञान विभाग अनुसार विगत ३० वर्ष देखि हाल सम्म अवस्थालाई हेर्ने हो भने त्यस्तै गर्मीका दिनहरु बढेका पाइन्छ ,। पानी पर्ने समयमा परिवर्तन आएको छ जसको कारण जलवायु सँग जोडिने भएकोले बाढी, पहिरो, भुक्षय जस्ता घटनाहरु बडि रहको पाइन्छ जसले वर्षेनी बालीनालीमा ँक्षति पुरयाइरहेको अवस्था छ । *(श्रोत : जल तथा मौसम विज्ञान विभाग , सुर्खेत, सन् २०१४ देखि सन २०१८ सम्म)*

२.९ लक्षित समूह छलफल

सङ्कटासन्नता तथा क्षमता विश्लेषणका विभिन्न औजारको प्रयोगबाट प्राप्त सूचना तथा तथ्याङ्कको पुनरावलोकन, अनुगमन वा परिक्षण र छुटेका विषय पत्ता लगाउन समुदायको सानो समूहमा छलफल गर्नु नै लक्षित समूह छलफल हो । समुदायका महिला, बालबालिका, सीमान्तीकृत वर्ग, ज्येष्ठ नागरिक, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, दलित, जनजाति, र अल्पसंख्यक समेत सबै वर्गलाई समेटेर यस प्रकारको छलफल गरिएको छ । यस्तो छलफलमा सबै सहभागीलाई समान रुपले आफ्ना विचार र भनाई राख्न प्रोत्साहित गरिएको छ । विपद् तथा जलवायु परिवर्तनका कारण त्यस गाउँपालिकाको कृषि, पशुपालन तथा खाद्य सुरक्षा वन तथा जैविक विविधता, जलवायुजन्य प्रकोप,जलसोत र उर्जा, भौतिक पूर्वाधार, मानव स्वास्थ्य, आदि क्षेत्रहरुमा ३० वर्ष पहिले र हाल महसुस गरिएको असर तथा प्रभाव एर्व भविष्यको अनुमानका बारेमा छलफल गरी निम्नअनुसारको ढाँचामा सूचीकृत गरिएको छ । विपद् र विपद्को सवाल, जिविकोपार्जन तथा खाद्य सुरक्षा (जस्तैः उत्पादनमा घटबढ), जलश्रोत तथा उर्जा (पानीको मुहान सुक्नु, अथवा, नयाँ देखा पर्ने ,तथा लोप हुनु), मानव स्वास्थ्य, प्रजनन स्वास्थ्य,(खानेपानी तथा महामारी, सामाजिक प्रभाव, लैगिंक हिंसा) जस्ता विषयमा छलफल गरिएको छ ।

त्र.स	समस्या	३० वर्ष अगाडिको अवस्था	हाल महसुस गरिएको अवस्था	कारण	कारक तत्व	सम्भावित समाधानका उपाय	कैफियत
१	विपद् र विपदका सवाल	पहिले बाढी पहिरोको प्रकोप कम हुने गरेको ।	हाल बाढी र पहिरोको घट्ना बढेका छन् ।	जथाभावी सडक खनिएका कारण खुला चरिचरण र खोला पाखा तथा खोलामा बस्ती बस्नाले	जनचेतनाको अभाव	सुरक्षित स्थान पहिचान गरी व्यवस्थित बस्ति बसाउनु पर्ने । वृक्षारोपण गर्ने,टेवा पर्खाल लगाउने, निति नियम निर्माण गर्ने, जनचेतना जगाउने खालका कार्यक्रमहरु गर्ने	
		बर्षा ठिक ठिक समयमा हुने गरेको	अतिवृष्टि र अनावृष्टि भईरहेको ।	जलवायु परिर्वतन	जनचेतनाको अभाव, औधोगिक राष्ट्रहरुले गरेको प्रदुषण	अनुकुलित हुने उपायहरुको अवलम्वन गर्नु पर्ने	
		हिउँदमा प्रयाप्त हिउँ पर्दा हिउँदे बाली र मानव स्वास्थ राम्रो हुने गरेको ।	हिउँ कम परिरहेको ।	जलवायु परिर्वतन	जनचेतनाको अभाव	अनुकुलित हुने उपायहरुको अवलम्वन गर्नु पर्ने	
		पानीजन्य रोग धेरै हुने गरेको	पानीजन्य रोग कम भएका	स्वास्थ्य र सरसफाइमा भएको लगानीले सरुवा रोगमा कमि आएको ।	स्वास्थ्यमा चेतना बृद्धि भएको	अझै प्रयाप्त नभएकाले थप चेतनामुलक तथा स्वास्थ्य प्रर्बद्धनात्मक गतिविधि गर्नु पर्ने	
		भूकम्पको महसुस थिएन	गोरखा भूकम्पको धक्का महसुस भएको	भूकम्प भौगर्भिक कारणले गएको	क्षती कम गर्नको लागि जनचेतनाका प्रयाप्त क्रियाकलाप भएका छैनन्	भूकम्पको नेपाल भरिकै ऐतिहासिक पात्रो हेर्ने हो भने अव पश्चिम नेपाल जोखिमको उच्च स्थानमा रहेको छ तर्सथ प्रयाप्त पूर्वतयारी अपरिहार्य	क्षती हाल सम्म नदेखिए पनि भूकम्पीय जोखिम न्युनिकरणका लागि प्रयाप्त तयारी गर्नुपर्छ
२	जीविकोपार्जन तथा खाद्य सुरक्षा (जस्तै: उत्पादनमा घटबढ)	तीस बर्ष अगाडी सबै समुदाय कृषिमा आश्रित थिए र स्थानीय जातका मकै, कोदो जौ, सिमी र अन्य फलफुलको उत्पादन गर्थे ,कृषिमा रोग तथा किराको प्रकोप कम थियो ,गाईको मल तथा कम्पोष्ट मलको प्रयोगबाट कृषि उत्पादन हुन्थ्यो, रासायनिक मलको कम प्रयोग हुन्थ्यो	हाल स्थानीय कृषि उत्पादनले मात्र जीविकोपार्जन असम्भव जस्तै भएको छ , कृषिमा रासायनिक मल तथा हाईब्रीड जातका अन्न बाली तथा फलफुल लगाउन थालिएको छ । जसले उत्पादनमा ह्रासका साथै अन्नबालीमा	पशुपालनमा आएको कमिले गर्दा कम्पोस्ट मल नपाउदा रासायनिक मलको प्रयोग बढेको छ, र जमिनको उपादकत्वमा ह्रास आएको छ	जीविकोपार्जनका बैकल्पीक उपायहरुमा चासो बढ्नु । कृर्षिमा ब्यवसायिकता र आधुनिकिकरण नहुनु	कृषिमा आधुनिकिकरण र व्यवसायीकरण गर्न आवश्यक छ	

त्र.स	समस्या	३० वर्ष अगाडिको अवस्था	हाल महसुस गरिएको अवस्था	कारण	कारक तत्व	सम्भावित समाधानका उपाय	कैफियत
			लाग्ने रोगको प्रकोप बढेको छ				
३	जलश्रोत तथा उर्जा (पानीको मुहान सुक्नु अथवा नयाँ देखा पर्नु	पानीका स्रोतहरु प्रयाप्त थिए , मुहानमै गएर पानी ल्याउने गरिन्थ्यो, समायनुकुल वर्षा हुन्थयो	पानीका स्रोतमा हरु नदि, सिंचाई नहर,खोला,पानीका मुहानहरु घट्दै गइरहेको छ, अधिकांश समुदायमा मुहान बाट पाइपको प्रयोगबाट पानी ल्याईएको छ	जलवायु परिर्बतन , विकास निर्माणका कारण , निति नियमापालनाको अभाव, वन जंगल फडानी,	जनचेतनाको कमी	गा.पा.मा रहेको सार्वजनिक जमिनमा वृक्षारोपण गर्नुपर्ने , मुहान संरक्षण गर्ने, जनचेतनामुलक कार्यक्रम , राज्यबाट ऐन,निति नियम निर्माण र कार्यान्वयन गर्ने	
		काठ दाउरा प्रशस्त थिए र खाना पकाउन काठको प्रयोग गरिन्थ्यो	क्षेत्रमा ग्याँसको प्रयोग भइरहेको छ	जंगलमा प्रयाप्त काठ उपलब्ध नहुनु	▪ जनचेतनाको कमी	▪ बिद्युत उत्पादन पश्चात घरायसी प्रयोगमा विद्युत खपत बढाउने	
४	वन तथा जैविक विविधता (जस्तै: नयाँ प्रजाति देखा पर्नु तथा लोप हुनु)	▪ जंगलमा मिचाह प्रजातिका कुनै पनि विरुवा थिएनन् ▪ बाघ, रतुवा, बँदेल, घोरल, सल्ला, लाकुरी , पिपल, आदि जनावर तथा वनस्पतीहरु धेरै संख्यामा थिए	▪ हाल जंगलमा पनि बनमारा लगायतका मिचाह प्रजातीका नयाँ बिरुवाहरु बढेका छन्, किराका बाहुल्यता बढेको छ, , ▪ जंगली जनावरहरुको संख्यामा कमि आएको छ	▪ वनको बैज्ञानिक ब्यवस्थापन नहुनु ▪ जंगली जनावरको शिकार गर्नु	▪ चेतनाको अभाव ,	▪ वन ब्यवस्थापन गर्नुपर्ने ▪ मिचाह प्रजातिहरुको पुर्ण निर्मुलका लागि अभियान गर्नु पर्ने ▪ चोरी शिकारलाई नियन्त्रण गर्नु पर्ने ▪ जनचेतनामुलक कार्यक्रमहरु गर्ने	
५	मानव स्वास्थ्य, (प्रजनन स्वास्य) खानेपानी, सरसफाई तथा महामारी	सरसफाईको अभाव थियो ।	सरसफाई तथा स्वच्छतामा पहँच बढेको छ	सरसफाई अभियानको प्रभाव	चेतनामा बृद्धि	अझै प्रयाप्त छैन यसको निरन्तरता आवश्यक छ	
		▪ सफा पिउने पानीमा पहँच कम थियो ।	▪ सफा पिउने पानी मा पहुँच बढेको छ	▪ पिउने पानीको सेवा विस्तारलाई आधारभुत विकासकै रुपमा लिइनु ।	▪ स्वास्थ्य चेतनामा बृद्धि	▪ अझै प्रयाप्त छैन यसको निरन्तरता आवश्यक छ	

त्र.स	समस्या	३० वर्ष अगाडिको अवस्था	हाल महसुस गरिएको अवस्था	कारण	कारक तत्व	सम्भावित समाधानका उपाय	कैफियत
		प्रजनन स्वास्थ्य नाजुक थियो , प्राय सबै घरमै असुरक्षित तरिकाले सुत्केरी हुन्थे	प्रजनन् स्वास्थ्य सेवामा पहुँच बढेको छ , स्वास्थ्य चौकीमा सुत्केरी हुनेको संख्या बढेको छ	स्थानीय तहमा रहेका स्वास्थ्य संस्थाको सेवा विस्तार	प्रजनन स्वास्थ्यमा गरिएको लगानीको प्रभाव	अझै प्रयाप्त छैन यसको निरन्तरता आवश्यक छ	
		मातृशिशु मृत्यु र बाल मृत्यु दर धेरै थियो	मातृ शिशु मृत्यु र बाल मृत्युदर घटेको छ ।	स्वास्थ्यमा भएको लगानी , महिला स्वयम सेवीकाको प्रभाव	स्वास्थ्य चेतनामा बृद्धि	अझै प्रयाप्त छैन यसको निरन्तरता आवश्यक छ	
६	समाजिक प्रभाव, लैंगिक हिंसा	विपद्को बेलामा समुदायबाट नै सहयोग गरिन्थ्यो ।	अहिले साना साना प्रकोपको व्यवस्थापनमा पनि बाहिर पक्षको सहयोगको अपेक्ष बढेको छ	परनिर्भरता बढेको	गरिवी	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिलाई सक्रिय बनाई स्थानीय स्तरबाटै गर्न सकिने व्यवस्थापनका क्रियाकलाप सञ्चालन गर्ने	
		महिलामा शारिरीक र यौनजन्य हिंसाका घटना कुनै पनि सुनिदैन थिए ।	हिंसाका धेरै घटना सुनिन्छन् ।	पहिले हिंसा हुने गरेको भए पनि महिलामा सशक्तीकरणको अभावले बाहिर नआएको हुन सक्छ । अहिले सामाजिक संरचना तथा बाहिर संस्कारको प्रभावले संस्कार उत्श्रृंखल भएर पनि हिंसा जन्य क्रियाकलाप बढेका हुन	▪ चेतनाको अभाव ▪ गरिवी	लैंगिक हिंसामा चेतनामुलक क्रियाकलापका साथै कानुनी व्यवस्थालाई समेत प्राथमिकता साथ कार्यान्वयन गर्ने ।	

२.१० भू उपयोग जोखिम विश्लेषण

गाउँपालिकामा उपलब्ध तथ्याङ्कको आधारमा भू-उपयोग जोखिम विश्लेषण गरिएको छ। यस गाउँपालिकाको कुल २७३६६.७६ हेक्टर मध्ये कृषि क्षेत्र ७४०९.१६ हेक्टर रहेको छ। त्यस्तै यस गाउँपालिकाको आवास क्षेत्र पनि १०१.७१ हेक्टर रहेको छ। त्यस्तै नदि नाला , ताल तलैयाले ३९५.३९ हेक्टर ओगटेको छ । त्यस्तै वन जंगलले ओगटेको क्षेत्र १८५९०.०२. हेक्टर रहेको छ

भु वनोट प्रकृति	क्षेत्रफल (हेक्टर)
आवास क्षेत्र	१०१.७१
वन जंगल	१८५९०.०२
नदि नाला, ताल तलैया	३९५.३९
कृषि	७४०९.१६
जम्मा	२७३६६.७६

गाउँपालिका तथा वडाको भू वनोट प्रकृति तथा क्षेत्रफल

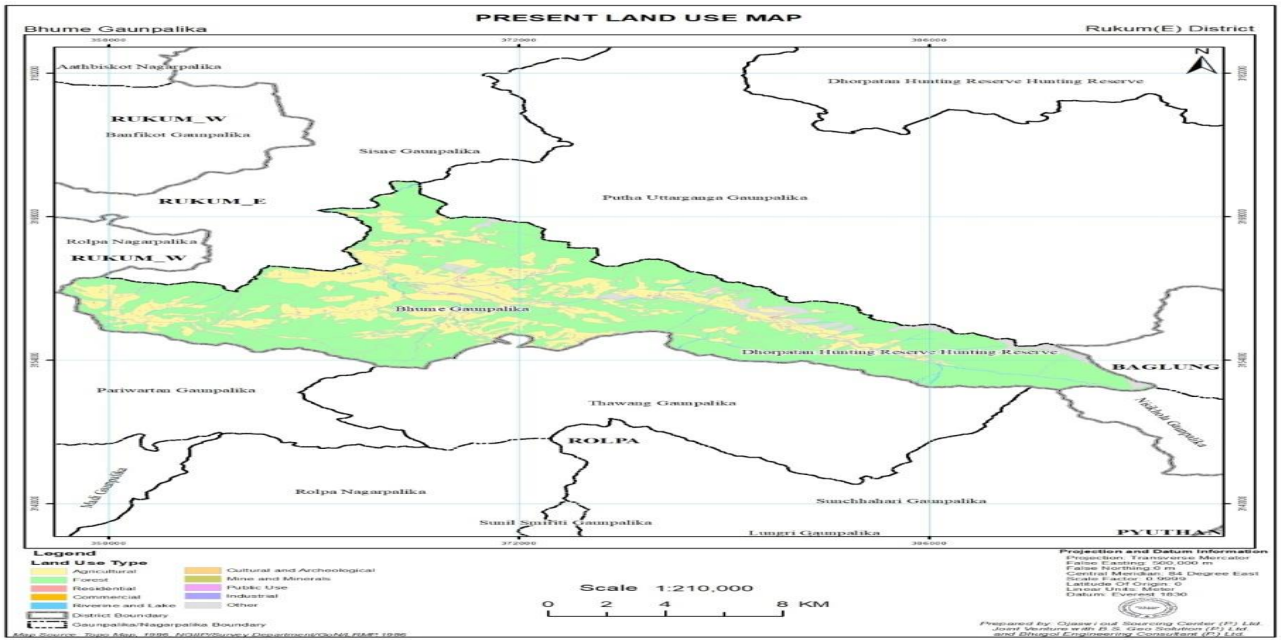

(श्रोतःगाउँपालिका/नगरपालिका स्तरीय भू–उपयोग नक्सा, २०७६ घुमे गाउँपालिका)

२.११ सङ्कटासन्नता तथा क्षमता विश्लेषण मार्फत संकटासन्नता स्तरीकरण

यस भूमे गाउँपालिकामा विगतमा के-कस्ता प्रकोपका घटना भएका थिए, तिनको सूची तयार गरी त्यसबाट भएको क्षतिको विवरण तयार गरी प्राप्त सूचनाको विश्लेषणबाट कुन वडाको कुन वस्ती कुन प्रकोपका कारण कुन स्तरमा सङ्कटासन्न छ भन्ने पत्ता लागाउने प्रयास गरिएको थियो । यसै आधारमा मुख्य प्राकृतिक प्रकोपका दृष्टिले समुदाय तथा गाउँपालिकाको वडा र त्यहाँका कति घरपरिवार सङ्कटासन्न छन् भनेर स्तरीकरण गरिएको छ ।

वडा	प्रकोप	टोल , गाउँ	उच्च संकटासन्नता (घर)	मध्यम संकटासन्नता (घर)	न्यून संकटासन्नता (घर)
१	हिमपात	बनबालारिग,रिकुमस्याला, पञ्चासे	१३	३५	०
	बाढी, पहिरो	माङ्गराखोलारोजीखोला	६	३०	
	हावाहुरी	पञ्चासे, रुचिबाङ, रुचिखोला, लाम्पाटा	१९	५०	२१
	चट्याङ	पञ्चासे, रुचिबाङ, रुचिखोला, लाम्पाटा	२०	४५	२५
२	बाढी, पहिरो	खाबाङ्ग गाउँ, काक्री गाउँ , त्रीबेणी	४०	३५	३५
	आगलागी	काँक्री, खबाङ, गाबाङ,	७६	१२०	८०
	हावाहुरी	काँक्री, खाबाङ , दहबाङ	१५०	१२०	४०
	चट्याङ	काँक्री, खाबाङ , दहबाङ	४०	५०	८०
३	हिमपात	तल्नो गाबाङ, रिकडाँडा, खाल्बोट	४	८	८
	बाढी, पहिरो	मोराबाङ, पैयाँपाटा, सिमा सुर्तिबाङ, झुम्लाबाङ खासिबाङ, रतुवामारे दाङलिगा पखेरा क्याङसी कर्तिखेल्ले, ठाम	४०	२०	६
	आगलागी	मोराबाङ, सिमा, झुम्लाबाङ, क्याङसी	५५	८०	३०
	हावाहुरी	क्याङ्सी, मोरावाङ, झुम्लावाङसिमा, क्याङ्सी, मोराबाङ, झुम्लाबाङसिमा	४०	५०	३०
	चट्याङ	क्याङ्सी, मोराबाङ, झुम्लाबाङसिमा	३०	६०	३०
४	हिमपात	पङ्घारी	५	७	
	बाढी, पहिरो	द्यौलापहिरो, काँडाबगर, चोत्रोघैरा	३०	७	०
	आगलागी	चन्वाङ लेकगुँरास लेकलापाटालेक	बन र गोठहरु		
	हावाहुरी	काँडा र साकिम	१५	४	०
	चट्याङ	काँडा र साकिम	१५	४	०
५	हिमपात	छोवाङ मछैना	१०	६	०
	बाढी, पहिरो	दर्फ खम्पाजा बालुवा मछैन्ना	४०	१३	०
	आगलागी	डालिवाङ सेराबाङ उपल्लो साकिम	१५०	१५५	१६
	हावाहुरी	डालिवाङ सेराबाङ उपल्लो साकिम	१६१	६०	४०
	चट्याङ	डालिवाङ सेराबाङ उपल्लो साकिम	३०	१२	५०
६	हिमपात	राउटेघरेली, कोइचा	७	०	०

	बाढी, पहिरो	तिकरखोला सिस्नेखोला	८	२५	०
	आगलागी	महत ठूलो गाउँ	२५	१५	२०
	हावाहुरी	महत, पोखराडाँडा	६०	२०	
	चट्याङ	महत, पोखराडाँडा	३०	१८	३०
७	हिमपात	लाबाङ गुनाम, थबाङभित्रीवन रिसाल,	२५	५०	
	बाढी, पहिरो	लाबाङ गुनाम, थबाङभित्रीवन रिसाल,	१२५	८५	१२०
	आगलागी	लाबाङ गुनाम, थबाङभित्रीवन रिसाल,	२०	४०	६०
	हावाहुरी	लाबाङ गुनाम, थबाङभित्रीवन रिसाल,	३५	५६	८०
	चट्याङ	लाबाङ गुनाम, थबाङभित्रीवन रिसाल,	६०	४०	७०
८	हिमपात	विस्कुम, मालालुम ,हाँडीभिम्का, मैवाङ, फल्लेबासी, पोरनेटी, भैसीलोटे	४०	४०	६
	बाढी, पहिरो	पुर्सावाङ, भैसीलोटे, ताम्दै, भिम्का, कुचिबाङकुनपानी , मैकाँडा, मैवाङ	८०	४६	
	आगलागी	मैवाङ, भलाबोट, कुचिवाङ, घोरनेटी, नाम्फु, भिम्का पोखरापाटा	५५	७६	२०
	हावाहुरी	मैवाङ, भलाबोट, कुचिवाङ, घोरनेटी, नाम्फु, भिम्का पोखरापाटा	४०	७३	१६
	चट्याङ	मैवाङ, भलाबोट, कुचिवाङ, घोरनेटी, नाम्फु, भिम्का पोखरापाटा	११	४०	५०
९	हिमपात	गहुँकम्प, भेरीडाँडा, थुम्का, सिमचौरस्याला, छहरा, लुम्मा	४०	३०	२१
	बाढी, पहिरो	गैरी बजार	२०		
	आगलागी	सिमचौर, बाहुनकाटिना, लामाचौर, खाल	७५	२५	१५
	हावाहुरी	भेरीडाँडा, च्याङचुङ, बिजौरा, डाँडागाउँ, थुम्का, टाटेपाखाखाल, मसिना			
	चट्याङ	भेरीडाँडा, च्याङचुङ, बिजौरा, डाँडागाउँ, थुम्का, टाटेपाखाखाल, मसिना	१५	१०	२५

यस भूमे गाउँपालिकाका ९ वटै वडामा रहेका हरेक बस्तिमा रहेको हरेक घरको अवस्थिति, घरको बनोट, विगतमा परेका प्रकोपको विश्लेषण गर्दा करिव दुई हजार घरधुरी बहुप्रकोपको उच्च जोखिममा रहेका छन् । जसमा कुनै घरहरु २ भन्दा बढी प्रकोपको जोखिममा रहेकाले संख्या उच्च देखिएको छ, तथापी तत्काल कुनै नं. कुनै प्रकारको न्यूनीकरणको प्रयास गरिएन भने पुनः प्रकोपले प्रभाव पर्न सक्ने घरधुरीको संख्या ८४५ रहेको छ । जसमा पहिरो र बाढीको प्रकोपले प्रभाव पार्न सक्ने घरधुरीको संख्या धेरै रहेका छ ।

समुदाय तथा वडाहरूको सङ्कटासन्नता तथा क्षमता विश्लेषण

सङकटासन्नता स्तरीकरण :भूमे गाउँपालिकामा विगतको ३० वर्षको विपद्को ऐतिहासिक समय रेखाबाट आएको सूचनाको आधारमा क्षति विश्लेषण गरी त्यसबाट प्राप्त अङ्कभारलाई जोडेर समुदाय र वडाको उच्च, मध्यम र न्यून गरी तीन वर्गमा वर्गिकरण गरिएको छ। सो बर्गिकरणका लागि निम्नअनुसार सङ्कटासन्नता स्तरीकरण तथा अङ्कभार तालिका तयार गरिएको छ। :

गाउँपालिका :भूमे गाउँपलिका

वडा	मानविय क्षति	प्रभावित परिवार	घरको क्षति	आर्थिक क्षति	खेतीयोग्य भूमि र	वनक्षेत्रको क्षति	सामाजिक क्षति	विगतमा भएका विपद् का घटनाक्रम	वालि लगाउने वाभित्राउने समयमा आएको परिवर्तन	तापक्रममा आएको परिवर्तन	जोखिमले भविश्यमा पार्न सक्ने असर	स्रोतको उपलब्धता तथा पहुँच	संस्थागत क्षमता	जनसंख्याको विश्लेषण	स्थानीय ज्ञान, सीप, क्षमता र प्रविधि	जम्मा अंक
१	६	१	१	३	३	२	१	२	२	१	३	३	३	२	३	३६
२	६	१	२	३	३	२	१	२	२	१	३	३	२	३	३	३७
३	२	१	१	३	२	२	१	२	३	१	३	३	३	३	३	३३
४	२	१	२	३	२	२	१	२	२	१	३	३	३	३	३	३१
५	२	१	१	३	२	२	१	२	३	१	३	३	३	३	३	३१
६	६	१	२	३	२	२	१	२	२	१	३	३	३	३	३	३१
७	६	१	१	३	१	२	१	२	२	१	३	३	३	३	३	३५
८	६	१	२	३	३	२	१	२	२	१	३	३	३	३	३	३८
९	६	१	१	३	२	२	१	२	२	१	३	३	३	३	३	३६

तालिका ८: समुदाय तथा वडाहरूको सङ्कटासन्नता तथा क्षमता विश्लेषण

(नोट ३८ अंकभन्दा माथी , उच्च संकटासन्नता, २४ देखि ३८ मध्यम संकटासन्नता र २३ भन्दा न्यून संकटासन्नता)

भूमे गाउँपालिकाका वडागत आधारमा हेर्दा उच्च जोखिममा रहेको वडा ८ देखियो भने अन्य सबै वडाहरु विपद्को हिसाबमा मध्यम जोखिममा रहेका देखिए।

२.१२ सम्पन्न्ता स्तरीकरण

गरिव घरपरिवार पहिचान सर्वेक्षण २०७०मा अधारित पीएमटी विधिद्वारा पहिचान भएका घरहरुलाई यस योजनामा आधार मानिएको छ। यस अध्ययनले भूमे गा.पा.मा ५३० परिवार अति गरिव भएको तथ्य सार्वजनिक गरेको छ। यसरी हेर्दा जुनसुकै विपद्को जोखिममा यी घरधुरीका परिवार पर्न सक्ने देखिन्छ। उक्त परिवारीक विवरण वडा स्तरमा निम्नानुसार रहेको छ।

वडा	सम्पन्नता स्तरीकरण (घरधुरी संख्या)				कैफियत
	अति गरिव	विपन्न	मध्यम	सम्पन्न	
१	९५	४९	३२	१९२	
२	५०	४९	२५	२०८	
३	५५	४२	१७	४०६	
४	२६	७	१३	१२२	
५	७०	३०	१९	१५६	
६	३३	२७	३४	२२९	
७	४७	३६	१७	१६४	
८	७०	४१	३६	२३३	
९	८४	७१	५३	३१५	

तालिका न ९ (श्रोतः गाउँपालिकाको प्रोफाइल, २०७६)

२.१३ गाउँपालिकाको क्षमता विश्लेषण

भूमे गाउँपालिका, र यहाँ भएका सम्पूर्ण भौतिक सामाजिक तथा आर्थिक संरचनाहरु यस गाउँपालिकाको क्षमता हुन। आमा समूह, युवा क्लव, विद्यालय, स्वास्थ्य चौकी, सहकारी संस्था, महिला समुह, कृषि सहकारी, प्रहरी चौकी लगायतका संस्थाहरुलाई सबैलाई क्षमता मान्न सकिन्छ। यसका साथै यस भूमे गाउँपालिका भित्रका खुल्ला क्षेत्रहरू, पानीको स्रोतहरु तथा मुहानलाई पनि क्षमता मान्न सकिन्छ। यस गाउँपालिकामा भएका विभिन्न क्षेत्रहरूमा पहुँचवाला समुदायका व्यक्तिहरू बिभिन्न सिप र दक्षता भएका मानिसहरु पनि यस गाउँपालिकाका क्षमता हुन्। गाउँपालिकामा रहेका सिकर्मी तथा डकर्मीहरू, पलम्बर, व्यापारी, जागिरे आदि सबै स्थानीय सीप र आफ्नै क्षमता र दक्षताको आधारमा काम गर्ने भएकाले यी सबै गाउँपालिकाका क्षमता हुन। यसैगरी यहाँ भएका दक्ष जनशक्तिको रुपमा तालिम प्राप्त पौडीबाज, तालिम प्राप्त स्वयंसेवक, ग्रामीण महिला स्वास्थ्य कार्यकर्ता, तालिम प्राप्त कृषि प्राविधिक, शिक्षक, कर्मचारी, स्वयंसेवक, सिकर्मी, डकर्मीहरुको सीप विपद्का बेला प्रयोग गर्न सकिन्छ, त्यसैले यसलाई क्षमता मान्न सकिन्छ। यस भूमे गाउँपालिकामा गाउँपालिका स्तरीय विपद् व्यवस्थापन तथा जलवायु उत्थनशील समिति गठन भएको छ। यसले गर्दा समुदायलाई विपद्सँग सामना गर्ने क्षमता विकासमा सहयोग गर्नेछ। वडामा वडा स्तरमा समेत विपद् व्यवस्थापन तथा जलवायु उत्थानशील समिति गठन भएका छन् ती पनि यहाका क्षमता हुन। यी समिति र समिति मातहतमा गठन भएका कार्यदलहरुलाई विपद् सम्बन्धी विभिन्न तालिमहरु प्रदान गरी तिनीहरुको ज्ञान, सिप र क्षमताको विकास गर्नु जरुरी छ। अझै क्षमता विकासका लागि गाउँपालिका स्तरमा विपद व्यवस्थापन कोषको स्थापना र

परिचालन गरी थप क्षमता विकास गर्न सकिन्छ । यस गाउँपालिकामा रहेका विभिन्न राजनीतिक दल तथा समूहहरू, आमा समूह, महिला समूह, विभिन्न बचत समूह तथा कृषि समूहहरू, गाउँपालिकाभित्रका युवा तथा बालक्लवहरूलाई यस गाउँपालिकाको क्षमताका रुपमा परिचालन गरी विपद् व्यवस्थापन तथा जलवायु अनुकुलनका गतिविधि सहज सञ्चालन गर्न सकिन्छ । बहुजोखिम व्यवस्थापनका हिसाबले हेर्दा भूमे गाउपलिकाको क्षमता अति नै न्यून देखिन्छ । समुदायमा प्रयाप्त खुला स्थान नहुनु, तालिम प्राप्त जनशक्ति कम हुनु, आर्थिक स्रोतहरु असाध्य कम हुनु, विपद्को समयमा आवश्यक पर्ने सामाग्रीहरु नहुनु आदि कारणले गाउँपालिकाका हरेक वडा उच्च संकटासन्नतामा रहेका देखिन्छ ।

विपद्का घटनाबाट हुन सक्ने क्षतिलाई कम गर्न वा सामना गर्न सामाजिक, भौतिक एवं धारणागत क्षमताहरु अभिवृद्धि गरी उपलब्ध श्रोत साधनको अधिकतम प्रयोग गर्नु आवश्यक छ । त्यसैले स्थानीय श्रोत र साधनलाई उपयोग गर्दै विपद् व्यवस्थापन कार्यलाई विकास प्रक्रियामा मूलप्रवाहीकरण गरी जोखिम कम गर्ने उपायको खोजी गर्ने वडामा रहेको श्रोत साधनहरुको पहिचान गरी विश्लेषण गरिएको छ । यसको मुख्य उद्धेश्य वडा वा समुदायसँग भएको सार्मथ्य र श्रोतको मापन गरी समुदायमा भएका श्रोतहरु संकलन गर्दै वडाको एकीकृत क्षमताको सुची तयार गर्नु हो । यसबाट वडावासीहरुले विभिन्न समयमा प्रकोपले निम्ताएका विपद्को सामना गर्न अपनाएका उपायहरु सहित विपद् जोखिम कम गर्न गरिरहेका भौतिक, मानवीय श्रोत, सामाजिक संरचना, आर्थिक श्रोत र प्राकृतिक श्रोतको आधारमा गरिएको छ । यस गाउँपालिकाको क्षमताका श्रोत अन्तर्गत ३५ वटा काठे पुल, २४ वटा झोलुँगे पुल, ११० किमी कच्ची सडक, १ किमी पक्की सडक, ६ वटा सिंचाई नहर, १ वटा सहकारी भवन, १०,०५५ मोवाइल सेट, सि डि एम .ए फोन १ सेट, ५० वटा ल्यान्ड लाइन फोन, ४ वटा सामुदायिक भवन ,१२५ सार्वजनिक धारा, ८५० व्यक्तिगत धारा, ९६ वटा मोटरसाइकल, ३२ वटा लाइफ ज्याकेट, ८ वटा स्वास्थ्य चौकी, ८३३१ रोपनी खेतीयोग्य जमिन, ६० वटा मुल, सानो भेरी नदि १ वटा, ३ वटा खोला, ३ दह, १० वटा झर्ना, १३ वटा नहर, ३८ वटा सामुदायिक वन, ११ वटा राष्ट्रिय वन, ३ वटा पार्क, २ वटा मैदान, ६०० रोपनी खेर गइरहेको जमिन, ६ वटा उद्योग, २३३ वटा पसल (किराना, होटल, फेन्सी पसल, आदि), ५० वटा बचत समूह, १० वटा बैक तथा वित्तिय संस्था, १० वटा सहकारी सस्था, १४ वटा सामुदायिक भवन, ३२ मन्दिर, ६ वटा चर्च, ३३ वटा महिला बचत समूह, ५ वटा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको समूह, ६ वटा वाल क्लव, ६ वटा युवा क्लव, २ वटा जेष्ठ नागरिकहरुको समूह, ४५ जना खोज तथा उद्धार तालिम प्राप्त, १५३ जना पौडीबाज, तालिम प्राप्त स्वयंसेवक २५ जना, महिला स्वास्थ्य कार्यकर्ता ४७ जना, तालिम प्राप्त कृषि प्राविधिक २४ जना, तालिम प्राप्त पशु प्राविधिक १७ जना, अहेव ६४ जना, अ.न.मी ४७ जना, डाक्टर ६ जना, इन्जिनीयर ३७ जना, स्टाफ नर्स ३३ जना, ग्रामिण महिला स्वास्थ्य कार्यकर्ता ३६ जना, शिक्षक २५४ जना, सिकर्मी १८२ जना, डकर्मी १४६ जना, र चालक ३३ जना रहेका छन् । भूमे गाउँपालिकाको श्रोत र उपलब्धको विवरण तलको तालिकामा दिइएको छ ।

विवरण	भूमे गाउँपालिका								
वडा	१	२	३	४	५	६	७	८	९
भौतिक श्रोत									
पुल	१६ काठे पुल सहित	१०	९ काठे पुल सहित	३ झो पु	४ काठे	८	३	११	३१
सडक	१२ किमी कच्ची	३ (करिव १५ किमी	१५ किमी कच्ची	२० किमी	१५किमी कृर्षि सडक	३० किमी लाक मार्ग र शहिदमार्ग	१सहिदमार्ग	..	३
विद्यालय भवन	५	५	४	९	३	३	४	४	२२
बाँध	१	..	..	..	..	...	१ थबाङखोला	...	...
सुरक्षित आवास तथा स्थान	....		..	२	..	...	...	...	...
सञ्चारका साधन	५७७ मोबाइल	२०० मोबाइल	..	३०० मोबाईल	२२५ मोबाइल	४०० मोबाइल	३०० मोबाइल	..	...
सामुदायिक शौचालय	....	...	..	...	...	१	..	..	१
यातायातका साधन	११ ट्याक्टर	बाइक ट्याक्टर १७	...	२ जिप	५ ट्याक्टर मोटरसाइकल	६ ट्याक्टर जीव	...	..	१ ट्याक्टर
लाइफ ज्याकेट	...	..	...	..	...		...	...	..
डुंगा	...	..	...	..	..	...	..	...	..
मस्जिद	...	..	...			..	.	...	...
मदरसा	...	....	...	..	...		..	..	..
पूर्वसुचना प्रणाली	....	....	...	..	...		..	..	..
बारुण यन्त्र	....	...	...	...	...		..	...	...
रक्त संचार सवा	....	...	...	..	...		..	.....	...
अस्पताल तथा नर्सिङहोम	.....	२ एक स्वा चौकी	१ स्वास्थ्य चौकी	..	...	१ स्वास्थ चौकी	..		१ स्वास्थ चौकी
आधारभुत सामाग्री	....	२ स्ट्रेचर	...	५ स्ट्रेचर	७ स्ट्रेचर	..	..	...	..

गैरखाद्य सामाग्री	....	...	...	..	...	...	..	..	..
प्राकृतिक श्रोत									
खेतीयोग्य भुमि	३८४ हे.	६०० हे.	५१७ हे.	२६७ हे.	३०१ हे.	३९० हे.	२५६हे.	४७२ हे	७२८ हे.
निजि ताल तलैया	...		....	.....	.....	.....	.....	....	
मुल	१५	४	३१	८	२०	१३	३०	२२	२४
कुवा	...	...	...	६	६	२		३	..
नदिनाला	....	१ खोला	३ खोला	२ खोला	३	२	३ खोला		३ खोला
ताल तथा पोखरी	...	..	....	..	१	३			...
झर्ना	२	१	....	..	४			१	..
सिंचाईका साधन र श्रोत	२ पाइपकुलो	६ कुलो	...	१ साकिम खोला	३			..	...
वन जगल (हेक्टर वा रोपनी)	२७०१ हे	३०४४ हे	१५६० हे	६३७ हे	५०१ हे	११०४ हे	११३६ हे	१०७७ हे	३०७९ हे
खेर गइरहेको जमिन	६६ हे	१४८ हे	७७ हे	३२ हे	५१ हे	८६ हे	४९ हे	१२७ हे	२११ हे
पार्क खुला स्थान	१	..	३ सिमा मोराबाड क्याडसी	४ धबाङ, विपाल, रुली गुँरासे	...			३	...
खेती गरिने मुख्य बाली									
धान	...	...	...						
मकै	लगाउने समय. बैशाख (जेष्ठ थन्काउने असोज- कात्रिक								
जौं	लगाउने समय असोज -कात्रिक थन्काउने चैत्र -बैशाख								
सिमी	लगाउने समय. बैशाख (जेष्ठ थन्काउने असोज -कात्रिक								
आर्थिक श्रोत									
व्यापार व्यवसाय पसल	५० खुद्रा	३१ पसल	२०	....	१४ खुदा पसल	२८	१२	४	२४ पसल
उद्योग कलकारखाना	...		३ पिठो तथा तेल पेल्ने	१ अल्लो प्रसोधन साकिम	१ अल्लो प्रसोधन	३	..	२ मिल	...

नोकरी	३३	२५	२७	२७	२७	३२	३०	२१	९३
बचत समूह	२३	२	६	…	…	९	२	३	..
विपद् व्यवस्थापन कोष	…..	…..	…	…	…..	…	..	..	..
बैंक तथा वित्तिय संस्था	….	१ सिटिजन बैंक	…..	…	….	…	…	..	…
सहकारी संस्था	…	१	१ सहकारी	१	१	१		..	२
सामाजिक श्रोत								…	
सामुदायिक भवन	१	१ मगर संग्रलय	२सिमा मोराबाड	१	१	१	१	२	५
पाटी पौवा	..	….	…	..	…	१	..	…	..
खानेपानी , वितरण धारा	१६	३०	५५	४२	२०	१६	१५	४५	..
मठ मन्दिर तथा चर्च	६	३	३	५	३	५	५	३ मन्दिर २ चर्च	९
सामाजिक संरचना									
महिला, आमा समूह	१	५	४	४	३	३	….	…	१८
अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको समूह	१	…..	…	..				….	१
आय आर्जनमा सक्रिय महिला समूह	१	….	….	१	१	३	१५	…	१
बाल क्लव	४	५	२	२	१	१		४	७
युवा क्लव		४	…..	…		२		२	१
ज्येष्ठ नागरिक समूह	..	…	…..	….		…			
शैक्षिक अवस्था - म , पु) (प्रतिशतमा)	म. ५१ पु.३३	५० म ५० पु	……	६० म ३० पु	५५ म ३० पु	५२ म. ४९ पु	……	…….	….
मानवीयश्रोत									

आधारभुत खोज तथा उद्धार तालिम प्राप्त - जनशक्ति)	४ जना	.....	.....			३			....
जिल्ला विपद् प्रतियकार्य सम्बन्धी तालिम प्राप्त जनशक्ति	२	...	.....	५	५				....
तालिम प्राप्त पौडीबाज	..	...	.....		...				...
तालिम प्राप्त स्वयसेवक	..	...	४		...				९
महिला स्वास्थ्य कार्यकर्ता	५	४	४	४	४	३	४	३	९
तालिम प्राप्त कृषि प्राविधिक	६	५	....	२	२		१	...	४
तालिम प्राप्त पशु प्राविधिक	१	१	.....		...			...	३
अ हे व	...	१	४	२	२			१२	२
अ नं. मी	...	३	६	७	७	४		२	४
शिक्षक	....	११		१०	६	१४	२६	१८	३८
कर्मचारी	५	२	....	४	१०	..	५	१	५
सिकर्मी	१००	२०	३५	६०	६०	४०	३०	२६	१८
डकर्मी	१००	१००	४५	५०	५०	१००	३५	३९	१९
इन्जिनियर	..	१	२	...	...	..	.....	३	...
डाक्टर	..	..	२	....	...	....	.....	३	...
नर्स	१	..	..	..	...	...	.....	४	..
स्वास्थ्यकर्मी	२	३	८	४	४	...	....	४	५

तालिका १०: भूमे गाउँपालिकाको श्रोत र उपलब्धको विवरण

२.१४. स्थानीय ज्ञान, सीप, क्षमता र प्रविधिको लेखाङ्कन

स्थानीय ज्ञान र सीपको प्रवर्द्धन मार्फत विपद्को सामना गर्न र भविष्यमा अपनाउनु पर्ने विधिको पहिचान गर्न समुदायले विपद्को सामना गर्न अपनाउने गरिएका विधिहरूको सूची तयार गरिएको छ। समुदायले प्रयोग गर्ने मुख्य मुख्य स्थानीय ज्ञान, सीप र विधिको तल वुँदागत रुपमा टिपोट गरिएको छ भने विपद् अघि, विपद्को समय र विपद् पछि व्यक्तिगत रुपमा र सामुहिक रुपमा अपनाउने गरिएको स्थानीय ज्ञान, सीप र प्रविधिको विस्तृत रुपमा तालिका नं. ११ मा व्याख्या गरिएको छ। यस अनुसूचीमा उल्लेख भएका सङ्कटासन्नता तथा क्षमता विश्लेषणका औजारको प्रयोगबाट समुदायमा विपद्को सामना गर्न अपनाउने गरिएका विधिहरूको सूची तयार गरीएको छ। समुदायको विपद् प्रतिकार्यका लागि के कस्तो ज्ञान रहेको छ भन्ने कुरा यस औजारको प्रयोगबाट पत्ता लागेको छ। समुदायमा परेको प्रकोपका बेला के गर्नु गर्नु भयो या त्यस्तो प्रकोपमा के गर्नु पर्छ भन्ने दुबै सवालबाट समुदायको ज्ञान र सीपको लेखाङ्कन गरिएको छ। कतिपय प्रकोपमा हाल सम्म व्यवहारीक रुपमा अभ्यास नगरेको भए जोखिम न्यूनीकरणका लागि समुदायको प्रयाप्त ज्ञान र सीप रहेको पाइएको छ। यसले विपद्को समना गर्न भविष्यमा भूमे बासीले अपनाउनु पर्ने विधिको पहिचान गर्नेछ, जसबाट स्थानीय ज्ञान र सीपको प्रबर्द्धन गर्न सहयोग पुग्नेछ।

- घरको छानाहरु बालियो गरि बाँध्ने गरेको।
- तारजाली लगाउन बजेट माग गर्ने गरेको।
- सुरक्षित तथा खुला स्थान पहिचान गरी विपद्को समयमा प्रयोग गर्ने गरेको।
- विपद्को समयमा खोज तथा उद्धार कार्यमा सहयोग गर्ने गरेको, राहत वितरणमा सहयोग गर्ने गरेको।

क्र स	विपद् / प्रकोपको प्रकार	विपद् भएको वर्ष / महिना	विपद्मा गरिएका पूर्वतयारी तथा जोखिम न्यूनिकरणका कार्य		विपद्को सामनाका लागि विपद्को समय र पछि अपनाइएका विधि	
			व्यक्तिगत रुपमा	सामुहिक रुपमा	व्यक्तिगत रुपमा	सामुहिक रुपमा
१	भूकम्प	प्रकोपको ऐतिहासिक समय रेखासँग सम्बर्नधित सबै प्रकोप	समुदायमा झटपट झोला तयार गर्ने सन्दर्भमा सुझाब दिने, प्रचारप्रसार गर्ने, सबैलाई पूर्वतयारीको बारेमा जानकारी गराउने,	भूकम्प आएको बेला के गर्ने, कसरी सुरक्षित हुने, आफुं बाच्ने र अरुलाई पनि बचाउने तालिम प्रदान गर्ने	खोज तथा उद्धार का लागि विभिन्न निकायहरु(कार्यदल, सुरक्षा निकाय)लाई खबर गर्ने, प्राथमिक उपचार गर्दै स्वास्थ्य केन्द् वा उपचार स्थल सम्म लैजानलाई पहल गर्ने	सामुहिक रुपमा उद्धार गर्ने तथा सुरक्षित स्थानको छनोट गर्ने, भूकम्पबाट हुने क्षति न्यूनीकरण सम्बन्धी चेतनामुलक कार्यक्रमहरु गर्ने
२	पहिरो		खोलाको किनारमा तटबन्ध लगाउने, खोलाको छेउमा बस्ती नबस्न प्रचारप्रसार गर्ने,	समुदायका मानिसहरु मिलि तटबन्ध निर्माण गर्ने,खाली स्थानमा वृक्षारोपण गर्नेआवश्यक तारजाली ग्याविन वाल लगाउने	मृत्यु भएकाहरुको यकिन गरी उद्धारको लागि पहल गर्ने, व्यक्तिगत रुपमा अन्न लत्ताकपडाको व्यवस्था मिलाउने	घाइते तथा मृतकको उद्धार गर्ने, खाद्यान्न,आवासको लागि पहल गर्ने, वृक्षारोपणका लागि पहल गर्ने
३	बाढी		बाढी आईरहने स्थानमा नवस्न आग्रह गर्ने र सचेतनाका लागि पहल गर्ने	जोखिमपूर्ण स्थानमा तटबन्ध निर्माण गर्ने	प्रभावितहरुको मनोबल बढाउन पहल गर्ने,सकेको राहत संकलन र वितरण गर्ने	बाढीमा परेकाको खोज तथा उद्धार गर्ने
४	हुरीवतास		सकेसम्म वलियो घर निर्माण गर्ने र डाडाँ र खुल्ला स्थानमा घर निर्माण नगर्ने सल्लाह दिने	ठूला ठूला रुख नजिक घरहरु निर्माण नगर्ने, सुरक्षित स्थान पहिचान गरी आवासको निर्माण गर्ने,विद्यालयको छानाहरुमा पाराफिट राख्ने	घाइते समूहलाई प्रथामिक उपचार गर्ने हावाहुरी लागेपछि खोज तथा उद्धारका लागि सहयोग गर्ने	घाइतेहरुलाई उपचारका लागि पहल गर्ने, अस्थायी टहरा निर्माण गर्ने
५	बालिमा लाग्ने रोग		स्थानीय गाई गोरुको कम्पोष्ट मल प्रयोग गर्ने गरेको	समस्या निराकरणका लागि साविक गाविसमा कुरा गरेको , प्राविकबाट अनुगमन र नमुना संकलन भएका	खाद्य सामाग्री अभाव हुन सक्ने भएकाले , केहि सामग्रीको जोहो गरेको ।	रोग लाग्ने बालीको विकल्पमा केहि स्थानमा कृर्षि बिकास कार्यालयको अनुदान सहयोगमा फलफुल विरुवा लगाएको
६	आगलागी		जनचेतनामुलक कार्यक्रमहरु गर्ने	सामुहिक रुपमा प्रचारप्रसार गर्ने । बनमा आगलागी गर्ने लाई निरुत्साहन गर्ने	आगो निभाउन कोसिस गन सहयोगका लागि आह्वान गर्नै,	घाइतेको उद्धार र उपचारमा सहयोग गर्ने,

७	पशुमा लाग्ने रोग		स्थानीय जडीबुटीको प्रयोग, विरामी पशुलाई अलग राख्ने	सहयोग र उपचारको लागि जिल्ला भेटेनरी कार्यालयमा अनुरोध गर्ने	मरेका पशुलाई सुरक्षित व्यवस्थापन गर्ने	छैन
८	महामारी -मौसमी ज्वरो, पखला		व्यक्तिगत सरसफाईलाई ध्यान दिईएको परिबारमा सफा पानी र स्थानीय जडीबुटी जन्य औषधी प्रयोग गरिएको	समुदायमा सरसफाई स्वच्छता र सफा पिउने पानीको अभियान सञ्चालन भएको	विरामी तथा प्रभावितहरुलाई स्वास्थ्य संस्था लिन ल्याउन सहयोग गरेको, थप जटिल हुन सक्ने अवस्थाको बारेमा जोखिमयुक्त समुदायलाई सजक गराएको	विरामीलाई उपचार र औषधीका लागि जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय लगायतका निकायमा पहल गरेको
८	चट्याङ		चट्याङ पर्दा अपनाउनुपर्ने उपायका बारेमा जानकारी गराउने, चट्याङबाट कसरी बाच्न सकिन्छ भन्ने कुराको प्रचारप्रसार गर्ने,	घर बनाउदा नै सुरक्षाका उपाय अपनाउदै विद्युतीय वायरीङ्ग, तथा अर्थिङ जडान गर्न जानकारी दिने	विद्युतीय उपकरण बन्द गर्न पहल गर्ने, प्राथमिक उपचारमा सहयोग गर्ने	घाइतेलाई अस्पताल तथा स्वास्थ्य चौकी पुऱ्याउन पहल गर्ने

तालिका ११: स्थानीय ज्ञान, सीप, क्षमता र प्रविधिको लेखांकन

खण्ड ३ दिर्घकालिन सोच, परिदृश्य, लक्ष्य, नीति तथा रणनीति

३.१ दिर्घकालिन सोंच

विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा जलवायुजन्य जोखिम ब्यवस्थापनका कार्यलाई संस्थागत गरी विपद् उत्थानशील समुदायको निर्माण गर्ने यसको दिर्घकालिन सोंच हुनेछ ।

३.२ परिदृश्य

विपद् जोखिम न्यूनीकरणका तथा जलवायुजन्य जोखिम ब्यवस्थापनका क्रियाकलापहरुमा समुदायको अधिकतम सहभागिता मार्फत हरेक समुदायको विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्ने र विपद्बाट हुने मानवीय, सामाजिक, आर्थिक, भौतिक तथा जीविकोपार्जनका साधनहरुमा हुने क्षतिमा कम गर्दै समुदायको उत्थानशीलतालाई सुदृढ गर्नु यस निर्देशिकाको परिदृश्य हुनेछ ।

३.३ लक्ष्य

भूमे गाउँपालिकामा रहेको विपद्को सङ्कटासन्नता, जोखिम र क्षमता विश्लेषण गर्न र सोही बमोजिम विपद् तथा जलवायुजन्य जोखिम व्यवस्थापनका कार्यक्रमहरुलाई प्राथमिकीकरण गर्दै स्थानीय विकास प्रक्रियामा मुलप्रवाहीकरण गरी विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समुदायको निर्माण गर्न योगदान पु-याउनु ।,

३.४ उद्देश्य

क) स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना तर्जुमा गर्न न्यूनतम आधार तथा साझा मापदण्ड निर्धारण गर्नु

(ख) भूमे गाउँपालिकामा रहेको विपद्को सङ्कटासन्नता, जोखिम र क्षमता विश्लेषण गर्न र सोही बमोजिम विपद् तथा जलवायुजन्य जोखिम व्यवस्थापनका कार्यक्रमहरुलाई प्राथमिकीकरण गर्दै स्थानीय विकास प्रक्रियामा मुलप्रवाहीकरण गरी विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समुदायको निर्माणमा योगदान गर्नु,

(ग) स्थानीय तहका नीति तथा विकास कार्यक्रममा सबै क्षेत्र र वर्ग (महिला, बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक, एकल महिला, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू, दलित, आदिवासी, जनजाति, प्रकोप प्रभावित, जलवायुजन्य प्रभावित वा सङ्कटासन्न समुदाय तथा व्यक्तिहरू, मधेसी, मुश्लिमजस्ता वर्ग एवं नेपाल सरकारले लक्षित समूह भनी परिभाषित गरेका वर्ग) को समानुपातिक सहभागिता सुनिश्चित गरी विपद् जोखिम व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तन अनुकुलनलाई संस्थागत गर्न मार्ग प्रशस्त गर्नु ।

३.५ नीति

भूमे गाउँपालिकामा रहेका सरकारी, गैरसरकारी तथा निजी तथा सार्वजनिक निकाय तथा संघसंस्थाहरुसँगको समन्वय तथा सहकार्यमा स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समितिहरुको गठन गर्ने तथा उक्त समिति मार्फत समितिका सदस्य तथा पदाधिकारी एवं समुदायका ब्यक्तिहरुलाई विपद् तथा जलवायु सम्बन्धिका गतिविधिहरुमा सहभागिता गराई क्षमता विकास गराउने ।

३.६ रणनीति

यो योजना कार्यान्वयनमा तपशिल बमोजिमका रणनीति अवलम्वन गरिने छ ।

- भूमे गाउँपालिकामा रहेका सरोकारवाला निकाय तथा संघसंस्थाहरुसँगको समन्वय तथा सहकार्यमा स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समितिहरुको गठन गर्ने तथा उक्त समिति मार्फत समितिका सदस्य तथा पदाधिकारी एवं समुदायका व्यक्तिहरुलाई विपद् तथा जलवायु सम्बन्धिका गतिविधिहरुमा सहभागिता गराई क्षमता विकास गराउने ।
- उक्त निर्देशिकाको कार्यान्वयनका लागि स्थानीय तहले आफ्नो स्थानीय स्तरमा उपलब्ध साधन, स्रोत, साँस्कृतिक तथा पर्यावरणीय संरचना अनुकुल विभिन्न रणनीतिहरु अवलम्वन गर्न सक्नेछ ।
- समुदायमा रहेका प्रकोप तथा जोखिमको पहिचान तथा क्षमताको लेखाजोखा, योजना निर्माणका सबै प्रक्रियामा समुदायका अति जोखिममा रहेका समूह तथा वर्गको समानुपातिक सहभागितालाई सुनिश्चित गरी योजनाको कार्यान्वयन गर्ने ।
- स्थानीय विपद् जोखिम लेखाजोखा तथा नक्साङ्कन गर्दा अति जोखिम तथा संवेदनशिल स्थानमा रहेका बस्तीहरुलाई सुरक्षित स्थानमा स्थान्तरणको लागि प्रोत्साहन गर्ने ।
- बाढी तथा पहिरोबाट हुने मानवीय तथा भौतिक क्षतिलाई रोक्नका लागि बाढीको पूर्वसूचना प्रणालीको स्थापनाका लागि समन्वय तथा सहकार्य गरी पहल गर्ने ।
- समुदायमा आधारित विपद् जोखिम न्यूनीकरणका कार्यक्रमहरु कार्यान्वयन गर्दा स्थानीय ज्ञान, सीप, श्रोत र साधनको उपयोग गर्ने ।
- भूमे गाउँपालिकामा विपद् जोखिम तथा जलवायु अनुकुलनका कार्यक्रमहरुलाई स्थानीय बार्षिक तथा आवधिक विकासका योजनाहरुमा मूलप्रवाहिकरण गर्दै लैजाने ।

खण्ड ४ स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील गतिविधिहरु

विपद् जोखिम व्यवस्थापनको सवाललाई विकासका योजनासँग मूलप्रवाहीकरण गरी विपद् उत्थानशील समाज निर्माण गर्दै विपद् जोखिम व्यवस्थापनलाई केन्द्रदेखि स्थानीय तहसम्म विस्तार गरी सबै तहका विकास नीति तथा कार्यक्रममा मूलप्रवाहीकरण गर्ने प्रयास स्वरुप भूमे गाउँपालिकाको विपद् व्यवस्थापन योजना तयार गरिएको छ। यसका साथै विपद् जोखिम व्यवस्थापनलाई सहभागितामूलक, पारदर्शी, उत्तरदायी, समावेशी र जिम्मेवार बनाउन स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना तर्जुमा निर्देशिका-२०७४" को मस्यौदाका विधिहरु प्रयोग गरी यस योजनाको खण्ड ३ मा भूमे गाउँपालिकाको गाउँपालिकास्तरीय विपद् व्यवस्थापन योजनाका क्रियाकलापहरू तर्जुमा गरिएको छ । भूमे गाउँपालिकामा वि.सं.२०७६ सालमा गरिएको सङ्कटासन्नता तथा क्षमता लेखाजोखाले पहिचान गरेको मुख्य विपद्बाट हुन सक्ने जनधनको सम्भावित विपद्को जोखिम कम गर्न, विपद्को समयमा आपत्कालीन कार्य सम्पादन गर्न र विपद्पश्चात् पुर्नस्थापन तथा पुनर्निर्माणका लागि दिशानिर्देश गर्न तयार गरिएको योजनाबद्ध कार्यक्रम, कार्यजिम्मेवारी सहितका गतिविधीहरू समावेश गरिएको छ। भूमे गाउँपालिका भित्र विपद् जोखिम र सङ्कटासन्नताको सूचना संकलन र क्षमता विश्लेषणको आधारमा विपद्का रुपमा आएका भूकम्प, पहिरो बाढी, आगलागी, चट्याङ,पशुमा लाग्ने रोग, कृषिबालीमा लाग्ने रोग, महामारी आदि जस्ता विपद्लाई स्थानीय समुदाय तथा विपद् व्यवस्थापन समिति, सघंसस्था तथा सरकारी निकायले योजनाबद्ध रुपमा जोखिम न्यूनीकरणका क्रियाकलापहरू सञ्चालन गर्नु पर्ने देखिन्छ ।

विपद् पूर्वका क्रियाकलापहरू (पूर्वतयारी, अल्पीकरण र रोकथाम): जोखिम न्यूनीकरण गर्न अनिवार्य रुपमा विपद्पूर्वका क्रियाकलापमा ध्यान दिनुपर्ने हुन्छ। जस अर्न्तगत जनचेतना अभिबृद्धी, भौतिक स्रोत र साधनको विकास, मानव संसाधनको विकास, नीतिगत संरचना तथा सस्थागत विकास र जीविकोपार्जनका गतिविधीहरूलाई समावेश गरिएको छ। विपद्पूर्वका क्रियाकलापमा कुन गतिविधी कहिले गर्ने, त्यसको मुख्य भूमिका र जिम्मेवारी कस्को, र त्यसका लागी आवश्यक स्रोतको सहयोग कहाँबाट जुटाउने भन्ने गतिविधीहरू समावेश गरिएको छ।

विपद्का समयका क्रियाकलापहरू (आपत्कालीन सहयोगः खोज, उद्दार, तत्कालिन राहत): विपद् अनपेक्षीत र आकस्मिक परिस्थिति भएकाले विपद् पश्चात तत्काल प्रभावितहरूको खोज तथा उद्धार, प्राथमिक उपचार आधारभूत आवश्यकता परिपूर्तिका लागि तुरुन्तै गरिने अन्य गतिविधि वा कार्य महत्व पूर्ण हुन्छन् । यसमा मानवीय जीवन रक्षाका लागि ध्यान दिई आधारभूत आवश्यक भौतिक सामाग्री, खाद्य सामाग्री, औषधी उपचार, खानेपानी, अस्थायी आवास, सुरक्षा आदी उपलव्ध गराइने गतिविधीहरू समावेश गरिएको छ।

विपद् पश्चात (पुर्नस्थापना र पुनर्निर्माण) : विपद्को प्रभावले असामान्य अवस्थामा रहेका समुदाय, परिवार र व्यक्तिलाई समयमै खतरामुक्त स्थानमा स्थानान्तर गरिसकेपछि भविष्यमा पर्न सक्ने सम्भावित प्रकोप समेतबाट सुरक्षित हुने गरी पहिलाकै ठाउँ वा अन्य सुरक्षित स्थानमा अस्थायी घर, जीवन सुरक्षाका लागि आवश्यक खाद्य, सुरक्षा, पानी, सरसफाइ र स्वास्थ्य सेवाको पूर्वाधार तयार गरी पुर्नस्थापना र पुनर्निर्माण कार्य गर्ने तथा भविष्यमा त्यस्ता विपद् नपरोस् भन्नका लागि गरिने गतिविधीहरू विपद् पश्चात समावेश गरिएको छ।

स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील गतिविधिहरु

४.१ भूकम्प प्रकोपको सन्दर्भमा

४.१.१ नीतिगत व्यवस्था तथा निर्णयः

भूमे गाउँपालिकाले विपद् जोखिम व्यवस्थापनका गतिविधिलाई प्रभावकारी रूपमा सञ्चालन गर्न आवश्यकता अनुसार कार्यदलहरू (जस्तै-सञ्चार तथा पूर्वचेतावनी, प्राथमिक उपचार, खोज तथा उद्धार; राहत व्यवस्थापन तथा पुर्नस्थापना, समन्वय, क्षति तथा आवश्यकता विश्लेषणजस्ता कार्यदल) गठन गर्न आवश्यक देखिन्छ । विपद् व्यवस्थापनका लागि आवश्यक महत्वपुर्ण चरणका कार्यहरूलाई व्यवस्थित गर्नका लागि स्थानीय स्तरमा तर्जुमा गरिने विकास योजनाको एउटा प्रमुख भागका रूपमा निरन्तर रूपमा यो योजना कार्यान्वयन हुनु आवश्यक छ । विपद्को घटना मानव समुदायका लागि संवेदनशील भएकोले समुदायको सक्रिय सहभागितामा हरेक विकासका कार्यलाई विपद् व्यवस्थापन कार्यसँग समायोजन गरी दीगो विकासका क्रियाकलाप सञ्चालन गर्नु जरुरी छ । यसका साथै नितिगत रुपमा नै जलवायुजन्य जोखिम तथा समस्यालाई पनि सम्बोधन हुने गरी अनुकुलका गतिविधिहरु पनि गाउँपालिकाको विकास योजनाका समावेश गरी अगाडी बढाउन जरुरी छ ।

४.१.२ भूकम्प प्रकोपको सन्दर्भमा जनचेतना तथा क्षमता अभिवृद्धिका कार्यक्रमहरुः

भूमे गाउँपालिकामा जोखिम व्यवस्थापनमा समुदायको सजगता अभिवृद्धि गर्न जनचेतना र क्षमता अभिवृद्धिका कार्यलाई निम्नबमोजिमको ढाँचामा उल्लेख गरिएको छ ।

प्राथमिकता क्रम	मुख्य समस्या तथा जोखिम	व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	मुख्य जिम्मेवारी	बजेट	स्रोत व्यवस्थापन		समयावधि
					आन्तरीक	बाह्य	
१	गाउँपालिकामा भूकम्प सम्बन्धी प्रयाप्त जानकारीको अभाव	भूमे गाउँपालिकामा भूकम्प सम्बन्धी जानकारीमुलक पोष्टर पम्पलेट तयार गरी वितरण गर्ने	स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति	५० हजार	विद्यालय र समुदाय	सरकारी तथा गैरसरकारी सस्थाहरु	
२	भूकम्प सम्बन्धी कृतिम अभ्यासको बारेमा जानकारीको अभाव	समुदायलाई भूकम्प सम्बन्धी कृतिम अभ्यास गराउन	महिला तथा आमा समूह	१ लाख	समुदाय	" "	
३	विपद्का बेला अत्यावश्यक सामाग्रीको अभाव हुने	अत्यावश्यक सामाग्री सहितको झटपट झोला तयार गर्ने सम्बन्धमा समुदायमा जानकारी दिने	महिला तथा युवा समूह,		वडा कार्यालय		
४	गाउँपालिकामा रहेका खुल्ला तथा सुरक्षित स्थानको पहिचान गर्ने तथा समुदायमा जानकारी नहुनु	भूमे गाउँपालिकामा रहेका खुल्ला स्थानहरू पहिचान गर्ने तथा त्यस खुल्ला स्थानको बारेमा समुदायका सबैमा जानकारी गराउने	स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति, युवा क्लव		वडा कार्यालय, गाउँपालिका	जि.स.स,	

५	आपत्कालिन अवस्थामा तत्काल घाइतेको उद्धार र उपचारको अभाव तथा कार्यदलको अभाव हुने	विपद् व्यवस्थापन समितिसँगै पूर्वसूचना तथा सञ्चार कार्यदल, खोज तथा उद्धार, प्राथमिक उपचार, खानेपानी तथा सरसफाई, शिविर तथा आवास व्यवस्थापन जस्ता कार्यदलहरू गठन गर्ने तालिम तथा अभ्यासहरू गराउने	स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति	३ लाख	वडा कार्यालय	जि.स.स, तथा अन्य सरकारी तथा गैरसरकारी सस्थाहरु	
६	आपतकालिन अवस्थामा महिला तथा बालबालिकाहरु शारीरिक तथा यौन हिंसामा पर्न सक्ने	आपतकालिन अवस्थामा महिला तथा बालबालिकाहरुको बेचविखन तथा हिंसाबाट सुरक्षित गर्न सचेतनामुलक कार्यक्रमका साथै संयन्त्र तयार गर्ने	स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति	५० हजार	वडा कार्यालय	जि.स.स, तथा अन्य सरकारी तथा गैरसरकारी सस्थाहरु	
७	प्रजनन स्वास्थ्यका लागि थप सहायोग आवस्यक हुन सक्ने	आपतकालिन अवस्थाका लागि आवश्यक न्यूनतम स्वास्थ्य सेवाहरुको तयारी गर्ने	स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति	२ लाख	भूमे गा. पा	जि.स.स, तथा अन्य सरकारी तथा गैरसरकारी सस्थाहरु	

४.१.३ भूकम्प प्रकोपको सन्दर्भमा जोखिम न्यूनीकरणका कृयाकलापहरु :

भूमे गाउँपालिकाभित्र रहेका विपद्जन्य सङ्कटासन्नता तथा जोखिम कम गर्न गर्नुपर्ने कार्यलाई निम्न बमोजिमको खाकामा प्राथमिकता अनुरूप उल्लेख गर्नु गरिएको छ। यसमा ग्रामीण सडक, कल्भर्ट, पुल, खानेपानी योजना विद्यालय वा अन्य सार्वजनिक भवनको प्रवलीकरण; प्राकृतिक स्रोतको संरक्षण, नदी तटबन्ध जस्ता क्रियाकलापहरूलाई उल्लेख गरिएको छ।

प्राथमिकता क्रम	मुख्य समस्या तथा जोखिम	व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	मुख्य जिम्मेवारी	बजेट	स्रोत व्यवस्थापन		समयावधि
					आन्तरीक	बाह्य	
१	भूकम्प प्रतिरोधी संरचना नहुदा थप जोखिम बढ्ने	कुनै पनि संरचना निर्माण गर्दा भवन निर्माण संहिता अनुसार निर्माण गर्ने तथा भत्किएका भवनहरुको प्रबलीकरण तथा मर्मत सम्हार गर्ने	स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति	२५ लाख	वडा कार्यालय	जि.स.स, तथा अन्य सरकारी तथा गैरसरकारी सस्थाहरु	१ बर्ष भित्र
२	सुरक्षित सार्वजनिक संरचनाहरुको अभाव	भूमे गाउँपालिकाभित्र बन्ने सबै सार्वजनिक संरचनाहरु बालमैत्री, आपाङ्ग मैत्री, जेष्ठ नागरिक मैत्री बनाउने	स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति	बजेट मा थप १० प्रतिशत	वडा कार्यालय	जि.स.स,	
३	पानीका मुहान सुक्ने भएकाले पानीको अभाव	भूमे गाउँपालिकामा रहेका पानीका मुहान संरक्षण गर्ने	स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति	२० लाख	समस्त समुदाय	" "	२ बर्ष भित्र

४	प्राकृतिक स्रोतहरुको संरक्षणको अभाव	समुदायमा भएका प्राकृतिक स्रोतहरुको संरक्षण गर्ने	स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति	१० लाख	समुदायहरु		निरन्तर
५	आपत्कालिन सामाग्री भण्डारण गर्ने ठाउँको अभाव	आपत्कालिन सामाग्री भण्डारण गर्ने स्थानको व्यवस्था मिलाउने	स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति	२५ लाख	वडा कार्यालय	सरकारी तथा गैरसरकारी सस्थाहरु	१ बर्ष भित्र
६	लैंगिक हिंसा हुन सक्ने	लैंगिक हिंसा विरुद्धको शसक्तिकरणका लागि जनशक्ति र संयन्त्र तयार गर्ने । वडा स्तरमा तालिम सञ्चालन गर्ने	स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति	५ लाख	वडा कार्यालय	सरकारी तथा गैरसरकारी सस्थाहरु	१ बर्ष ीभित्र

४.१.४ भूकम्प प्रकोपको सन्दर्भमा आपत्कालीन पूर्वतयारी :

भूमे गाउँपालिका,भित्र भूकम्पले ल्याउन सक्ने विपद्को परिस्थितिलाई मध्यनजर गरी त्यसको सामना गर्न आवश्यक पर्ने पूर्वतयारीका क्रियाकलापलाई तलको ढाँचामा उल्लेख गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्छ । यसमा आपत्कालीन कोषको स्थापना, खाद्य तथा गैरखाद्य सामाग्रीको बन्दोबस्त, आपत्कालीन आश्रयस्थलको पहिचान तथा व्यवस्था, प्राथमिक उपचार सामग्री, आधारभुत खोज तथा उद्धार जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति र मानवीय सहयोगका क्षेत्रमा काम गर्ने संस्था तथा निजी क्षेत्रसँग समन्वय गर्नेविधि जस्ता क्रियाकलाप समेत समेटीएको छ ।

प्राथमिकता क्रम	मुख्य समस्या तथा जोखिम	व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	मुख्य जिम्मेवारी	बजेट	स्रोत व्यवस्थापन		समयावधि
					आन्तरीक	बाह्य	
१	विपद् ब्यवस्थापन कोष को अभावमा विपद् व्यवस्थापनको काम प्रभावकारी नहुने	विपद् व्यवस्थापन समितिमा आपत्कालीन कोष खडा गर्ने तथा त्यसको बृद्धीको लागि विभिन्न कार्यक्रमहरू गर्ने, कोष सञ्चालन कार्यविधि तयार गर्ने	स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति	१० लाख	वडा कार्यालय	जि.स.स, तथा अन्य सरकारी तथा गैरसरकारी सस्थाहरु	३ महिना भत्र
२	आपत्कालिन अवस्थाको लागि सुरक्षित स्थानको अभाव ।	भूमे गाउँपालिकामा रहेका सार्वजनिक स्थललाई खुल्ला तथा सुर्रक्षित स्थानका रुपमा तथा आश्रय स्थलको रुपमा विकास गर्ने	स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति	९लाख	वडा कार्यालय	जि.स.स,	२ बर्षभित्र
३	भूकम्पमा मानिसहरु हराउने पुरिने तथा घाईते हुन सक्ने ।	भूमे गाउँपालिकामा आपत्कालीन खोज तथा उद्धार सामाग्रीहरु तथा प्राथमिक उपचार सामाग्री र भण्डारण गर्ने	स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति	९ लाख	वडा कार्यालय	अन्य सरकारी तथा गैरसरकारी सस्थाहरु	१ बर्षभित्र
४	भूकम्प पछि खाद्यान्न तथा त्रिपालको कमी हुने	घरधुरी र सम्भावित विपद्को पुर्बानुमानका आधारमा खाद्यान्न तथा त्रिपालको भण्डारण गर्ने तथा त्यसको समय समयमा रेखदेख र सुरक्षा गर्ने	स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति	१० लाख	वडा कार्यालय	अन्य सरकारी तथा गैरसरकारी सस्थाहरु	१ बर्षभित्र
५	विपद्मा महामारी फैलन सक्ने भएकोले	आवश्यक खानेपानी शुद्धिकरणका सामाग्री, पियुष, क्लोरीन झोल,	स्थानीय विपद् तथा जलवायु	१ लाख	स्वास्थ्य चौकी	स्वास्थ्य चौकी,	६ महिनाभित्र

		जस्ता वस्तु भण्डारण गरी आपतकालिन अवस्थामा प्रयोग गर्न सकिने कुराको यकिन गर्ने	उत्थानशील समिति			अस्पताल, रेडक्रस	
६	प्रजनन स्वाथ्य समग्रीको अभाव हुन सक्ने	आपतकालिन सामग्रीहरुको साथ साथै प्रजनन स्वास्थ्य किटहरु भण्डारण गर्ने	स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति	२ लाख	स्वास्थ्य चौकी	स्वास्थ्य चौकी, अस्पताल, रेडक्रस	१ बर्षभित्र
७	लैंगिक हिसा हुन सक्ने	लैंगिक हिसामा समुदायको सचेतनाका लागि श्रब्य दृष्य सामग्री तयार गर्ने ,लैंगिक हिंसामा परेकाको लागि सहायता कक्ष सुरक्षित घरको संयन्त्र तयार गर्ने	स्थिानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति	५० हजार	वडा कार्यालय	अन्य सरकारी तथा गैरसरकारी सस्थाहरु	

४.१.५ भूकम्प सन्दर्भमा विपद्को समयका प्रतिकार्यका क्रियाकलापहरू (घटना घटेको दिन देखि ३ महिना सम्म)

भूमे गाउँपालिका,भित्र कुनै पनि समयमा भूकम्पको विपद् परेमा प्रभावित तथा पीडितको उद्धार र जीवनरक्षा र सम्पत्ति संरक्षणका लागि आपत्कालीन समयमा गर्नु पर्ने क्रियाकलापलाई तलको ढाँचामा उल्लेख गरिएको छ। यसमा विशेषगरी पूर्वसूचना र चेतावनी प्रवाह गर्ने, हराएकाको खोजी र उद्धार, सुरक्षा निकायमा खवर गर्ने, आपत्कालीन बसोबास र राहत व्यवस्थापनका लागि गर्नु पर्ने कार्य उल्लेख गरिएको छ।

प्राथमिकता क्रम	मुख्य समस्या तथा जोखिम	व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	मुख्य जिम्मेवारी	बजेट	स्रोत व्यवस्थापन		समयावधि
					आन्तरीक	बाह्य	
१	भूकम्पले घर तथा संरचना भत्कन सक्ने भएकाले	घर तथा भवनभित्र भएको अवस्थामा सम्भव भए सम्म तत्काल सुरक्षित खुल्ला स्थानमा निस्कने	स्थानीय स्वंयम		जनशक्ति	जि.स.स, तथा अन्य सरकारी तथा गैरसरकारी सस्थाहरु	० देखि १ घण्टाभित्र
२	रूख र बिजुलीको पोल मुनीबस्नाले थप जोखिम हुने	बिजुलीको पोल, भौतिक संरचना तथा रूख मुनी नबस्ने घर बाहिर चौरमा भए कुनै सुरक्षित र खुल्ला स्थानमा बस्ने	स्थानीय स्वंयम		स्थानीय जनशक्ति	" "	
३	भूकम्पको समयमा सहजै सम्पर्क नहुंने	अनावश्यक फोनलाई नचलाउने र आफु सुरक्षित भए नभएको हातेमाइक, SMS,आदिको प्रयोग गरी खबर आदनप्रदान गर्ने	स्थानीय स्वंयम		स्थानीय जनशक्ति	" "	
४	भूकम्पमा मानिसहरु पुरिने तथा हराउन सक्ने	सुरक्षा तथा सम्बन्धीत निकायमा सहयोग माग्दै तत्काल तालिम प्राप्त व्यक्तिद्वारा खोज तथा उद्धार गर्ने	स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति	...	स्थानीय जनशक्ति	अन्य सरकारी तथा गैरसरकारी	० देखि २४ घण्टाभित्र
५	भूकम्पमा मानिसहरु घाईते हुने	तालिम प्राप्त व्यक्तिद्वारा घाइते भएका व्यक्तिको प्राथमिक	प्राथमिक उपचार कार्यदल		स्वास्थ्य चौकी	प्रहरी, सुरक्षा निकाय	

		उपचार गर्ने र सुरक्षित रुपमा उपचार स्थल सम्म पुऱ्याउने					
६	घाइते तथा मृत्यु हुन सक्ने	विपद् व्यवस्थापन समितिको आपत्कालिन बैठक बसी पहिलो चरणको क्षति, घाइते र मृत्यु हुनेको द्रुत सर्वेक्षण गर्ने	स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति		स्थानीय स्वंयम	प्रहरी, सुरक्षा निकाय	२४ देखि ४८ घण्टाभित्र
७	संरचना भत्कने तथा विपद्मा खाद्यान्न तथा लत्ताकपडाको अभाव हुन	विपद् प्रभावितका लागि तत्काल अस्थायी टहराको निर्माण गरी बसोबासको व्यवस्था मिलाउने तथा तत्कालिन खाद्यान्न तथा लत्ताकपडा आदिको व्यवस्था मिलाउन, सहयोगी संस्थाबाट प्राप्त सामाग्रीहरु ब्यवस्थित वितरणका लागि सहजिकरण गर्ने	स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति		प्रहरी, सुरक्षा निकाय	प्रहरी, सुरक्षा निकाय	
८	विपद् प्रभावित परिवारको तथ्यांक व्यवस्थापन	प्रभावित परिवारको अवस्था हेरी राहत प्याकेजको आवश्यकता मूल्यांकन, वितरण र प्रतिकार्यका लागि प्रभावित परिवारको तथ्यांक व्यवस्थापन गर्ने	स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति		प्रहरी, सुरक्षा निकाय	जि.स.स	
९	विपद् पश्चात् सरसफाइको अभाव	अस्थायी शौचालय र फोहोर मैलाको व्यवस्थापन, महिलालाई चाहिने सरसफाइ सामाग्रीको व्यवस्था आदि गर्ने	स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति		स्वंयमसेवक	जि.स.स	
१०	विपद्पछि सरुवा रोग तथा महामारी फैलिन सक्ने	प्रभावित परिवार र अस्थाई सेल्टरमा स्वास्थ्य सामाग्री, पानी शुद्धिकरणका कार्यहरु गर्ने	स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति		स्वंयमसेवक	जि.स.स	
११	खाद्य सामाग्रीको अभाव	प्रभावित जन समुदायलाई तयारी खाद्य सामाग्री वितरण गर्ने	स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति		वडा कार्यालय	जि.स.स	
१२	गैर खाद्य सामाग्रीहरुको अभाव हुनाले	प्रभावित परिवारलाई खाद्य तथा गैरखाद्य सामाग्रीहरु खाना पकाउने भाडा तथा कपडा कम्वलहरु मापदण्ड अनुसार वितरण गर्ने	स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति		स्वंयमसेवक	सरकारी तथा गैरसरकारी सस्थाहरु	४८ देखि ७२ घण्टाभित्र
१३	आपत्कालीन शिक्षाको अभाव	विस्थापित बालबालिकाका लागि अस्थायी कक्षा सञ्चालन गर्ने तथा शैक्षिक सामाग्रीहरु वितरण गर्ने	स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति		वडा कार्यालय	सरकारी तथा गैरसरकारी सस्थाहरु	७२ घण्टा देखि ७ दिनभित्र

१४	थप लैङ्गिक हिंसा तथा विवाद हुन सक्ने	आवश्यकता अनुसार थप गुनासा, लैङ्गिक हिंसा तथा विवाद व्यवस्थापन तथा सुरक्षाको व्यवस्था गर्ने	स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति		वडा कार्यालय	जि.स.स,	
१५	प्रजनन् स्वास्थ्य सामग्रीको अभाव हुन सक्ने	प्रजनन् स्वास्थय समग्रीको व्यवस्था तथा वितरण प्रणाली बनाउने	स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति		स्वास्थ्य चौकी	सरकारी तथा गैरसरकारी सस्थाहरु	
१६	मृतक परिवारलाई आर्थिक अभाव हुन सक्ने	मृतक परिवारलाई आर्थिक सहयोगको लागि पहल गर्ने	स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति		वडा कार्यालय	जि.स.स,	
१७	विपद् दोहोरीई रहेमा वा प्रभाव धेरै भएमा राहत सामग्रीको अभाव हुन सक्ने	स्थनिय विपद् व्यवस्थापन समितिको बैठक बसि आवश्यकता अनुसार थप राहतका लागि पहल गर्ने	स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति		वडा कार्यालय	सरकारी तथा गैरसरकारी सस्थाहरु	७ दिन देखि २ साताभित्र
१८	प्रतिकार्यमा गरिएका गतिविधि अप्रयाप्त हुन सक्ने	हालसम्मको प्रतिकार्यको समिक्षा गरी थप आवश्यक रणनीति तर्जुमा गर्ने	स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति		वडा कार्यालय	सरकारी तथा गैरसरकारी सस्थाहरु	

४.१.६ भूकम्पको सन्दर्भमा विपद् पश्चात्का पुर्नलाभ अर्न्तगत पुर्नस्थापना र पुनर्निर्माणका क्रियाकलापहरू (विपद् समयका प्रतिकार्यका कार्यहरु सकिएपछि ३ महिना देखि २ वर्ष सम्म)

भूमे गाउँपालिकामा भूकम्पको विपद् पछाडी २ हप्ताको समय सम्म प्रतिकार्यको चरण पार गर्दा नगर्दै समुदायको पर्नलाभका लागि क्षतिग्रस्त भौतिक संरचनाको मर्मत-सम्भार तथा पुनर्निर्माण गर्न र भविष्यमा पर्नसक्ने त्यस्तै विपद्को सामना गर्न आवश्यक क्रियाकलाप मार्फत परेको प्रभाव र भएको क्षतिको विश्लेषण गरी जनजीवनलाई सामान्य बनाउन, पूर्ण विस्थापित परिवारको पुनःस्थापना गर्न, आवश्यक ब्यवस्थापनका क्रियाकलाप योजनाको यस भागमा निम्नबमोजिमको ढाँचामा उल्लेख गरिएको छ ।

प्राथमिकता क्रम	मुख्य समस्या तथा जोखिम	ब्यवस्थापनका क्रियाकलाप	मुख्य जिम्मेवारी	बजेट	स्रोत ब्यवस्थापन		समयावधि
					आन्तरीक	बाह्य	
१	भौतिक संरचना जस्तै घर तथा सरकारी भवन बिग्रने तथा चर्कने	सामान्य बिग्रिएका भत्किएका तथा चर्किएका संरचनालाई तालिम प्राप्त प्राविधिकको सल्लाह अनुसार मर्मत संभारलाई पहल गर्ने	स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति		जनशक्ति	सरकारी तथा गैरसरकारी सस्थाहरु	

२	सामाजिक तथा सार्वजनिक भवनको अभाव	भूकम्पका कारण क्षति भएका सामाजिक तथा सार्वजनिक भवन तथा संरचनाहरूको मर्मत गरी प्रयोग गर्न मिल्ने भए तत्काल मर्मत गरी सेवा सुचारु गर्ने साथै पुनर्निर्माण सुरु गर्ने	स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति		वडा कार्यालय	सरकारी तथा गैरसरकारी सस्थाहरु	
३	विपद् पश्चात राहत वितरणमा समस्या र अप्रयाप्त राहत	आवश्यकता अनुसार थप राहत व्यवस्थापन तथा वितरणरको कार्य व्यवस्थित गर्ने तथा बास्तविक पीडित सम्म पुऱ्याउन पहल गर्ने	स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति		वडा कार्यालय	सरकारी तथा गैरसरकारी सस्थाहरु	
४	भवन निर्माण संहिता अनुरुपको घर निर्माण नहुने	नयाँ बन्ने सम्पुर्ण घरमा दक्ष प्राविधिकको प्रयोग गरी भवन निर्माण संहिता अनुसार घर निर्माणका लागि पहल गर्ने	पुनर्निर्माण प्राधिकरण		वडा कार्यालय	सरकारी तथा गैरसरकारी सस्थाहरु	
५	निर्माणमा आर्थिक अभाव	प्रभावितको मानवीय, आर्थिक, तथा भौतिक क्षतिको मूल्याङ्कन तथा विश्लेषण गरी राहत तथा पुनर्निर्माणका लागि सरकारी तथा गैर सरकारी निकायमा पहल गर्ने	स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति		वडा कार्यालय	सरकारी तथा गैरसरकारी सस्थाहरु	
६	खाद्य सामग्रीको अभाव	खाद्य तथा गैह खाद्य सामग्रीको भण्डारण र वितरण प्रणालीलाई पुनराबलोकन गरी आवश्यक भए जनजीवन पूर्ण रुपमा सामान्य नभए सम्मका लागि थप गर्ने ।	स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति		जनशक्ति	जि.स.स	
७	पानीका मुहान तथा संरचनाहरू जोखिममा	बिग्रिएका पानीका मुहान तथा संरचनाहरू पुनर्निर्माण गरी व्यवस्थित गर्ने मुहान सुकेका स्थानमा नयाँ योजना मार्फत पानी वितरण व्यवस्था मिलाउने ।	पुनर्निर्माण प्राधिकरण		जनशक्ति	सरकारी तथा गैरसरकारी सस्थाहरु	

४.२ बाढीपहिरो प्रकोपको सन्दर्भमा :

४.२.१ बाढीपहिरो प्रकोपको सन्दर्भमा जनचेतना तथा क्षमता अभिवृद्धिका कार्यक्रमहरु :

पहिरोको तथा बाढिको जोखिम व्यवस्थापनमा समुदायको सजगता अभिवृद्धि गर्न जनचेतना र क्षमता अभिवृद्धिका कार्यलाई निम्नबमोजिमको ढाँचामा प्राथमिकता क्रमअनुसार उल्लेख गरिएको छ :

प्राथमिकता क्रम	मुख्य समस्या तथा जोखिम	व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	मुख्य जिम्मेवारी	बजेट	स्रोत व्यवस्थापन		समयावधि
					आन्तरीक	बाह्य	
१	बाढीपहिरोको जोखिमपूर्ण स्थानमा बाढी पहिराको जोखिम न्यूनीकरण सम्बन्धी जानकारीको अभाव	भूमे गाउँपालिकाकाको जोखिमपूर्ण स्थानहरुमा गईबाढी र पहिरोले पुऱ्याउने असर, क्षति तथा न्यूनीकरणको बारेमा पोष्टर पम्पलेट तयार गरी वितरण गर्ने	स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति		विद्यालय र समुदाय	सरकारी तथा गै.स.सहरु	
२	जोखिमपूर्ण स्थानको बारेमा समुदायमा प्रयाप्त जानकारी नहुने भएकाले	भूमे गाउँपालिकाको स्रोत तथा जोखि नक्सालाई हरेक वडामा राख्ने र बाढी पहिरोका जोखिमपूर्ण स्थानहरुमा चेतावनी बोर्ड, होडिङ बोर्ड लगाउने	युवा तथा महिला समूह	२ लाख	वडा कार्यालय	सरकारी तथा गै.स.सहरु	
३	वृक्षारोपण नगर्दा पहिरोको जोखिम हुने	भूमे गाउँपालिकाको खाली स्थानमा वृक्षारोपण कार्यक्रम गर्ने।	वडा कार्यालय	९ लाख	क्लब वडा कार्यालय	सरकारी तथा गै.स.सहरु	
४	तत्कालिन प्रतिकार्यको अभाव	विपद् व्यवस्थापन समिति गठन गरे सँगै पूर्वसूचना तथा सञ्चार कार्यदल, खोज तथा उद्धार, प्राथमिक उपचार, जस्ता कार्यदलहरू गठन गरी अभ्यासहरू गराउने	स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति		विद्यालय र समुदाय	जि.स.स,	

४.२.२ बाढी पहिरो प्रकोपको सन्दर्भमा जोखिम न्यूनीकरण :

भूमे गाउँपालिकामा रहेका बाढी र पहिरोको सङ्कटासन्नता तथा जोखिम कम गर्न गर्नुपर्ने कार्यलाई निम्न बमोजिमको खाकामा प्राथमिकता अनुरूप उल्लेख गर्नु गरिएको छ। यसमा ग्रामीण सडक खन्ने कामलाई व्यवस्थित गर्ने, बृक्ष रोपण गर्ने, गराह सुधार गर्ने, खोला नजिकका बस्ति स्थानान्तण गर्ने, खोलामा ग्याविन जाली लगाउने, जस्ता क्रियाकलापहरूलाई प्राथमिकताक्रम अनुसार उल्लेख गरिएको छ।

प्राथमिकता क्रम	मुख्य समस्या तथा जोखिम	व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	मुख्य जिम्मेवारी	बजेट	स्रोत व्यवस्थापन		समयावधि
					आन्तरीक	बाह्य	
१	बाढी पहिरोको जोखिम	भूमे गाउँपालिकाभित्र भएका भिरालो जग्गामा बस्ती विस्तार लाई निरुसाहित गर्ने रणनिति लिने	स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति		गाउँपालिका	सरकारी तथा गै.स.सहरु	
२	बाढी पहिरोको जोखिम	गाउँपालिकामा भएका खाली स्थानहरुमा वृक्षारोपण गर्ने	स्थानीय विपद् तथा जलवायु		गाउँपालिका	सरकारी तथा गै.स.सहरु	

			उत्थानशील समिति				
३	बाढी पहिरोको जोखिम	वडा नं १ को पञ्चासे पहिरोमा २५ घर र २५ रोपनी जमिन जोखिममा रहेकोले २००मिटर तारजाली ग्याविन वाल र मेसनरी वाल तथा बृक्षारोपण गर्ने	स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति	रु २५ लाख	वडा कार्यालय, गाउँपालिका रु ५ लाख	प्रदेश संघ सरकार रु २० लाख	२ बर्ष
४	बाढी पहिरोको जोखिम	वडा १ को मा.वि बराहा उच्च जोखिममा रहेकाले २०० मिटरमा तारजाली ग्याविन वाल ले तटबन्ध लगाउने	स्था.वि.ज.उ.स	रु २५ लाख	वडा कार्यालय, गउँपालिका रु ५ लाख	प्रदेश संघ सरकार रु २० लाख	३ बर्ष
५	बाढी पहिरोको जोखिममा	वडा नं १ को मा.वि. सिद्धचौर उच्च जोखिममा रहेकोले १००० मिटरमा तारजाली ग्याविन वाल तटबन्ध लगाउने	स्था.वि.ज.उ.स	रु १२५ लाख	वडा कार्यालय, गाउँपालिका रु २५ लाख	प्रदेश संघ सरकार रु १०० लाख	४ बर्ष
६	बाढी पहिरोको जोखिममा	वडा नं. १ को मडरा बस्ती ६ घरधुरी बाढीको जोखीममा रहेकोले १०० मिटर तारजाली ग्याविन वाल, तटबन्ध लगाउने	स्था.वि.ज.उ.स	रु ७ लाख	वडा कार्यालय, गाउँपालिका रु २ लाख	प्रदेश संघ सरकार रु ५ लाख	२ बर्ष
७	बाढीपहिरो को जोखिममा	वडा नं. १ को मावि रुजिखोला बाढीको उच्च जोखिममा रहेकाले १०० मिटर तारजाली ग्याविन वाल लगाउने	स्था.वि.ज.उ.स	रु ७ लाख	वडा कार्यालय, गउँपालिका रु २ लाख	प्रदेश संघ सरकार रु ५ लाख	२ बर्ष
८	बाढीपहिरो को जोखिममा	वडा नं. १ को गरबाङमा २८ घरधुरी र २५० रोपनी खेती योग्य जमिन उच्च जोखिममा रहेकाले १०० मिटर तारजाली ग्याविन वाल तटबन्ध लगाउने	स्था.वि.ज.उ.स	रु ७ लाख	वडा कार्यालय, गउँपालिका रु २ लाख	प्रदेश संघ सरकार रु ५ लाख	२ बर्ष
९	बाढीपहिरो को जोखिममा	वडा न.१ को हतासिखोलामा ८ घर र ५० रोपनी खेती योग्य जमिन उच्च जोखिममा रहेकाले २०० मिटर तारजाली ग्याविन वाल र तटबन्ध लगाउने	स्था.वि.ज.उ.स	रु ७ लाख	वडा कार्यालय, गउँपालिका रु २ लाख	प्रदेश संघ सरकार रु ५ लाख	२ बर्ष
१०	बाढीपहिरो को जोखिममा	वडा नं. १ को रुजीखोलामा ३५ घर र खेती योग्य जमिन जोखिममा रहेकाले ११ सय मिटर तटबन्ध तारजाली ग्याविन वाल लगाउने	स्था.वि.ज.उ.स	रु १ करोड १० लाख	वडा कार्यालय, गउँपालिका रु १० लाख	प्रदेश संघ सरकार रु १करोड	४ बर्ष
११	बाढीपहिरो को जोखिममा	वडा नं २ को वडा कार्यालय स्वास्थ्य चौकी विद्यालय र त्रीवेणीका २५ घरहरु बाढीको जोखिममा रहेकाले २०० मिटर तटबन्ध निर्माण गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	रु ३ करोड	गाउँपालिक १० लाख	प्रदेश संघ सरकार रु २करोड ९० लाख	४ बर्ष
१२	बाढीपहिरो को जोखिममा	वडा नं. २ को सैपानुङ बस्तीका १५ धर र १ चर्च पहिरोको जोखिममा भएकाले तारजाली ग्याविङ्ग वाल र पर्खाल निर्माण गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	रु २ करोड	गाउँपालिका	प्रदेश संघ सरकार र गैससं रु २ करोड	२ बर्ष
१३	बाढी पहिरोको जोखिममा	वडा नं.२ को खावाङबगरमा लुकुम खोलामा १ किमि तटबन्ध निर्माण गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	रु ३५ लाख	गाउँपालिका रु ५ लाख	प्रदेश संघ सरकार र गैससं रु ३० लाख	२ बर्ष
१४	बाढीपहिरो को जोखिममा	वडा नं.२ को गालापानी खोलामा ५ घर पहिरो र बाढीको जोखिम रहेको हुदा तटबन्ध निर्माण गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	रु २० लाख	गाउँपालिका रु ५ लाख	प्रदेश संघ सरकार र गैससं रु १५ लाख	३ बर्ष

१५	बाढीपहिरो को जोखिममा	वडा नं. ३ को काफलटुङ मा १०० मिटर तारजाली ग्याविन वाल लगाउने	स्था.वि.ज.उ.स	रु ५ लाख	वडा कार्यालय २ लाख	प्रदेश संघ सरकार र गैससं रु ३ लाख	२ बर्ष
१७	बाढीपहिरो को जोखिममा	वडा नं. ३ को मोराबाङमा ५ घर पहिरोको जोखिममा रहेकोले ३०० मिटर पर्खाल तथा तारजाली ग्याविन वाल लगाउने	स्था.वि.ज.उ.स	रु १५ लाख	गाउँपालिका रु ५ लाख	प्रदेश संघ सरकार र गैससं रु १० लाख	३ बर्ष
१८	पहिरो	वडा नं.३ को झुम्लाबाङमा १० धर पहिरोको जोखिममा रहेकाले ५०० मिटर पर्खाल तथा तारजाली ग्याविन वाल लगाउने र बृक्षारोपण गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	रु २० लाख	गाउँपालिका रु ५ लाख	प्रदेश संघ सरकार र गैससं रु १५ लाख	४ बर्ष
१९	पहिरो	वडा नं.३ को क्याङसिमा १२ धर पहिरोको जोखिममा रहेकाले ५०० मिटर पर्खाल तथा तारजाली ग्याविन वाल लगाउने र बृक्षारोपण गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	रु २० लाख	गाउँपालिका रु ५ लाख	प्रदेश संघ सरकार र गैससं रु १५ लाख	४ बर्ष
२०	पहिरो	वडा नं ३ को मोराबाङमा दोमह देखि मोराबाङ सम्मा २० घर सिममा मा माविसिमा देखि सुर्तिबाङ सम्म २० घर झुम्लाबाङमा गोठबाङ देखी खानीबाङ सम्म ५० घर र क्याङसिमा एकले घर देखि गाउँको पधेरा सम्म ३० घर सडक विस्तारका कारण पहिरोको उच्च जाखिम रहेकाले तारजाली ग्याविन वाल र पर्खाल लगाउने	स्था.वि.ज.उ.स	रु ३५ लाख	गाउँपालिका रु ५ लाख	प्रदेश संघ सरकार र गैससं रु ३० लाख	३ बर्ष
२१	बाढी	वडा नं ३ को मोराबाङ देखि रतुवामारेमा १० घर सिसाघारी देखि जितखोला मा १५ घर झुम्लाबाङमा १० घर र क्याङसीमा १० घर बाढीको जोखिममा रहेकाले ५० मिटर तारजाली ग्याविन वाल र तटबन्ध लगाउने	स्था.वि.ज.उ.स	रु ३० लाख	गाउँपालिका रु ५ लाख	प्रदेश संघ सरकार र गैससं रु ३० लाख	३ बर्ष
२२	पहिरो	पहिरो नियन्त्रणका लागि वडामा भएका अब्यवस्थित पानीका मुहानहरु संरक्षण गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	रु ५० लाख	गाउँपालिका रु १० लाख	प्रदेश संघ सरकार र गैससं रु ४० लाख	४ बर्ष
२३	पहिरो	वडा नं ४ को धौलापहिरोले ८२० रोपनी खेतीयोग्य जमिन जोखिम पारेकाले ५० मिटर तारजाली ग्याविन वाल लगाउने र बृक्षारोपण गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	रु १५ लाख	गाउँपालिका रु ५ लाख	प्रदेश संघ सरकार र गैससं रु १० लाख	२ बर्ष
२४	पहिरो	खेतखोलामा २० घरधुरी र ३० रोपनी जमिन पहिरोको जोखिममा भएकाले ५०० मिटर तारजाली ग्याविन वाल र बृक्षारोपण गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	रु ५० लाख	गाउँपालिका रु १० लाख	प्रदेश संघ सरकार र गैससं रु ४० लाख	२ बर्ष
२५	पहिरो	चोत्रो पहिरोले १२ घरधुरी र १० रोपनी जमिन उच्च जोखिममा भएकाले ३०० मिटर तारजाली ग्याविन वाल लगाउने	स्था.वि.ज.उ.स	रु २० लाख	वडा गाउँपालिका रु १० लाख	प्रदेश संघ सरकार र गैससं रु १० लाख	२ बर्ष

२६	पहिरो	वडा नं ४ को दर्फमा १०० घर र बाटो उच्च जोखिममा भएकोले ५०० मिटर मेसेनरी वाल लगाउने ।	स्था.वि.ज.उ.स	रु २५ लाख	वडा गाउँपालिका रु १० लाख	प्रदेश संघ सरकार र गैससं रु १५ लाख	२ बर्ष
२७	बाढी कटान	चिउरापाखामा २० रोपनी जमीन बाढीको उच्च जोखिममा रहेकाले १०० मिटर तारजाली ग्याविन वाल लगाउने	स्था.वि.ज.उ.स	रु ६ लाख	वडा गाउँपालिका रु ६ लाख		२ बर्ष
२८	बाढी कटान	चिउरापाखा कासपोले, सतिपोले काडाबगरमा रुमगाड खोलाले ५० रोपनी खोतीयोग्य जमिन कटान गरेकाले नियन्त्रणका लागि तटबन्ध निर्माण गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	रु १ करोड ५ लाख	वडा गाउँपालिका रु ५ लाख	प्रदेश संघ सरकार र गैससं रु १ करोड	२ बर्ष
२९	हिउँदमा पानी अभाव	काडा बस्तीमा हिउँदको समयमा पानी अप्रयाप्त भएकाले जमिन सुख्खा भई उब्जनी घटेकाले सिचाई योजना गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	रु १ करोड १५लाख	वडा गाउँपालिका रु १५ लाख	प्रदेश संघ सरकार र गैससं रु १ करोड	३ बर्ष
३०	पहिरो	वडा नं ५ को खामजा पहिरो ले ६ घर र ५००रोपनी जमिन उच्च जोखिमा पारेकाले २०० मिटर तारजाली ग्याविन वाल लगाउने	स्था.वि.ज.उ.स	रु २० लाख	वडा गाउँपालिका रु ५ लाख	प्रदेश संघ सरकार र गैससं रु १५लाख	३ बर्ष
३१	पहिरो	सडका निर्माणले गर्दा पहिरो बढेर डालीबाङ्ग बस्तीका ८ घर जोखिममा भएकाले १०० मिटर तारजाली ग्याविन वाल लगाउने	स्था.वि.ज.उ.स	रु १० लाख	वडा गाउँपालिका रु ५ लाख	प्रदेश संघ सरकार र गैससं रु ५लाख	३ बर्ष
३२	पहिरो	दर्फ पहिरोले गोरेटोबाटो जोखिममा परेकाले बृक्षारोपण र पहिरो नियन्त्रणका लागि ५० मिटर तारजाली ग्याविन वाल लगाउने	स्था.वि.ज.उ.स	रु ५ लाख	वडा गाउँपालिका रु ५ लाख		३ बर्ष
३३	बाढी	मछैना पहिरोमा बृक्षारोपण गर्ने, चिल्लेबाङ्ग साँघुमा वरपरका १६० घर बाढीको जोखिममा भएकाले आर सि सि पुल निर्माण गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	रु १ करोड १० लाख	वडा गाउँपालिका रु १० लाख	प्रदेश संघ सरकार र गैससं रु १ करोड	४ बर्ष
३४	बाढी	मछैना खोला विमाखोला साँघु निर्माण गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	रु १० लाख	वडा गाउँपालिका रु ५ लाख	प्रदेश संघ सरकार र गैससं रु ९० लाख	३ बर्ष
३५	कटान	सानीभेरी रुमघार खोलाको कटानले १० घर जोखिममा भएकाले २०० मिटर तारजाली ग्याविङ्ग वाल लगाउने	स्था.वि.ज.उ.स	रु २५ लाख	वडा गाउँपालिका रु ५ लाख	प्रदेश संघ सरकार र गैससं रु २० लाख	३ बर्ष
३६	मुहान फाहोर	जवल छहरा, खामाज, चोरखोला पानीको मुहानले पहिरो बढेको र पानी असुरक्षित भएकोले मुहान संरक्षण गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	रु १५ लाख	वडा गाउँपालिका रु १५ लाख	प्रदेश संघ सरकार र गैससं रु १०० लाख	२ बर्ष
३७	कटान	वडा नं ६ को नैमाकेङ देखि गानापानी सम्म .र चौङबाङ देखि दोमई सम्म ३ कि.मी जमिन कटान भैरहेकाले तारजाली ग्याविन वाल लगाउने	स्था.वि.ज.उ.स	रु २ करोड	वडा गाउँपालिका रु १ करोड	प्रदेश संघ सरकार र गैससं रु १ करोड	४ बर्ष

३८	पहिरो	कुत्राबाङ, पहिरोखोला गाग्रेपानी पहिरो नियन्त्रणका लगी १७ सय मिटर तारजाली ग्याविन वाल र बृक्षारोपण गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	रु १ करोड	वडा गाउँपालिका रु १५ लाख	प्रदेश संघ सरकार र गैससं रु ८५ लाख	४ बर्ष
३९	मुहान जोखिम	वडा नं ६ मा रहेका करिव १५ वटा पानीका मुहानका कारण पहिरोको जोखिमम बढेको र पानी असुरक्षित भएकाले मुहान संरक्षण, बृक्षारोपण गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	रु ५लाख	वडा गाउँपालिका रु ३ लाख	प्रदेश संघ सरकार र गैससं रु २ लाख	१ बर्ष
४०	पहिरो	वडा नं ७ को हुल्बाङ्ग बस्तिमा पहिरोको कारण १५ घर जोखिममा भएकोले २०० मिटर तारजाली ग्याविन वाल र बृक्षारोपण गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	रु २० लाख		प्रदेश संघ सरकार र गैससं रु २० लाख	१ बर्ष
४१	पहिरो	वडा नं ७ को सिमलकड पहिरोको कारण २० रोपनी जमिन जोखिममा परेकाले ५० मिटर तारजाली ग्याविन वाल र बृक्षारोपण गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	रु ७ लाख	गाउँपालिका रु २ लाख	प्रदेश संघ सरकार र गैससं रु ५ लाख	१ बर्ष
४२	पहिरो	वडा नं ७ को लाबाङ्ग धुलौना पहिरोले बस्तिमा १ घर, सडक, खेलमेदान, र२० रोपनी जमिन जोखिममा भएकाले २०० मिटर तारजाली ग्याविन वाल र बृक्षारोपण गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	रु २० लाख		प्रदेश संघ सरकार र गैससं रु २० लाख	१ बर्ष
४३	पहिरो	वडा नं ७ को श्री छेलोफाल्ने आ. विद्यालयमा पहिरोले जोखिम पारेकाले नियन्त्रणका लागि १०० मिटर तारजाली ग्याविन वाल र बृक्षारोपण गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	रु १० लाख	गाउँपालिका रु २ लाख	प्रदेश संघ सरकार र गैससं रु ८ लाख	२ बर्ष
४४	पहिरो	मन्फु पहिरोले ७ घर र १५ रोपनी खेतीयोग्य जमिन जोखिम पारेकाले ५ मिटर तारजाली ग्याविन वाल र बृक्षरोपण गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	रु ५ लाख	गाउँपालिका रु ५ लाख		२ बर्ष
४५	पहिरो	नर्जिका पहिरोले क्षेती गरेकाले १०० मिटर तारजाली ग्याविन वाल र बृक्षरोपण गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	रु १५ लाख	गाउँपालिका रु १५ लाख		२ बर्ष
४६	पहिरो	सियालचौर पहिरोमा बृक्षारोपण गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	रु २ लाख	गाउँपालिका रु २ लाख		२ बर्ष
४७	पहिरो	झेम्पुखोला पहिरोमा ३०० मिटर तटबन्ध निर्माण गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	रु ३५ लाख	गाउँपालिका रु ५ लाख	प्रदेश संघ सरकार र गैससं रु ३० लाख	२ बर्ष
४८	पहिरो	खुमाखोला पहिरोको जोखिम न्यूनीकरणको लागि तटबन्ध निर्माण गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	रु ५० लाख		प्रदेश संघ सरकार र गैससं रु ५० लाख	२ बर्ष
४९	पहिरो	वडा नं ८ को भैसीलोटे पहिरो मा ७ घर उच्च जोखिममा भएकाले पहिरो नियन्त्रणका लागि ५०० मिटर बाल तथा बृक्षारोपण गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	रु १५ लाख	गाउँपालिका रु ५ लाख	प्रदेश संघ सरकार र गैससं रु १० लाख	२ बर्ष
५०	पहिरो	पुर्साबाङ्गमा ९ घर ताम्दैमा ४ घर उच्च जोखिममा भएकोले सो बस्तीका घर स्थानान्तरण नै गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	अध्ययन र स्थानीयसँगको छलफलबट निर्धारण गर्ने			१ बर्ष

५१	पहिरो	पाछाबाङ्गमा पहिरोले ५ घर जोखिम भएकोले पहिरोको जोखिम न्यूनीकरणको लागि तारजाली र बृक्षारोपण गर्ने ।	स्था.वि.ज.उ.स	रु ५ लाख	गाउँपालिका रु १ लाख	प्रदेश संघ सरकार र गैससं रु ४ लाख	२ बर्ष
५२	बाढी	वडा नं ८ को दामहिमा २ घर उच्च जोखिममा र जमिन कटान भैरहेकाले बस्ती स्थानान्तरण गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	अध्यन र स्थानीयसँगको छलफलबट निर्धारण गर्ने			१ बर्ष
५३	बाढी	वडा नं ९ को गैरीबजार सिमलबोट खेत बजार मा ५० घर (६ सरकारी भवन सहित १ विद्युत पावर हाउस) जोखिममा भएकाले १ किमी तटबन्ध लगाउने	स्था.वि.ज.उ.स	रु १ करोड	गाउँपालिका रु १० लाख	प्रदेश संघ सरकार र गैससं रु ९० लाख	३ बर्ष
५४	पहिरो	वडा नं ९ को सिमचौर ५ वटा बस्ती २५घर) स्थानात्तरण गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	अध्ययन र स्थानीयसँगको छलफलबाट निर्धारण गर्ने			३ बर्ष
५५	पहिरो	गोठिबाङ्ग, तातेपाखा लामाचौर चर्चुलाउने पहिरोमा तारजाली लागाउने बृक्षारोपण गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	रु २५ करोड	गाउँपालिका रु १० लाख	प्रदेश संघ सरकार र गैससं रु १५ लाख	३ बर्ष

४.२.३ बाढीपहिरो प्रकोपको सन्दर्भमा आपत्कालीन पूर्वतयारी :

बाढी पहिरोको प्रकोपसँग सामना गर्न आवश्यक पर्ने पूर्वतयारीका क्रियाकलापमा आपत्कालीन कोषको स्थापना, खाद्य तथा गैरखाद्य सामग्रीको बन्दोबस्त, आपत्कालीन आश्रयस्थलको पहिचान तथा व्यवस्था, प्राथमिक उपचार सामाग्री, आधारभुत खोज तथा उद्धारका लागि जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति र मानवीय सहयोगका क्षेत्रमा काम गर्ने संस्था तथा निजी क्षेत्रसँग समन्वय संयन्त्र तयार गर्ने जस्ता क्रियाकलाप समेटेर तलको ढाँचामा क्रियाकलाप तयार गरिएको छ ।

प्राथमिकता क्रम	मुख्य समस्या तथा जोखिम	व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	मुख्य जिम्मेवारी	बजेट	स्रोत व्यवस्थापन		समय विधि
					आन्तरीक	बाह्य	
१	आर्थिक अभावमा तत्काल प्रतिकार्य गर्न नसकिने	तत्काल प्रतिकार्यलाई अगाडी बढाउन विपद् व्यवस्थापन समितिमा आपत्कालीन कोष खडा गर्ने तथा त्यसको वृद्धीको लागि विभिन्न कार्यक्रमहरू गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	९ लाख	वडा कार्यालय	सरकारी तथा गै.स.स.	६ महिनाभित्र
२	आपत्कालीन आश्रयस्थलको अभाव	प्रत्येक वडामा कम्तिमा १/१ वटा आपत्कालीन आश्रयस्थलको निर्माण गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	३६ लाख	वडा कार्यालय	सरकारी तथा गै.स.स.	२ बर्षभित्र
३	सिंचाइ कुलो तथा नहर व्यवस्थित नहुनु	सिंचाइका कुलोहरू व्यवस्थित तथा समयमा मर्मत सुधार र सुरक्षाको उपायहरू अवलम्बन गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	१० लाख	वडा कार्यालय	सरकारी तथा गै.स.स.	२ बर्षभित्र
४	खानेपानी स्रोत दुषित हुने र शुद्धिकरणका	खानेपानी शुद्धिकरणका लागि आवश्यक सामाग्री, पियुष, क्लोरीन झोल जस्ता वस्तु	स्था.वि.ज.उ.स	२ लाख	वडा कार्यालय	सरकारी तथा गै.स.स.	१ बर्ष

	सामाग्रीको कमी हुने	भण्डारण गर्ने र प्रयोग नभई म्याद गुज्रिएका सामाग्रीहरु समयमै हटाई नयाँ राख्ने					
५	खाद्य तथा गैरखाद्य सामाग्रीको अभाव	आपत्कालिन अवस्थाका लागि आवश्यक खाद्य तथा गैरखाद्य सामाग्रीको बन्दोबस्त गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	१० लाख	वडा कार्यालय	सरकारी तथा गै.स.स.	

४.२.४ बाढी पहिरो प्रकोपको प्रतिकार्यका क्रियाकलापहरू

(घटना घटेको दिन देखि ३ महिना सम्म)

भूमे गाउपालिकाममा बाढी र पहिरोको प्रकोपले यदि विपद्को रुप लिएका प्रभावित तथा पीडितको उद्धार र जीवनरक्षा र सम्पत्ति संरक्षणका लागि आपत्कालीन समयमा गर्नु पर्ने क्रियाकलापलाई तलको ढाँचामा उल्लेख गर्नु गरिएको छ। यसमा विशेषगरी पूर्वसूचना र चेतावनी प्रवाह गर्ने, हराएकाको खोजी, पीडितको उद्धार, सुरक्षा निकायमा खवर, आपत्कालीन बसोबास र राहत व्यवस्थापनका लागि गर्नु पर्ने कार्य उल्लेख गरिएको छ।

प्राथमिकता क्रम	मुख्य समस्या तथा जोखिम	व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	मुख्य जिम्मेवारी	स्रोत व्यवस्थापन		समयावधि
				आन्तरीक	बाह्य	
१	पहिरोमा मानिसहरु हराउने तथा पुरिने	तत्काल आफु सुरक्षित रहने र पहिरो बारेमा प्रहरी, सुरक्षा निकाय तथा खोज तथा उद्धार कार्यदललाई खबर गर्ने	सुरक्षा निकाय, स्था.वि.ज.उ.स	समुदाय	अन्य सरकारी तथा गैरसरकारी सस्थाहरु	० देखि १ घण्टाभित्र
२	घाईते हुन सक्ने	घाईतेलाई आवश्यकता अनुसार प्राथमिक उपचार गरी थप उपचारलाई अस्पताल पठाउने	सुरक्षा निकाय, स्था.वि.ज.उ.स	समुदाय	अन्य सरकारी तथा गैरसरकारी सस्थाहरु	
३	थप जोखिम हुन सक्ने भएकाले	पहिरो फेरी जान सक्ने तथा थप जोखिम हुन सक्ने भएकाले पहिरोको जोखिम क्षेत्र भन्दा पर सुरक्षित स्थानमा बस्ने	सुरक्षा निकाय, स्था.वि.ज.उ.स	समुदाय	अन्य सरकारी तथा गैरसरकारी सस्थाहरु	० देखि ७ घण्टाभित्र
४	शुद्ध पिउने पानीको अभाव	प्रभावित समुदायका लागि शुद्ध पिउने पानीको व्यवस्था मिलाउने	सुरक्षा निकाय, स्था.वि.ज.उ.स	वडा कार्यालय	अन्य सरकारी तथा गैरसरकारी सस्थाहरु	
५	घाइते तथा मृत्यु हुन सक्न	क्षति, घाइते र मृत्यु हुने संख्या संकलन गर्ने तथा सम्बन्धी निकायमा पठाउने तथा राहतको लागि पहल गर्ने	सुरक्षा निकाय, स्था.वि.ज.उ.स	सुरक्षा निकाय	जि.स.स,	०-२४ घण्टाभित्र

६	बासस्थान तथा खाद्यान्न को अभाव	पहिरो प्रभावितका बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक तथा लैङ्गिकमैत्री अस्थायी टहराको निर्माण गरी बसोबासको व्यवस्था मिलाउने	सुरक्षा निकाय, स्था.वि.ज.उ.स	स्वंयमसेवक	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	
७	पहिरो पछि महामारी फैलिने भएकाले	स्वास्थ्य सामाग्री, पानी शुद्धिकरणका सामाग्री लक्षित जनसमुदायलाई वितरण गर्ने तथा अस्थायी शौचालय र फोहोरमैलाको व्यवस्थापन गर्ने	सुरक्षा निकाय, स्था.वि.ज.उ.स	वडा कार्यालय	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	२४ देखि ४८ घण्टाभित्र
८	पानी शुद्धिकरणका सामाग्रीहरुको अभाव	पानी शुद्धिकरणका लागि थप सामाग्रीहरु वितरण गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	वडा कार्यालय	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	४८ देखि ७२ घण्टाभित्र
९	फोहोरहरु अव्यवस्थित हुदां महामारी फैलिने भएकाले	महामारी नियन्त्रण गर्नका लागि मरेका पशुका शवहरु संकलन गर्ने तथा अन्य फोहोरहरुको पनि व्यवस्थापन गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	स्वंयमसेवक	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	
१०	राहतको आवश्यक्ता पर्ने भएकाले	आवश्यक राहतका लागि सरकारी तथा गैर सरकारी निकायमा पहल गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	वडा कार्यालय	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	७२ घण्टा देखि ७ दिनभित्र
११	मनोवैज्ञानिक असर	पीडित व्यक्ति तथा पीडितका परीवारलाई परामर्श र हौसला प्रदान गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	वडा कार्यालय		
१२	प्रजनन् स्वास्थ्य समग्रीको अभाव हुन सक्ने	अस्थाई अवास तथा प्रभावित परिवारमा प्रजनन् स्वास्थ्य समग्रीहरु वितरण गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	स्वास्थ्य चौकी	गै. स. स.	
१३	लैंगिक हिंसा हुन सक्ने	लैंगिक हिंसाको उजुरी दिने र पिडितको सुरक्ष सुनिश्चित गर्न सहायता कक्ष तथा सर्म्पक व्यक्ति तोक्ने	स्था.वि.ज.उ.स	गा. पा	सरकारी तथा गै.स.स. हरु	
१४	पठन पाठनमा समस्या	अस्थायी विद्यालय निर्माण गरी शिक्षक तथा विद्यार्थीलाई नियमित पठन पाठनमा फर्काउने	स्वंयमसेवक, स्था.वि.ज.उ.स	वडा कार्यालय		२ साता देखि १ महिनाभित्र
१५	समुदायमा त्रास र भय	समुदायलाई नियमित क्रियाकलाप तर्फ फर्काउने	स्वंयमसेवक, स्था.वि.ज.उ.स	वडा कार्यालय		१ महिना देखि ३ महिना सम्म
१६	प्रभावितहरुलाई राहात अभाव	विपद् व्यवस्थापन समितिले आवश्यकता अनुसार थप राहत व्यवस्थापनमा पहल गर्ने	स्वंयमसेवक, स्था.वि.ज.उ.स	वडा कार्यालय		

४.२.५ बाढीपहिरो प्रकोपको पुर्नलाभ अर्न्तगत क्रियाकलापहरु

(विपद् समयका प्रतिकार्यका कार्यहरु सकिएपछि ३ महिना देखि २ वर्ष सम्मपुर्नस्थापना र पुनर्निर्माणका क्रियाकलापहरू)

योजनाको यस भागमा विपद् भइसकेपछि त्यसबाट परेको प्रभाव र भएको क्षतिको विश्लेषण गरी जनजीवनलाई सामान्य बनाउन, पूर्ण विस्थापित परिवारको पुनःस्थापना गर्न, क्षतिग्रस्त भौतिक संरचनाको मर्मत-सम्भार तथा पुनर्निर्माण गर्न र भविष्यमा पर्न सक्ने त्यस्तै विपद्को सामना गर्न आवश्यक क्रियाकलापलाई समेटेर निम्न बमोजिमको ढाँचामा क्रियाकलाप उल्लेख गरिएको छ :

प्राथमिकता क्रम	मुख्य समस्या तथा जोखिम	व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	मुख्य जिम्मेवारी	स्रोत व्यवस्थापन		समयावधि
				आन्तरीक	बाह्य	
१	क्षतिको मूल्याङ्कन तथा विश्लेषण नहुने	भूमे गाउँपालिकाभित्र पीडितको मानवीय, आर्थिक, तथा भौतिक क्षतिको मूल्याङ्कन गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	वडा कार्यालय	जि.स.स, सरकारी तथा गैरसरकारी सस्थाहरु	
२	संरचना भत्कने तथा निर्माणमा समस्या	पीडितको मानवीय, आर्थिक, तथा भौतिक क्षतिको मूल्याङ्कन तथा विश्लेषण गरी राहत तथा पुनर्निर्माणका लागि सरकारी तथा गैर सरकारी निकायमा पहल गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	वडा कार्यालय	" "	
३	सामाजिक तथा सार्वजनिक भवनमा क्षति तथा पुन निर्माणमा समस्या	विकासका अन्य गतिविधि मध्य विपदका कारण क्षति भएका सामाजिक तथा सार्वजनिक भवन तथा संरचनाहरूको मर्मत तथा पुनर्निर्माण प्राथामिकतामा राखेर गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	वडा कार्यालय	" "	
४	भविष्यमा पुनः पहिरो दोहोरिन सक्ने	भविष्यमा पुनः बाढी,पहिरो दोहोरिन सक्ने भएकाले स्थानीय तथा विज्ञहरुद्वारा नै अध्ययन गरी दिगो समाधानका लागि पहल गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	वडा कार्यालय	" "	
५	बाढीपहिरोको दिगो रुपमा न्युनीकरण नहुने	बाढीपहिरो सम्बन्धी जनचेतनामुलक कार्यक्रमहरु नियमित रुपमा सञ्चालन गर्ने ।	स्था.वि.ज.उ.स	वडा कार्यालय	" "	

४.३ पशुमा लाग्ने रोगको प्रकोप सन्दर्भमा :

४.३.१ पशुमा लाग्ने रोगको प्रकोपसन्दर्भमा जनचेतना तथा क्षमता अभिवृद्धिका कार्यक्रमहरु :

यस भूमे गउँपालिकामा रहेको मुख्य प्रकोपहरुको श्रेणीमा पशुमा लाग्ने रोगको प्रकोप पनि मुख्य प्रकोपको रुपमा देखिएको छ । विगतमा यस प्रकोपबाट लाखौको क्षती भएको देखिन्छ । यस प्रकोपबाट पशुहरुको क्षति हुनबाट बचाई कृषकहरुको धनको क्षती हुन नदिन र जोखिम व्यवस्थापनका लागि समुदायको सजगता अभिवृद्धि गर्न जनचेतना र क्षमता अभिवृद्धिका कार्यलाई निम्नबमोजिमको ढाँचामा प्राथमिकता क्रमअनुसार उल्लेख गरिएको छ :

प्राथमिकता क्रम	मुख्य समस्या तथा जोखिम	व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	मुख्य जिम्मेवारी	बजेट	स्रोत व्यवस्थापन		समयावधि
					आन्तरीक	बाह्य	

१	रोग सम्बन्धि ज्ञानको अभाव	पशुमा लाग्ने मुख्य रोगहरुको पहिचान गरी पशुपालक कृषकलाई तालिम दिने	स्था.वि.ज.उ.स	२ लाख	गा पा	गै .स.स	१ बर्षभित्र
२	विरामी पशुको गलत स्याहारले थप क्षेती	रोगको उपचार नभए सम्म्म बिरामी पशुको ब्यवस्थापन र घरेलु उपचारका बारेमा चेतना जगाउने	स्था.वि.ज.उ.स	४ लाख	गा. पा.	गै .स.स	१ बर्षभित्र
३	बस्ती अनुसारको पशु छनौटमा कमजोरी	भूमे गा.पा भित्र हरेक बस्तीमा हावापानी पनि फरक फरक प्रकृतिको भएकोले हरेक बस्तीमा उपयुक्त हुने पशुको मात्र पालन गर्न सचेतना दिने	वडा कार्यालय	१ लाख	वडा कार्यालय	गै.स.स.	१ बर्षभित्र

४.३.२ पशुमा लाग्ने रोगको प्रकोप सन्दर्भमा जोखिम न्यूनीकरण :

गाउँपालिका रहेका विपद्जन्य सङ्कटासन्नता तथा जोखिम कम गर्न गर्नु पर्ने कार्यलाई निम्न बमोजिमको खाकामा प्राथमिकता अनुरूप उल्लेख गरिएको छ। यसमा पशुगोठको ब्यवस्थापन, कृषकलाई ब्यवसायिक बनाउने तथा पशु विमा जस्ता क्रियाकलापहरूलाई प्राथमिकताक्रम अनुसार उल्लेख गरीएको छ।

प्राथमिकता क्रम	मुख्य समस्या तथा जोखिम	ब्यवस्थापनका क्रियाकलाप	मुख्य जिम्मेवारी		स्रोत ब्यवस्थापन		समयावधि
					आन्तरीक	बाह्य	
१	ब्यवस्थित गोठ नहुनु	पशुलाई लाग्ने रोगहरु गोठको ब्यवस्थापन सहि तरिकाले नहुनु मुख्य कारण भएकाले, गोठ तथा भकारो ब्यवस्थापनमा कृषकलाई सहायता प्रदान गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स.	४५ लाख	गा.पा.	गै.स.स.	२ बर्ष
२	ब्यवसायिक नहुनु	कृषक गुजारा मुखी भएकाले आम्दानी कम हुदा गोठ ब्यवस्थापन, औषधि उपचारमा खर्च गर्न नसक्ने छन् तसर्थ हरेक पशुपालकलाई ब्यवसायिक रुपमा पशुपालन गर्न प्रेरित र प्रोत्साहन गर्न अनुदानलाई प्रभावकारी बनाउने	स्था.वि.ज.उ.स	५० लाख	वडा कार्यालय	गै.स.स.	१बर्ष
३	विमा प्रभावकारी नहुन	सबै वडाका पशुपालक किसानका पशुको अनिवार्य विमा गरिदिने	वडा	२० लाख	वडा	गै.स.स.	२ बर्षभित्र
४	मरेका पशुको ब्यवस्थापन नहुनु	रोगले मरेका पशु एवं विरामी पशुलाई ब्यवस्थापन नगरिदा थप जोखिम बढ्ने भएकाले मरेका पशुलाई सुरक्षित रुपमा विर्सजन गर्ने	किसान आफै				तत्काल
५	बैकल्पीक स्रोत नहुनु	किसानले पशुपालनसँगै बैकल्पीक रुपमा अन्य पशुको पनि ब्यवसायिक पालन गर्नु पर्ने देखिन्छ। जसका लागि तालिम र अनुदानको ब्यवस्था गर्ने जस्तो गाई पाल्नेले बंगुर र माछा।	स्था.वि.ज.उ.स	२५ लाख	वडा	गै.स.स.	

४.३.३ पशुमा लाग्ने रोगको प्रकोपसन्दर्भमा आपत्कालीन पूर्वतयारी :

कुनै पनि प्रकोपमा त्यसको पूर्वतयारीका क्रियाकलाप जति प्रभावकारी भयो त्यसको सामना गर्न त्यति सहज हुन्छ । पशुमा लाग्ने रोगको सन्दर्भमा अन्य प्रकोप जस्तो मानवीय सहायतामा आधारित पूर्वतयारी नभए पनि औषधी तथा प्राविधिकको व्यवस्थापन, उचित उपचार केन्द्र, सहि नस्लको पशु छनौट पशुपालनमा सहयोग गर्ने संस्था तथा निजी क्षेत्रसँग समन्वय गर्नेविधि जस्ता क्रियाकलाप समेत समेटिएको छ ।

प्राथमिकता क्रम	मुख्य समस्या तथा जोखिम	व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	मुख्य जिम्मेवारी	बजेट	स्रोत व्यवस्थापन		समयावधि
					आन्तरीक	बाह्य	
१	पशु प्राविधिक अप्रयाप्त	वडा, पालिकामा कम्तिमा २ जना पशु प्राविधिक र गा.पा. स्तरमा प्रयोगशाला बनाउने	स्था.वि.ज.उ.स	२५ लाख	गा पा	गैसस	१ बर्षभित्र
२	औषधि अप्रयाप्त हुनु	पशुमा लाग्ने मुख्य रोगको औषधी प्रत्येक वडामा भण्डारण गर्ने	वडा	१० लाख	वडा	जि. भेटेनरी ,गैसस	१ बर्षभित्र
३	भ्याक्सिन तथा भिटामिन अभाव हुने	पशुलाई बार्षिक तथा अर्धवार्षिक रुपमा खुवाउनु पर्ने जुका, तथा अन्य परजिवीको औषधी समय तालिका अनुसार खुवाउने र औषधि भण्डारण गरी राख्ने	वडा	१० लाख	वडा	जि. भेटेनरी ,गैसस	१ बर्षभित्र
४	पशुको स्वास्थ्य चेक जाँच नहुनु	कम्तिमा बार्षिक १ पटक हरेक वडामा शिविर खडा गरी पशुको स्वास्थ्य जाँचको व्यवस्था मिलाउने	स्था.वि.ज.उ.स	९ लाख	वडा	जि. भेटेनरी ,गैसस	१ बर्षभित्र
५	पशुको आहार अप्रयाप्त	पशु संख्याको आधारमा आहारको व्यवस्था गर्ने, पशुको आहार अप्रयाप्त भएमा पशुको संख्या कटौती गर्ने	स्वयम किषान		वडा	जि. भेटेनरी ,गैसस	१ बर्षभित्र
६	गोठ भकारो व्यवस्थापन	पशुको संख्या अनुसार उचित गोठ व्यवस्थापन तथा भकारो बनाउने	किषान		वडा	जि. भेटेनरी ,गैसस	१ बर्षभित्र

४.३.४ पशुमा लाग्ने रोगको प्रकोपमा प्रतिकार्यका क्रियाकलापहरू

(घटना घटेको दिन देखि ३ महिना सम्म)

अन्य प्रकोपको जस्तो मानवीय संकट पशुरोगमा नहुने भए पनि न्यून आय भएका भूमेका पशुपालक किसानका लागि आर्थिक रुपममा हुने क्षतीले जिविकोपार्जममा अनुलतिय प्रभाव पारेको छ । प्रभावित तथा पीडितको सम्पत्ति संरक्षणका लागि आपत्कालीन समयमा गर्नुपर्ने क्रियाकलापलाई तलको ढाँचामा उल्लेख गरिएको छ । यसमा विशेषगरी पूर्वसूचना र चेतावनी प्रवाह गर्ने, उपचार र राहत व्यवस्थापनका लागि गर्नु पर्ने कार्य उल्लेख गरिएको छ ।

प्राथमिकता क्रम	मुख्य समस्या तथा जोखिम	व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	मुख्य जिम्मेवारी	बजेट	स्रोत व्यवस्थापन		समयावधि
					आन्तरीक	बाह्य	
१	पशुको मृत्यु हुने	रोगका कारण पशुको मृत्युहुन सक्ने भएकाले मरेको पशुलाई सुरक्षित विर्सजन गर्ने	किसान				तत्काल

२	पशुरोग मानिसमा सर्न सक्ने	पशुबाट मानिसमा पनि रोग सर्न सक्ने भएकोले पशु चिकित्सका साथै सरुवा रोग विज्ञलाई पनि प्रभावित क्षेत्रको अध्ययन गर्न लगाउने	स्था.वि.ज.उ.स		वडा	गैसस	
३	औषधी अभाव हुन सक्ने	प्रभावित क्षेत्रको पशुको संख्याका आधारमा आवश्यक औषधी व्यवस्थापन र प्राविधिक परिचालन गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स		भेटेनरी कार्यालय	गैसस	१ दिन देखि १ हप्ता सम्म
४	तथ्यांक संकलनमा समस्या	रोगले मरेका र प्रभावित भएका सम्पूर्ण पशुको संख्या र प्रभावित कृषक घरधुरी तथ्यांक संकलन गर्ने	वडा		वडा	गैसस	१ देखि २ हप्ता सम्म
५	राहत अभाव	पशु क्षति भएका किसानलाई आवश्यक राहत वितरण गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स				
६	पुन रोग दोहोरिन सक्ने	रोगको पूर्ण रुपमा नियन्त्रण भए नभएको हरेक हप्ता हप्तामा नमुना संकलन गरी परिक्षण गर्ने ।	स्था.वि.ज.उ.स		वडा	गैसस	२ हप्ता देखि ३ महिना सम्म

४.३. ५ पशुमा लाग्ने रोगको प्रकोपपश्चात्का पुर्नलाभका क्रियाकलापहरु

(विपद् समयका प्रतिकार्यका कार्यहरु सकिएपछि ३ महिना देखि २ वर्ष सम्मपुर्नलाभ पुर्नस्थापना र पुनर्निर्माणका क्रियाकलापहरू)

योजनाको यस भागमा विपद् भइसकेपछि त्यसबाट परेको प्रभाव र भएको क्षतिको विश्लेषण गरी जनजीवनलाई सामान्य बनाउन, पशुको क्षेतीका कारण जीविकोपार्जनमा परेको प्रभावलाई कम गरी पुन समुदायलाई यथास्थितिमा फर्काउन र भविष्यमा पर्नसक्ने त्यस्तै विपद्को सामना गर्न आवश्यक क्रियाकलापलाई समेटेर निम्नबमोजिमको ढाँचामा क्रियाकलाप उल्लेख गरिएको छ :

प्राथमिकता क्रम	मुख्य समस्या तथा जोखिम	व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	मुख्य जिम्मेवारी	स्रोत व्यवस्थापन		समयावधि
				आन्तरीक	बाह्य	
१	स्थानीय नस्लको पशु अभाव हुन सक्ने	पशुमा भएको क्षती अनुसार कृषकका लागि आवश्यक उन्नत जातका पशु वितरणको व्यवस्था मिलाउने	स्था.वि.ज.उ.स	वडा	भेटेनरी शाखा , गैसस	
२	व्यवस्थित गोठ नहुने	वितरण भएका पशुलाई आवश्यक ढाँचाका गोठ निर्माणमा सहयोग दिने	स्था.वि.ज.उ.स	वडा	गैसस	
३	व्यवसायिक तथा बजारीकरणको समस्या	पशुरोगका कारण बजार गुमेको हुन सक्ने भएकोले पशुजन्य उत्पादनको बजारीकरणका लागि आवश्यक सहयोग गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	वडा	गैसस	

४.४ कृषिबालीमा लाग्ने रोगको प्रकोप सन्दर्भमा :

४.४.१ कृषिबालीमा लाग्ने रोगको प्रकोप सन्दर्भमा जनचेतना तथा क्षमता अभिवृद्धिका कार्यक्रमहरु :

यस भूमे गउँपालिकामा रहेको मुख्य प्रकोपहरुको श्रेणीमा कृषिबालीमा लाग्ने रोगको प्रकोप पनि मुख्य प्रकोपका रुपमा देखिएको छ । विगतमा यस प्रकोपबाट लाखौको क्षती भएको देखिन्छ । यस प्रकोपबाट बालीमा क्षती हुनबाट बचाई कृषकहरुको धनको क्षती हुन नदिन र जोखिम व्यवस्थापनका लागि समुदायको सजगता अभिवृद्धि गर्न जनचेतना र क्षमता अभिवृद्धिका कार्यलाई निम्न बमोजिमको ढाँचामा प्राथमिकता क्रमअनुसार उल्लेख गरिएको छ :

प्राथमिकता क्रम	मुख्य समस्या तथा जोखिम	व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	मुख्य जिम्मेवारी	बजेट	स्रोत व्यवस्थापन		समयावधि
					आन्तरीक	बाह्य	
१	रोग सम्बन्धी ज्ञानको अभाव	कृषिबालीमा लाग्ने मुख्य रोगहरुको पहिचान गरी कृषकलाई तालिम दिने	स्था.वि.ज.उ.स	२ लाख	गा पा	गै .स.स	१ बर्षभित्र
२	बस्ती र माटो अनुसारको बाली छनौटमा कमजोरी	भूमे गा.पा भित्र हरेक बस्तिमा हावापानी पनि फरक फरक प्रकृतिको भएकाले हरेक बस्तिमा उपयुक्त हुने कृषि खेती गर्ने सचेतना दिने	वडा कार्यालय	१ लाख	वडा कार्यालय	गै.स.स.	१ बर्षभित्र

४.४.२ कृषि बालीमा लाग्ने रोगको प्रकोपसन्दर्भमा जोखिम न्यूनीकरणका कृयाकलापहरु :

गाउँपालिका रहेका विपद्जन्य सङ्कटासन्नता तथा जोखिम कम गर्न गर्नु पर्ने कार्यलाई निम्न बमोजिमको खाकामा प्राथमिकता अनुरूप उल्लेख गरिएको छ । यसमा माटो परिक्षणको व्यवस्थापन, कृषकलाई व्यवसायिक बनाउने तथा कृषि विमा जस्ता क्रियाकलापहरूलाई प्राथमिकताक्रम अनुसार उल्लेख गरीएको छ ।

प्राथमिकता क्रम	मुख्य समस्या तथा जोखिम	व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	मुख्य जिम्मेवारी		स्रोत व्यवस्थापन		समयावधि
					आन्तरीक	बाह्य	
१	माटो परिक्षण नहुनु	बालीमा लाग्ने प्रमुख रोगको कारण माटोको कारण भएकोले बेला बेला माटो परिक्षणको व्यवस्था गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	५ लाख	गा.पा.	गै.स.स.	२ बर्ष
२	व्यवसायिक नहुनु	कृषक गुजारा मुखी भएकाले आम्दानी कम हुदा बालीमा लाग्ने रोगको उपचार खर्च गर्न नसक्ने भएकाले हरेक कृषि खेती गर्ने किसानलाई व्यवसायिक हुन प्रेरित र प्रोत्साहन स्वरुप अनुदानलाई प्रभावकारी बनाउने	स्था.वि.ज.उ.स	२० लाख	वडा कार्यालय	गै.स.स.	१बर्ष
३	विमा प्रभावकारी नहुन	सबै वडाका किसानको बाली अनिवार्य विमा गर्न प्रोत्सहान गर्ने	वडा	२० लाख	वडा	गै.स.स.	२ बर्षभित्र
४	रोगलागेको बालीको व्यवस्थापन नहुने	रोगले मासिएको बालीको सुरक्षित व्यवस्थापन नगरिदा थप जोखिम बढ्ने, बर्षेनी दोहोरिने र अन्यन्त्र फैलिने भएकोले बालीलाई सुरक्षित रुपमा विर्सजन गर्ने	किसान आफै				तत्काल
५	बैकल्पीक स्रोत नहुनु	किसानले कृषिसँगै बैकल्पीक रुपमा अन्य कृषिको पनि व्यवसायिक पालन गर्नु पर्ने देखिन्छ , जसका लागि तालिम र अनुदानको व्यवस्था गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	२५ लाख	वडा	गै.स.स.	

४.४.३ कृषि बालीमा लाग्ने रोगको प्रकोपसन्दर्भमा आपत्कालीन पूर्वतयारी :

कुनै पनि प्रकोपमा त्यसको पूर्वतयारीका क्रियाकलाप जति प्रभावकारी भयो त्यसको सामना गर्न त्यति सहज हुन्छ । कृषि बालीमा लाग्ने रोगको सन्दर्भमा अन्य प्रकोप जस्तो मानवीय सहायतामा आधारित पूर्वतयारी नभए पनि औषधी तथा प्राविधिकको व्यवस्थापन, उचित उपचार केन्द्र, सहि बालीको छनौट कृषिमा सहयोग गर्ने संस्था तथा निजी क्षेत्रसँग समन्वय गर्ने विधि जस्ता क्रियाकलाप समेत समेटीएको छ ।

प्राथमिकता क्रम	मुख्य समस्या तथा जोखिम	व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	मुख्य जिम्मेवारी	बजेट	स्रोत व्यवस्थापन		समयावधि
					आन्तरीक	बाह्य	
१	कृषि प्राविधिक अप्रयाप्त	वडा पालिकामा कम्तिमा २ जना कृषि प्राविधिक र गा.पा. स्तरमा प्रयोगशाला बनाउने	स्था.वि.ज.उ.स	२५ लाख	गा पा	गैसस	१ बर्षभित्र
२	औषधि अप्रयाप्त हुनु	कृषिबालीमा लाग्ने मुख्य रोगको औषधी प्रत्येक वडामा भण्डारण गर्ने	वडा	१० लाख	वडा	जि. कृषि ज्ञान केन्द्र ,गैसस	१ बर्षभित्र
३	माटोको उर्वरा शक्तिमा ह्रास	कृषिबालीको लागि माटोमा हुनु पर्ने प्राँगारीक तत्व बार्षिक तथा अर्धबार्षिक रुपमा जाच गर्ने	वडा	१ लाख	वडा	जि. भेटेनरी ,गैसस	१ बर्षभित्र
४	कृषिबालीको चेक जाँच नहुनु	कम्तिमा बार्षिक १ पटक हरेक वडामा शिविर खडा गरी कृषि खेतीको जाँज गर्ने व्यवस्था मिलाउने	स्था.वि.ज.उ.स	९ लाख	वडा	जि. कृषि ज्ञान केन्द्र,गैसस	१ बर्षभित्र

४.४.४ कृषिबालीमा लाग्ने रोगको प्रतिकार्यका क्रियाकलापहरू
(घटना घटेको दिन देखि ३ महिना सम्म)

अन्य प्रकोपको जस्तो मानवीय संकट कृषि रोगमा नहुने भए पनि न्यून आय भएका भूमेका कृषिमा आश्रित किसानका लागि आर्थिक रुपमा हुने क्षतीले जिविकोपार्जनमा अतुलनिय प्रभाव पारेको छ। प्रभावित तथा पीडितकोसम्पत्ति संरक्षणका लागि आपत्कालीन समयमा गर्नु पर्ने क्रियाकलापलाई तलको ढाँचामा उल्लेख गरिएको छ। यसमा विशेषगरी पूर्वसूचना र चेतावनी प्रवाह गर्ने, उपचार र राहत व्यवस्थापनका लागि गर्नु पर्ने कार्य उल्लेख गरिएको छ।

प्राथमिकता क्रम	मुख्य समस्या तथा जोखिम	व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	मुख्य जिम्मेवारी	बजेट	स्रोत व्यवस्थापन		समयावधि
					आन्तरीक	बाह्य	
१	कृषिबाली नष्ट हुने	रोगका कारण कृषिबाली नष्ट हुन सक्ने भएकाले क्षती भएको बालीलाई सुरक्षित विर्सजन गर्ने	किषान				तत्काल
२	औषधी अभाव हुन सक्ने	प्रभावित क्षेत्रका कृषिबालीको क्षेत्रका आधारमा आवश्यक औषधी व्यवस्थापन र प्राविधिक परिचालन गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स		जि. कृषि ज्ञान केन्द्र	गैसस	१ दिन देखि १ हप्ता सम्म
३	तथ्यांक संकलनमा समस्या	रोगले क्षती भएका र प्रभावित भएका सम्पूर्ण कृषिबालीको क्षेत्र र प्रभावित कृषक घरधुरी तथ्यांक संकलन गर्ने	वडा		वडा	गैसस	१ देखि २ हप्ता सम्म
४	राहत अभाव	कृषिबालीमा क्षती भएका किसानलाई आवश्यक राहत वितरण गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स				
५	पुन रोग दोहोरिन सक्ने	रोगको पूर्ण रुपमा नियन्त्रण भए नभएको हरेक हप्ता हप्तामा नमुना संकलन गरी परिक्षण गर्ने।	स्था.वि.ज.उ.स		वडा	गैसस	२ हप्ता देखि ३ महिना सम्म

४.४. ५ कृषिबालीमा लाग्ने रोगको प्रकोपमा पुर्नलाभ अन्तर्गतका क्रियाकलापहरु

(विपद् समयका प्रतिकार्यका कार्यहरु सकिएपछि ३ महिना देखि २ वर्ष सम्म पुर्नलाभ अर्न्तगत पुर्नस्थापना र पुनर्निर्माणका क्रियाकलापहरू)

योजनाको यस भागमा विपद् भइसकेपछि त्यसबाट परेको प्रभाव र भएको क्षतिको विश्लेषण गरी जनजीवनलाई सामान्य बनाउन, कृषिको क्षतिका कारण जीविकोपार्जनमा परेको प्रभावलाई कम गरी पुनः समुदायलाई यथास्थितिमा फर्काउन र भविष्यमा पर्नसक्ने त्यस्तै विपद्को सामना गर्न आवश्यक क्रियाकलापलाई समेटेर निम्न बमोजिमको ढाँचामा क्रियाकलाप उल्लेख गरिएको छ :

प्राथमिकता क्रम	मुख्य समस्या तथा जोखिम	व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	मुख्य जिम्मेवारी	स्रोत व्यवस्थापन		समयावधि
				आन्तरीक	बाह्य	
१	स्थानीय जातका बाली अभाव हुन सक्ने	कृषिबालीमा भएको क्षति अनुसार कृषकका लागि आवश्यक उन्नत जातका कृषि वीउँ वितरणको व्यवस्था मिलाउने	स्था.वि.ज.उ.स	वडा	भेटेनरी शाखा , गैसस	
२	बीउ भण्डारण नहुने	कृषकका लागि आवश्यक वीउ भण्डारण गरी राख्ने	स्था.वि.ज.उ.स	वडा	गैसस	
३	व्यवसायिक तथा बजारीकरणको समस्या	कृषि रोगका कारण बजार गुमेको हुन सक्ने भएकाले कृषिजन्य उत्पादनको बजारीकरणका लागि आवश्यक सहयोग गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	वडा	गैसस	

४.५ झाडापखला, मौसमी ज्वरोको प्रकोप सन्दर्भमा

४.५.१ झाडापखला, मौसमी ज्वरोको प्रकोप सन्दर्भमा जनचेतना तथ क्षमता अभिवृद्धिका कार्यक्रमहरु :

झाडापखाला तथा मौसमी रोगको प्रकोप जोखिम व्यवस्थापनमा समुदायको सजगता अभिवृद्धि गर्न जनचेतना र क्षमता अभिवृद्धिका कार्यलाई निम्न बमोजिमको ढाँचामा प्राथमिकता क्रमअनुसार उल्लेख गरिएको छ :

प्राथमिकता क्रम	मुख्य समस्या तथा जोखिम	व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	मुख्य जिम्मेवारी	बजेट	स्रोत व्यवस्थापन		समयावधि
					आन्तरीक	बाह्य	
१	चेतनाको कमी	मौसमी सरुवा रोगको बारेमा चेतनामुलक सन्देशहरु प्रकाशन र प्रशारण गर्ने	वडा	५लाख	क्लव आमा समूह	गैसस जि.स्वा का.	
२	जनशक्ति अभाव हुन सक्ने	झाडापखाला तथा मौसमी रोगको रोकथाम तथा चेतना अभिबृद्धिका लागि आवश्यक जनशक्ति तयार गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	२ लाख	वडा	स्व. चौ. जि.स्वा का	
३	आपतकालिन अवस्थामा गर्नु पर्ने कुराको जानकारी अभाव	महामारीजन्य विपद्को बेला अपनाउनु पर्ने न्यूनतम होसियारी र सम्पर्क गर्नुपर्ने निकायको बारेमा जानकारी सहित पोष्टर तथा सुचना सामाग्री प्रशासन र प्रशारण गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	२ लाख	वडा	गैसस	
४	औषधी अभाव हुन सक्ने	आवश्यक औषधीको भण्डारण गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	४ लाख	स्वा. चौ.	गैसस	
५	थप जटिल हुन सक्ने	बालबालिका तथा बृद्धहरुलाई यस प्रकोपले अन्य जटिल समस्या पर्ने भएकाले, उनीहरुलाई प्रत्यक्ष	स्था.वि.ज.उ.स	९ लाख	क्लव , आमा समूह	गैसस	

		निगरानीमा स्याहार गर्ने कुरामा समुदायलाई सचेत गर्ने					

४.५.२ झाडापखाला, मौसमी ज्वरोको प्रकोप सन्दर्भमा जोखिम न्यूनीकरणका क्रियाकलापहरु :

गाउँपालिका रहेका माहामारी जन्य प्रकोप सङ्कटासन्नता तथा जोखिम कम गर्न गर्नु पर्ने कार्यलाई निम्न बमोजिमको खाकामा प्राथमिकता अनुरूप उल्लेख गरिएको छ। यसमा आवश्यक जनशक्ति व्यवस्थापन, शिविर सञ्चालन, खानेपानी शुद्धिकरण जस्ता क्रियाकलापहरूलाई प्राथमिकताक्रम अनुसार उल्लेख गरिएको छ।

प्राथमिकता क्रम	मुख्य समस्या तथा जोखिम	व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	मुख्य जिम्मेवारी	बजेट	स्रोत व्यवस्थापन		समयावधि
					आन्तरीक	बाह्य	
१	सरसफाईको कमी हुन सक्ने	सरसफाई र स्वच्छता कायम राख्न सरसफाई अभियान सञ्चालन गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	९लाख	क्लव तथा आमा समूह	गैसस	१ बर्षभित्र देखि निरन्तर
२	महामारीको रुप लिन सक्ने	मौसमी पात्रोका आधारमा रोग देखिने मौसम अगावै स्वास्थ्य शिविर सञ्चालन गर्नेको तयारी गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	१० लाख	वडा	जि.स्वा.का.	
३	स्वास्थ्य कर्मीको कमी	यो मौसममा स्वस्थ्य चौकीमा कार्यरत स्वास्थ्यकर्मीलाई थप चनाखो एवं अतिरिक्त सेवा दिन प्रोत्साहान गर्ने	स्वा. चौ	४ लाख	वडा	जि.स्वा का.	
४	पानीबाट थप रोग फैलन सक्ने	पानीबाट रोग फैलने भएकोले पानी सुरक्षित गर्ने उपायहरुका बारेमा प्रचार प्रशार गर्ने	स्वा. चौ	४ लाख	वडा	जि.स्वा का.	

४.५.३ झाडापखाला, मौसमी ज्वरोको सन्दर्भमा आपत्कालीन पूर्वतयारी :

महामारी जन्य विपद्को घटना भएमा त्यसको सामना गर्न पूर्वतयारी आवश्यक छ। जसमा औषधी उपचारको व्यवस्था, आकस्मीक कोषको बन्दोबस्त, बिरामीलाई उपचार केन्द्र सम्म ल्याउने व्यवस्था, जस्ता क्रियाकलाप पर्दछन्। साथै काबु बाहिरको अवस्थामा अन्य बाहिरी निकायसँग समन्वय र सहकार्य के कसरी गर्ने भन्ने कुरा पनी पूर्वतयारीमा आउदछ। जस्ता क्रियाकलाप समेत लाई तपशिलको ढाँचामा समेटिएको छ।

प्राथमिकता क्रम	मुख्य समस्या तथा जोखिम	व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	मुख्य जिम्मेवारी	बजेट	स्रोत व्यवस्थापन		समयावधि
					आन्तरीक	बाह्य	
१	औषधी अभाव हुने	आवश्यक औषधी भण्डारण गरी सुरक्षित राख्ने	स्वा. चौ	१० लाख	वडा	जि स्वा का	
२	विरामी स्व चौ सम्म ल्याउन कठिन हुने	विरामी उपचारकेन्द्र सम्म ल्याउन समुदाय स्तरमा टोली तयार गरी स्ट्रेचरको व्यवस्था गरिदिने (कम्तीमा एक वडामा ५ वटाका दरले ४५ वटा)	स्था.वि.ज.उ.स	१५० हजार	क्लव		
३	उपचार कक्ष अप्रयाप्त हुन सक्ने	आकस्मीक उपचारका लागि अस्थाइ उपचार कक्षका लागी टेन्ड राख्ने। प्रत्येक वडामा १ /१ वटा	स्था.वि.ज.उ.स	५ लाख	गा.पा	गैसस	
४	तत्काल औषधी तथा अन्य खर्चका लागि आर्थिक नपुग्ने	आकस्मिक स्वास्थ्य कोषको स्थापना गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	१० लाख	वडा	गैसस	तत्काल

५	बाहिरी सहयोग तथा विषेशज्ञको आवश्यकता पर्न सक्ने	आकस्मिक सहायताका लागि जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय , हस्पिटल र अन्य गैससको सम्पर्क व्यक्तिहरुसँग सम्पर्क र समन्वय निरन्तर राख्ने	गा.पा	...	..	गैसस	

४.५.४ झाडापखाला, मौसमी ज्वरोको प्रतिकार्यका क्रियाकलापहरू

(घटना घटेको दिन देखि ३ महिना सम्म)

भूमे गाउँपालिकामा झाडापखाला तथा मौसमी ज्वरो तथा अन्य रोगका कारण जटिल परिस्थिति नभए पनि विगतमा महामारी जन्य प्रकोपले सयौ जनाको ज्यान गएको इतिहास छ। अझै पनि यी रोगहरुको समयमा नै सजगता अपनाउने कुरामा अलिकति पनि तलमाथि भयो भने पुनः इतिहास नदोहोरिएला भन्न सकिदैन। कदम कदाचित यस्तो परिस्थितिको सामना गर्नु पर्‍यो भने प्रभावित तथा पीडितको उद्धार र जीवनरक्षा र सम्पत्ति संरक्षणका लागि आपत्कालीन समयमा गर्नु पर्ने क्रियाकलापलाई तलको ढाँचामा उल्लेख गरिएको छ। यसमा विशेषगरी पूर्वसूचना र चेतावनी प्रवाह गर्ने, पीडितको उद्धार, सुरक्षा निकायमा खवर, आपत्कालीन बसोबास र राहत व्यवस्थापनका लागि गर्नु पर्ने कार्य उल्लेख गरिएको छ।

प्राथमिकता क्रम	मुख्य समस्या तथा जोखिम	व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	मुख्य जिम्मेवारी	स्रोत व्यवस्थापन		समयावधि
				आन्तरीक	बाह्य	
१	उपचार नपाएर मृत्यु हुन सक्ने	आकस्मिक उपचारका लागि चिकित्सकको टोली तयार गर्ने र परिचालन गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	वडा	सरकारी तथा गैर सरकारी सस्थाहरु	० देखि १ घण्टाभित्र
२	समान्य सोचेर विरामी पनि हेलचेक्राई गरेर बस्ने	रोगको गम्भिरतालाई प्रचार प्रसार गर्ने र उपचारका लागि समुदायलाई सुचित गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	कार्यदल		
३	परिबारकै बालबालिका तथा वृद्धलाई बढी जोखिम हुन सक्ने	प्रकोपको सबै भन्दा धेरै जोखिमका को पर्न सक्छन् भन्ने कुरा समेटेर समुदायलाई जानकारी गराउने	स्थानीय स्वयंम	कार्यदल	" "	
४	समयमा स्वा चौकी तथा उपचार केन्द्र पुर्‍याउन नसकिने	विरामीलाई यथासके चाँडो उपचार केन्द्रमा लिने संयन्त्र तयार गर्ने	स्थानीय स्वयंम	कार्यदल	" "	० देखि ७ घण्टाभित्र
५	विरामीको अवस्था थप जटिल हुन सक्ने	आवश्यक अनुसार प्राथमिक उपचार गरी थप उपचारका लागि अस्पताल सम्म पुर्‍याउने व्यवस्था मिलाउने	प्राथमिक उपचार कार्यदल	स्वंयमसेवक	" "	
६	शुद्ध खानेपानीको अभाव	विरामीलाई शुद्ध पिउने पानीको व्यवस्था मिलाउने	स्था.वि.ज.उ.स	स्वंयमसेवक	" "	
७	प्रभावित र मृत्यु को संख्या बढ्न सक्ने	विपद् व्यवस्थापन समितिको बैठक बसी प्रकोपका कारण भएको क्षति, प्रभावित र मृत्यु हुने संख्या संकलन गर्ने र समस्या बढ्दो क्रममा भए बाहिरी सहयोगका लागि DDRC सँग समन्वय गरी विशेषज्ञ टोली झिकाउन पहल गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	स्वंयमसेवक	" "	०-२४ घण्टाभित्र

८	उपचार कक्षमा बेडको कमी हुन सक्ने	प्रभावित विरामीका लागि लैङ्गिकमैत्री अस्थायी उपचार कक्ष निर्माण गरी उपचारको व्यवस्था मिलाउने	स्था.वि.ज.उ.स	स्वा.चौ.	" "	
९	प्रभावित परिवारको तथ्यांक व्यवस्थापनमा कठिनाइ	प्रभावित परिवारको अवस्था हेरी राहत प्याकेजको आवश्यकता मूल्यांकन, वितरण र प्रतिकार्यका लागि प्रभावित परिवारको तथ्यांक व्यवस्थापन गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	प्रहरी, सुरक्षा निकाय	" "	२४ देखि ४८ घण्टाभित्र
१०	विपद् पश्चात् सरसफाइको अभाव	पानी शुद्धिकरणका लागि थप सामाग्रीहरु वितरण गर्ने एवं उपचार केन्द्र आसपासमा शौचालयको व्यवस्था गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	स्वंयमसेवक	" "	
११	फोहोरहरु अव्यवस्थित हुदां महामारी अझ फैलिने भएकाले	फोहोरको उचित विसर्जन र व्यवस्थापनको व्यवस्था मिलाउने	स्थि.वि.ज.उ.स	वडा कार्यालय	" "	४८ देखि ७२ घण्टाभित्र
१२	राहतको आवश्यकता पर्ने भएकाले	विपद् व्यवस्थापन समितिले आवश्यक राहतका लागि सरकारी तथा गैरसरकारी निकायमा पहल गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	वडा कार्यालय	" "	७२ घण्टा देखि ७ दिनभित्र
१३	समुदायमा विपद्प्रति त्रास र भय	समुदायलाई नियमित क्रियाकलाप तर्फ फर्काउन मनोपरार्मश कक्षा सञ्चालन गर्ने	स्वंयमसेवक, स्था.वि.ज.उ.स	वडा कार्यालय	" "	२ साता देखि १ महिनाभित्र
१४	प्रभावितहरुलाई राहत अभाव	विपद् व्यवस्थापन समितिले आवश्यकता अनुसार थप राहत तथा व्यवस्थापनमा पहल गर्ने	स्वंयमसेवक, स्था.वि.ज.उ.स	वडा कार्यालय	" "	१ महिना देखि ३ महिना

४.६ हावाहुरी प्रकोपको सन्दर्भमा

४.६.१ हावाहुरी प्रकोपको सन्दर्भमा जनचेतना तथा क्षमता अभिवृद्धिका कार्यक्रमहरु :

हावाहुरीको विपद्को जोखिम व्यवस्थापनमा भूमे गाउँपालिकाका समुदायको सजगता अभिवृद्धि गर्न जनचेतना र क्षमता अभिवृद्धिका कार्यलाई निम्नबमोजिमको ढाँचामा प्राथमिकता क्रमअनुसार उल्लेख गरिएको छ :

प्राथमिकता क्रम	मुख्य समस्या तथा जोखिम	व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	मुख्य जिम्मेवारी	स्रोत व्यवस्थापन		समयावधि
				आन्तरीक	बाह्य	
१	प्रयाप्त ज्ञानको अभाव हुने	भूमे गाउँपालिकामा हावाहुरीको बारेमा घरदैलो कार्यक्रम गरी जानकारी दिने	स्था.वि.ज.उ.स	विद्यालय र समुदाय	जि.स.स, सरकारी तथा गैरसरकारी सस्थाहरु	
२	हावाहुरीको समयमा सावधानि नअपनाउदा थप जोखिम हुने	गाउँपालिकाभित्रका सम्पुर्ण समुदायलाई हावाहुरीको समयमा बाहिर निस्कन हुदैन भन्ने सन्देश सहितका होडिङ बोर्ड राख्ने	स्था.वि.ज.उ.स महिला तथा युवा समूह	विद्यालय र समुदाय	" "	

३	हावाहुरीकोजोखिमपूर्ण स्थानहरुको बारेमा समुदाय सुसुचित नभएको	हावाहुरीको जोखिमपूर्ण स्थानहरुको पहिचान गरी समुदायलाई जानकारी दिने	स्था.वि.ज.उ.स, महिला तथा युवा समूह	विद्यालय र समुदाय	" "	
४	हावाहुरीले ल्याउने जटिल जोखिमका बारेमा जानकार नभएको	हावाहुरीको समयमा घरभित्रै बसि झ्याल ढोका बन्द गरेमा सुरक्षित हुन सकिन्छ भन्ने सन्देश दिने	स्था.वि.ज.उ.स, महिला तथा युवा समूह	समुदाय	" "	
५	घरका छाना तथा जस्तामा किला कब्जा नठोक्दा छाना उडाउने र मानिसलाई जोखिममा पार्ने	जस्ताहरुलाई किल्ला कब्जा ठोकी व्यवस्थीत बनाउनुपर्छ भनी जानकारी दिने	स्था.वि.ज.उ.स, महिला तथा युवा समूह	विद्यालय	" "	

४.६.२ हावाहुरीको प्रकोपको सन्दर्भमा जोखिम न्यूनिकरण :

भूमे गाउँपालिकामा रहेका हावाहुरीको सङ्कटासन्नता तथा जोखिम कम गर्न गर्नु पर्ने कार्यलाई निम्नबमोजिमको खाकामा प्राथमिकता अनुरूप उल्लेख गरिएको छ। यसमा घर नजिकका जोखिमयुक्त संरचनाहरुको समयमै ब्यवस्थापन गर्ने, हावाहुरीको समयमा आगलागी समेत हुने भएकाले त्यसको ब्यवस्गापन गर्ने, हावाले उडाउन सक्ने संरचनालाई थप बलियो पारी बाध्ने जस्ता क्रियाकलापहरूलाई प्राथमिकताक्रम अनुसार उल्लेख गर्नु गरिएको छ।

प्राथमिकता क्रम	मुख्य समस्या तथा जोखिम	ब्यवस्थापनका क्रियाकलाप	मुख्य जिम्मेवारी	बजेट	स्रोत ब्यवस्थापन		समयावधि
					आन्तरीक	बाह्य	
१	विजुलीको पोल तथा कमजोर तथा पुरानो र ढल्न सक्ने रूखहरूको कारण जोखिम हुने	घर नजिक रहेका विजुलीको पोललाई मर्मत गर्ने नजिक रहेको कमजोर तथा पुरानो र ढल्न सक्ने रूखहरूको काँटछाट गर्ने	वि.व्य.स, महिला तथा युवा क्लव		वडा कार्यालय	सरकारी तथा गैर सरकारी सस्थाहरु विद्युत समिति	
२	हावाहुरीले घरको छाना उडाउन सक्ने	घर धेरै अग्लो नबनाउने जस्ता घरका छानामा अनिवार्य प्याराफीट राख्ने	स्था.वि.ज.उ.स, महिला तथा युवा समूह		वडा कार्यालय	सरकारी तथा गैर सरकारी सस्थाहरु विद्युत समिति	
३	हावाहुरीले विद्यालयको छाना उडाउन सक्ने	हरेक वडामा रहेका विद्यालयमा छानामा प्याराफीट नबनाएका जति सबैमा बनाउने	स्था.वि.ज.उ.स, महिला तथा युवा समूह		वडा कार्यालय	सरकारी तथा गैर सरकारी सस्थाहरु विद्युत समिति	
४	मकै बालीमा क्षेती गर्न सक्ने	होचो जातको मकै लगाउने	कृषक			गैसस	

४.६.३ हावाहुरी प्रकोपको सन्दर्भमा आपत्कालीन पूर्वतयारी :

हावाहुरीको घटनाले बिपद् भएमा त्यसको सामना गर्न आवश्यक पर्ने पूर्वतयारीका क्रियाकलापलाई तलको ढाँचामा उल्लेख गरीएको छ । यसमा आपत्कालीन कोषको स्थापना, खाद्य तथा गैरखाद्य सामग्रीको बन्दोबस्त, आपत्कालीन आश्रयस्थलको पहिचान तथा व्यवस्था, प्राथमिक उपचार सामाग्री, आधारभुत खोज तथा उद्धार जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति र मानवीय सहयोगका क्षेत्रमा काम गर्ने संघसंस्था तथा निजी क्षेत्रसँग समन्वय गर्ने विधि जस्ता क्रियाकलाप समेत समेटिएको छ ।

प्राथमिकता क्रम	मुख्य समस्या तथा जोखिम	व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	मुख्य जिम्मेवारी	बजेट	स्रोत व्यवस्थापन		समय ावधि
					आन्तरीक	बाह्य	
१	विपद्का बेला असुरक्षित हुने	विपद्का बेला घर बाहिर हुदा सुरक्षित रहनका लागि आपत्कालीन आश्रयस्थलको पहिचान तथा व्यवस्था मिलाउने	स्था.वि.ज.उ.स	९लाख	वडा कार्यालय	सरकारी तथा गैर सरकारी सस्थाहरु	
२	सामाग्री भण्डारण नहुदाँ थप जोखिम बढ्ने	खोज उद्धार र प्राथमिक उपचारको सामाग्री भण्डारण तथा जनशक्ति कार्यदलहरू तयार गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	५ लाख	वडा कार्यालय	सरकारी तथा गैर सरकारी सस्थाहरु	
३	आपत्कालीन कोषको अभावमा तत्कालिन उपचारमा समस्या	विपद् व्यवस्थापन समितिमा आपत्कालीन कोष खडा गर्ने तथा त्यसको बृद्धीको लागि विभिन्न कार्यक्रमहरू गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	९लाख	वडा कार्यालय	सरकारी तथा गैर सरकारी सस्थाहरु	
४	खानेपानी शुद्धिकरणका सामाग्री अभाव	आवश्यक खानेपानी शुद्धिकरणका सामाग्री, पियुष, क्लोरीन झोल जस्ता वस्तु भण्डारण गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	९लाख	वडा कार्यालय	सरकारी तथा गैर सरकारी सस्थाहरु	
५	सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरूसँग सहकार्य तथा समन्वयको अभाव	गाउँपालिकास्तरीय विपद् व्यवस्थापन समितिले जिल्ला स्तरीय दैवी प्रकोप उद्धार समिति तथा अन्य सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरूसँग सहकार्य तथा समन्वय बैठक गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	१लाख	वडा कार्यालय	सरकारी तथा गैर सरकारी सस्थाहरु	

४.६.४ हावाहुरीको सन्दर्भमा विपद्को समयका प्रतिकार्य क्रियाकलापहरू (घटना घटेको दिन देखि ३ महिना सम्म)

भूमे गाउँपालिकामा हावाहुरीको विपद् परेमा प्रभावित तथा पीडितको उद्धार र जीवनरक्षा र सम्पत्ति संरक्षणका लागि आपत्कालीन समयमा गर्नु पर्ने क्रियाकलापलाई तलको ढाँचामा उल्लेख गरिएको छ । यसमा विशेषगरी पूर्वसूचना र चेतावनी प्रवाह गर्ने, हराएकाको खोजी, पीडितको उद्धार, सुरक्षा निकायमा खवर, आपत्कालीन बसोबास र राहत व्यवस्थापनका लागि गर्नु पर्ने कार्य उल्लेख गरिएको छ ।

प्राथमिकता क्रम	मुख्य समस्या तथा जोखिम	व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	मुख्य जिम्मेवारी	स्रोत व्यवस्थापन		समयावधि
				आन्तरीक	बाह्य	
१	विद्युतबाट आगलागी हुन सक्ने	हावाहुरी आएको बेलामा विद्युत गृहको मेन स्विच अफ गर्ने	स्थानीय स्वयंम	समुदाय	सरकारी तथा गैर	० देखि १ घण्टाभित्र

					सरकारी सस्थाहरु	
२	हावाहुर आएको बारेमा समुदायमा जानकारी नहुनु	हावाहुरीको बारेमा समुदायलाई साइरनको प्रयोग गरी जानकारी दिई घर बाहिर ननिस्कन पहल गर्ने	स्थानीय स्वयंम	समुदाय		
३	घर बाहिर हुदा थप जोखिम हुने	घर बाहिर भएमा कुनै कमजोर भौतिक संरचना, टिनको छाना, रूख तथा बिजुलीको पोल मुनी नबस्ने	स्थानीय स्वयंम	समुदाय	" "	
४	खोज तथा उद्धारको अभाव	हावाहुरी चलेपछि कोहि हराएको वा घाइते भए नभएको यकिन गरी भए खोज तथा उद्धार गर्ने	खोज तथा उद्धार कार्यदल	समुदाय	" "	० देखि ७ घण्टाभित्र
५	घाइतेलाई जोखिम हुने भएकाले	आवश्यक अनुसार प्राथमिक उपचार गरी थप उपचारका लागि अस्पताल सम्म पुऱ्याउने व्यवस्था मिलाउने	प्राथमिक उपचार कार्यदल	स्वंयमसेवक	" "	
६	खाद्यान्न तथा लत्ताकपडा शुद्ध खानेपानीको अभाव	प्रभावितलाई तत्काल खाद्यान्न तथा लत्ताकपडा तथा शुद्ध पिउनेपानीको व्यवस्था मिलाउने	स्था.वि.ज.उ.स	स्वंयमसेवक	" "	
७	क्षति, घाइते र मृत्यु हुने भएकाले	विपद् व्यवस्थापन समितिको बैठक बसी हुरीवतासका कारण भएको क्षति, घाइते र मृत्यु हुने संख्या संकलन गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	स्वंयमसेवक	" "	०-२४ घण्टाभित्र
८	वासको अभाव	प्रभावित बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक तथा लैङ्गिकमैत्री अस्थायी टहराको निर्माण गरी बसोबासको व्यवस्था मिलाउने	स्था.वि.ज.उ.स	वडा कार्यालय	" "	
९	प्रभावित परिवारको तथ्यांक व्यवस्थित नहुने	प्रभावित परिवारको अवस्था हेरी राहत प्याकेजको वितरण र प्रतिकार्यका लागि प्रभावित परिवारको तथ्यांक संकलन व्यवस्थापन गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	प्रहरी, सुरक्षा निकाय	" "	२४ देखि ४८ घण्टाभित्र
१०	विपद् पश्चात् सरसफाइको अभाव	पानी शुद्धिकरणका लागि सामाग्रीहरु वितरण गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	स्वंयमसेवक	" "	
११	फोहोरहरु अव्यवस्थित हुदां महामारी फैलिने भएकाले	सरसफाईलाई ब्यबस्थित गर्न अस्थाइ बसोबास नजिक शौचालय ढल निकास, मरेका पशुका शव ब्यवस्थित गर्ने र पानी शुद्धिकरणका लागि थप सामाग्रीहरु वितरण गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	वडा कार्यालय	" "	४८ देखि ७२ घण्टाभित्र
१२	फोहोरहरु अव्यवस्थित हुदां महामारी फैलिने भएकाले	महामारी हुन सक्ने अवस्थालाई मध्यनजर गरी स्वास्थ्यजन्य सामाग्री औषधी तथा स्वास्थ्यकर्मीहरुको टोली परिचालन गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	स्वंयमसेवक	" "	

१३	लैंगिक हिंसा हुन सक्ने	लैंगिक हिंसामा परेको उजुरी तथा सहायता कक्षको व्यवस्था गर्ने, लिंगका आधारमा गुनासो सुन्ने व्यक्ति तोक्ने	स्था.वि.ज.उ.स	महिला बालबालिका शाखा	I/NGO	
१४	राहतको आवश्यकता पर्ने भएकाले	विपद् व्यवस्थापन समितिले आवश्यक राहतका लागि सरकारी तथा गैर सरकारी निकायमा पहल गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	वडा कार्यालय	" "	७२ घण्टा देखि ७ दिनभित्र
१५	प्रजनन् स्वास्थ्य सामाग्रीको अभाव हुने	अस्थाई शिविर तथा समुदायमा प्रजनन् स्वास्थ्य सामाग्रीहरुको वितरण गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	शिविर व्यवस्थापक	I/NGOs	
१६	मनोबैज्ञानिक असर हुने	मनोबैज्ञानिक असर परेका व्यक्तिलाई परामर्श र हौसला प्रदान गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	वडा कार्यालय	" "	
१७	समुदायमा विपद् प्रति त्रास र भय हुने	समुदायलाई नियमित क्रियाकलाप तर्फ फर्काउन मनोपरार्मश कक्षा तथा बालबालिकाको लागि मनोरन्जन कक्षा सञ्चालन गर्ने	स्वंयमसेवक, स्था.वि.ज.उ.स	वडा कार्यालय	" "	२ साता देखि १ महिनाभित्र
१६	प्रभावितहरुलाई राहत अभाव	विपद् व्यवस्थापन समितिले आवश्यकता अनुसार थप राहत तथा व्यवस्थापनमा पहल गर्ने	स्वंयमसेवक, स्था.वि.ज.उ.स	वडा कार्यालय	" "	१ महिना देखि ३ महिना

४.६.५ हावाहुरीको विपद् पश्चात् प्रतिकार्यका कार्यहरु

(विपद् समयका प्रतिकार्यका कार्यहरु सकिएपछि ३ महिना देखि २ वर्ष सम्मपुर्नलाभ अर्न्तगत पुर्नस्थापना र पुनर्निर्माणका क्रियाकलापहरू)

योजनाको यस भागमा विपद् भइसकेपछि त्यसबाट परेको प्रभाव र भएको क्षतिको विश्लेषण गरी जनजीवनलाई सामान्य बनाउन, पूर्ण विस्थापित परिवारको पुनःस्थापना गर्न, क्षतिग्रस्त भौतिक संरचनाको मर्मरत-सम्भार तथा पुनर्निर्माण गर्न र भविष्यमा पर्नसक्ने त्यस्तै विपद्को सामना गर्न आवश्यक क्रियाकलापलाई समेटेर निम्नबमोजिमको ढाँचामा क्रियाकलाप उल्लेख गरिएको छ :

प्राथमिकता क्रम	मुख्य समस्या तथा जोखिम	व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	मुख्य जिम्मेवारी	स्रोत व्यवस्थापन		समयावधि
				आन्तरीक	बाह्य	
१	प्रभावित क्षेत्रमा भएको क्षतिको मूल्याङ्कन तथा विश्लेषणको अभाव	पीडितको मानवीय, आर्थिक, तथा भौतिक क्षतिको मूल्याङ्कन तथा विश्लेषण गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	वडा कार्यालय	सरकारी तथा गैर सरकारी सस्थाहरु	
२	संरचनाहरु क्षति हुनाले अति आवश्यक सेवाहरु अवरुद्ध हुने	हावाहुरीको कारण उडाएका सेवा प्रदायक संघ संस्थाका संरचना मर्मत गर्ने सेवा सुचारु गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	वडा कार्यालय	सरकारी तथा गैर सरकारी सस्थाहरु	
३	जिवीकोपार्जनका स्रोतहरु अभाव हुन सक्ने	समुदायमा थप जिविकोपार्जनका तालिम तथा उपायहरुको व्यवस्था गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स, युवा तथा महिला समूह	वडा कार्यालय	सरकारी तथा गैर सरकारी सस्थाहरु	

४	आर्थिक अभाव हुन सक्ने	प्रभावितहरुलाई पूर्ववत जिवनमा फर्काउनका लागि उद्यमशीलता र व्यवसायिकता विकासका लागि अनुदान सहयोगको व्यवस्था मिलाउने	स्था.वि.ज.उ.स	वडा कार्यालय ,सहकारी, बैंक	सरकारी तथा गैर सरकारी सस्थाहरु	

४.७ आगलागी प्रकोपको सन्दर्भमा :

४.७.१ आगलागी प्रकोपको सन्दर्भमा जनचेतना तथा क्षमता अभिवृद्धिका कार्यक्रमहरु :

भूमे गाउँपालिकामा आगलागीको जोखिम व्यवस्थापनमा समुदायको सजगता अभिवृद्धि गर्न जनचेतना र क्षमता अभिवृद्धिका कार्यलाई निम्नबमोजिमको ढाँचामा प्राथमिकता क्रमअनुसार उल्लेख गरिएको छ :

प्राथमिकता क्रम	मुख्य समस्या तथा जोखिम	व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	मुख्य जिम्मेवारी	बजेट	स्रोत व्यवस्थापन		समयावधि
					आन्तरीक	बाह्य	
१	जनचेतनाको अभाव	आगलागीको जोखिमपूर्ण स्थानहरुमा आगलागी सम्बन्धी जनचेतना फैलाउन चेतनामुलक अभियान गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	९लाख	स्वंयमसेवक	जि.स.स, सरकारी तथा गैरसरकारी सस्थाहरु	
२	हावाहुरी चलेका बेला प्रज्वलनशील पदार्थहरुको प्रयोग गर्दा थप जोखिम हुने	हावाहुरी चलेका बेला प्रज्वलन्शील पदार्थहरुको प्रयोग गर्नु हुदैन भनी जानकारी दिने तथा प्रज्वलन्शील वस्तुहरुको प्रयोग गर्दा होशियारीपूर्वक प्रयोग गर्नुपर्छ भनी जानकारी दिने	स्था.वि.ज.उ.स	९लाख	स्वंयमसेवक	जि.स.स, सरकारी तथा गैरसरकारी सस्थाहरु	
३	आपत्कालिन सम्पर्क नम्बरहरु नहुने	भूमे गाउँपालिकामा सुरक्षा निकायका सम्पर्क नम्बरहरु सहितको पोष्टर, पम्पलेट तयार गरेर वितरण गर्ने	महिला समूह, युवा क्लव	२ लाख	वडा कार्यालय	जि.स.स, सरकारी तथा गैरसरकारी सस्थाहरु	
४	आगलागीले पुऱ्याउने असर तथा क्षतिको बारेमा प्रयाप्त जानकारी नहुनु	आगलागीबाट हुने जनधनको क्षति तथा असरको बारेमा स्थानीय रेडियोबाट जानकारी दिने	स्था.वि.ज.उ.स	१ लाख	स्वंयमसेवक	जि.स.स, सरकारी तथा गैरसरकारी सस्थाहरु	
५	पातपतिङ्गर सुकेका कारण आगलागीको जोखिम	पातपतिङ्गर सुकेका कारण चैत बैशाखमा आगलागीको जोखिम बढी हुने भएकोले त्यस सम्बन्धी सचेतना कार्यक्रम गर्ने	महिला समूह, युवा क्लव	४ लाख	वडा कार्यालय	जि.स.स, सरकारी तथा गैरसरकारी सस्थाहरु	
६	बनमा आगलागी हुने	वनमा आगलागी गर्नेलाई निरुत्साहन तथा कार्वाही गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स		वडा कार्यालय		

७	अग्नी नियन्त्रण यन्त्र नहुनु र पहुँच नहुनु	बारुणयन्त्रको व्यवस्था गर्ने र समुदायका मुख्य स्थानमा वारुढायन्त्र जान सक्ने बाटोको विकास गर्दै जाने ।	स्था.वि.ज.उ.स	३५ लाख	विपद् व्यवस्थापन समिति	केन्द्र तथा गैरसरकारी सस्थाहरु	

४.७.२ आगलागी प्रकोपको सन्दर्भमा जोखिम न्यूनीकरणका क्रियाकलापहरु :

भूमे गाउँपालिकामा आगलागीको सङ्कटासन्नता तथा जोखिम कम गर्न गर्नु पर्ने कार्यलाई निम्न बमोजिमको खाकामा प्राथमिकताअनुरूप उल्लेख गरिएको छ । यसमा जोखिमयुक्त स्थानको पहिचान, बस्ती आसपासमा अग्नी रेखा निर्माण, तथा पानीका स्रोतहरुको संरक्षण जस्ता क्रियाकलापहरूलाई प्राथमिकताक्रम अनुसार उल्लेख गरिएको छ ।

प्राथमिकता क्रम	मुख्य समस्या तथा जोखिम	व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	मुख्य जिम्मेवारी	बजेट	स्रोत व्यवस्थापन		समयावधि
					आन्तरिक	बाह्य	
१	आगलागीको जाखिमपूर्ण स्थानको पहिचान नभएको	भूमे गाउँपालिकामा भएका आगलागीको जोखिमपूर्ण स्थानहरुको पहिचान गरी संकेतहरु सबै समुदायले देख्ने गरी राख्ने	महिला समूह, युवा क्लव	९ लाख	वडा कार्यालय	सरकारी तथा गैरससस्थाहरु	१ बर्षभित्र
२	आगलागीको जोखिम स्थानमा नियन्त्रण सामाग्री नहुने	गाउँपालिकाका विद्यालय तथा अन्य सरकारी संस्था र मानिसको बढी उपस्थिती र भेला रहेने ठाउँमा अग्नी समक(Fire extinguisher) व्यवस्था गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	१० लाख	वडा कार्यालय	सरकारी तथा गैरससस्थाहरु	१ बर्षभित्र
३	वनमा आगलागीको जोखिम	वन तथा अन्य आगलागीको जोखिमपूर्ण स्थानहरुमा अग्निरेखा तयार गर्ने	महिला समूह, युवा क्लव, विद्यालय	१० लाख	वडा कार्यालय	सरकारी तथा गैरससस्थाहरु	१ बर्षभित्र
४	पानीको मुहान तथा सामुदायिक वनहरुको संरक्षणको अभाव	भुमे गाउँपालिकामा रहेका पानीको मुहान तथा सामुदायिक वनहरुको संरक्षण गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स, महिला तथा युवा क्लव	२० लाख	वडा कार्यालय	सरकारी तथा गैरससस्थाहरु	१ बर्षभित्र
५	जनशक्तिको अभाव	आगो नियन्त्रणका उपायहरुको बारेमा तालिम प्रदान गरी स्थानीय समुदायमा नै क्षमता विकास गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	१० लाख		सरकारी तथा गैरससस्थाहरु	१ बर्षभित्र

४.७.३ आगलागी प्रकोपको सन्दर्भमा आपत्कालीन पूर्वतयारी :

भूमे गाउँपालिकमा आगलागीको प्रकोप भएमा त्यसको सामना गर्न आवश्यक पर्ने पूर्वतयारीका क्रियाकलापलाई तलको ढाँचामा उल्लेख गरिएको छ । यसमा आपत्कालीन कोषको स्थापना, खाद्य तथा गैरखाद्य सामाग्रीको बन्दोबस्त, आपत्कालीन आश्रयस्थलको पहिचान तथा व्यवस्था, प्राथमिक उपचार सामाग्री, पानीपोखरी निर्माण र मानवीय सहयोगका क्षेत्रमा काम गर्ने संस्था तथा निजी क्षेत्रसँग समन्वय गर्ने विधि जस्ता क्रियाकलापहरु समेत समेटिएको छ ।

प्राथमिकता क्रम	मुख्य समस्या तथा जोखिम	व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	मुख्य जिम्मेवारी	बजेट	स्रोत व्यवस्थापन		समयावधि
					आन्तरिक	बाह्य	

१	सुरक्षित स्थानको पहिचान गर्ने	विपद्का बेला बस्ने सुरक्षित स्थानको पहिचान गरी सुमदायलाई सुसुचित गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स, महिला तथा युवा क्लव	२ लाख	स्थानीय	सरकारी तथा गैर सरकारी सस्थाहरु	१ बर्ष भित्र
२	पानी पोखरीको व्यवस्थापनको कमी	आगो नियन्त्रणका लागि वडा नं २ को काँक्री, खबाङ, गाबाङ,मोराबाङ, ३ को सिमा, भुम्लाबाङ, क्याङसी ४ को चन्बाङ लेक, गुँरासे लेक लापाटा लेक ५ को डालिबाङ सेराबाङ उपल्लो साकिम ६ को महत ठूलो गाउँ ७ को लाबाङ गुनाम, थबाङभित्री वन रिसाल, ८ को मैबाङ भलाबोट कुचिबाङ घोरनेटी नाम्फू झिम्का पोखरापाटा ९ को सिमचौर, बाहुनकाटिना, लामाचौर, खालमा १/१ वटा पानी पोखरीको व्यवस्थापन तथा संरक्षण गर्नुपर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	४५ लाख	स्थानीय	" "	२वर्ष भित्र
३	आपत्कालीन कोषको अभावमा तत्कालिन उपचारमा समस्या	विपद् व्यवस्थापन समितिमा आपत्कालीन कोष खडा गर्ने तथा त्यसको बृद्धीको लागि विभिन्न कार्यक्रमहरू गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	५ लाख	स्थानीय	" "	
४	सामग्रीको अभाव	आगलागी नियन्त्रणका लागि आपत्कालीन सामग्रीहरु (अग्नी समनक, सावेल पिक, आदि) भण्डारण गर्ने तथा आत्यावश्यक खाद्यान्न तथा त्रिपालहरुको भण्डारण गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	९ लाख	स्थानीय	" "	
५	पानी शुद्धिकरणका समाग्री अभाव	आपत्कालिन अवस्थाका लागि आवश्यक खानेपानी शुद्धिकरणका सामाग्री, पियुष, क्लोरीन झोल जस्ता वस्तु भण्डारण गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	१ लाख	स्थानीय	" "	
६	उद्धार सामाग्री भण्डारण नहुदा थप जोखिम बढ्ने	खोज उद्धार र प्राथमिक उपचारको सामाग्री भण्डारण तथा जनशक्ति कार्यदलहरू तयार गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	२ लाख	स्थानीय	" "	
७	सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरूसँग सहकार्य तथा समन्वयको अभाव	गाउँपालिकास्तरीय विपद् व्यवस्थापन समितिले जिल्ला स्तरीय जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति र समिति तथा अन्य सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरूसँग सहकार्य तथा समन्वय गर्ने ।	स्था.वि.ज.उ.स	१ लाख	स्थानीय	" "	

४.७.४ आगलागीको समयको सन्दर्भमा विपद्को समयमका प्रतिकार्यका क्रियाकलापहरू (घटना घटेको दिन देखि ३ महिना सम्म)

विपद् परेमा प्रभावित तथा पीडितको उद्धार र जीवनरक्षा र सम्पत्ति संरक्षणका लागि आपत्कालीन समयमा गर्नु पर्ने क्रियाकलापहरु भूमे गाउँपालिकाको बस्तुस्थितिलाई हेरी तपशिलको ढाँचामा तयार गरिएको छ । यसमा विशेषगरी पूर्वसूचना र चेतावनी प्रवाह गर्ने, हराएकाको खोजी, पीडितको उद्धार, सुरक्षा निकायमा खवर, आपत्कालीन बसोबास र राहत व्यवस्थापनका लागि गर्नु पर्ने कार्य उल्लेख गरिएको छ ।

प्राथमिकता क्रम	मुख्य समस्या तथा जोखिम	व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	मुख्य जिम्मेवारी	स्रोत व्यवस्थापन		समयावधि
				आन्तरीक	बाह्य	
१	घाईते तथा मृत्यु हुन सक्ने	तत्काल आफु सुरक्षित रहने र सुरक्षित स्थानमा बस्ने	स्थानीय स्वयंम	समुदाय	सरकारी तथा गैर सरकारी सस्थाहरु	० देखि १ घण्टाभित्र
२	घटना भएको स्थानको बारेमा समुदायमा जानकारी नहुनु	समुदायलाई घटना भएको स्थानको बारेमा साइरनको प्रयोग गरी समुदायलाई जानकारी दिने, बढि जोखिममा भएका बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक लाई सुरक्षित स्थानमा लैजाने	स्थानीय स्वयंम	समुदाच	" "	
३	विद्युत बन्द नगर्दा थप जोखिम हुने	विद्युतगृहमा विजुलीको मेन स्वइज बन्द गरी आगो निभाउन प्रयास गर्ने	स्थानीय स्वयंम	समुदाय	" "	
४	आगो तत्कालै फैलिन सक्ने	आगलागीको बारेमा प्रहरी, सुरक्षा निकाय तथा खोज तथा उद्धार कार्यदललाई खबर गर्ने	स्थानीय स्वयंम	समुदाय	" "	
५	आगो फैलिदा थप जोखिम हुने	आगलागी भएको समयमा आगो नियन्त्रण गर्न तालिम प्राप्त व्यक्तिहरु मात्र प्रयोग गर्ने तथा सके सम्म कम क्षति गराउने प्रयास गर्ने	स्थानीय स्वयंम	समुदाय	" "	
६	घाइतेलाई जोखिम हुने	आवश्यकता अनुसार प्राथमिक उपचार गरी थप उपचारका लागि अस्पताल सम्म पुऱ्याउने व्यवस्था मिलाउने	प्राथमिक उपचार कार्यदल	समुदाय	" "	० देखि ७ घण्टाभित्र
७	खाद्यान्न तथा लत्ताकपडा शुद्ध खानेपानीको अभाव	पीडितलाई तत्काल खाद्यान्न तथा लत्ताकपडा तथा शुद्ध पिउने पानीको व्यवस्था मिलाउने	स्था.वि.ज.उ.स	स्वंयमसेवक	" "	
८	घाइते र मृत्यु हुने	विपद् व्यवस्थापन समितिको बैठक बसी आगलागीका कारण भएको क्षति, घाइते र मृत्यु हुने संख्या संकलन गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	स्वंयमसेवक	" "	०-२४ घण्टाभित्र
९	लैंगिक हिंसा हुन सक्ने	लैंगिक वा अन्य हिंसाका घटनाहुन सक्ने हुदा अग्रीम सचेतना गराउने भएमा गुनासो तथा उजुरी दिने निकायको बारेमा जानकारी गराउने	स्था.वि.ज.उ.स	वडा	I-NGOs	२४ देखि ४८ घण्टाभित्र
१०	प्रजनन् स्वास्थ्य सामग्री अभाव	प्रजनन् स्वास्थ्य सामाग्री वितरणको व्यवस्था गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	स्वा.चौ.	I-NGOs	

११	विपद् प्रभावित परिवारको तथ्यांक व्यवस्थापन	प्रभावित परिवारको अवस्था हेरी राहत प्याकेजको आवश्यकता मूल्यांकन, वितरण र प्रतिकार्यका लागि प्रभावित परिवारको तथ्यांक व्यवस्थापन गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	प्रहरी, सुरक्षा निकाय	" "	
१२	विपद् पश्चात् सरसफाइको अभाव	अस्थायी शौचालय र फोहोर मैलाको व्यवस्थापन, महिलालाई चाहिने सरसफाइ सामाग्रीको व्यवस्था गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	स्वंयमसेवक	" "	
१३	पानी शुद्धिकरणका लागि थप सामाग्रीहरुको अभाव	पानी शुद्धिकरणका लागि थप सामाग्रीहरु वितरण गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	वडा कार्यालय	" "	४८ देखि ७२ घण्टाभित्र
१४	राहतको आवश्यकता पर्ने भएकाले	विपद् व्यवस्थापन समितिले आवश्यक राहतका लागि सरकारी तथा गैर सरकारी निकायमा पहल गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	वडा कार्यालय	" "	७२ घण्टा देखि ७ दिनभित्र
१५	मनोबैज्ञानिक असर	मनोबैज्ञानिक असर परेका व्यक्तिलाई परामर्श र हौसला प्रदान गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	वडा कार्यालय	" "	
१६	पठनपाठनमा समस्या	विद्यालय क्षति भएको अवस्थामा अस्थाई विद्यालय निर्माण गरी पठनपाठन सञ्चालन गर्ने, र विद्यार्थीलाई मनोरन्जन सामाग्री प्रदान गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	वडा कार्यालय	" "	७ दिन देखि २ साताभित्र
१७	समुदायमा त्रास र भय	समुदायलाई नियमित क्रियाकलाप तर्फ फर्काउन मनोपरार्मश कक्षा सञ्चालन गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	वडा कार्यालय	" "	२ साता देखि १ महिनाभित्र
१८	प्रभावितहरुलाई राहात अभाव	विपद् व्यवस्थापन समितिले आवश्यकता अनुसार थप राहत तथा व्यवस्थापनमा पहल गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	वडा कार्यालय	" "	१ महिना देखि ३ महिना सम्म

४.७.५ आगलागीको पश्चात्का पुर्नलाभका अन्तर्गतका क्रियाकलापहरु

(विपद् समयका प्रतिकार्यका कार्यहरु सकिएपछि ३ महिना देखि २ वर्ष सम्म पुर्नस्थापना र पुनर्निर्माणका क्रियाकलापहरू)

आगलागीको विपद् भइसकेपछि त्यसबाट परेको प्रभाव र भएको क्षतिको विश्लेषण गरी जनजीवनलाई सामान्य बनाउन, पूर्ण विस्थापित परिवारको पुनःस्थापना गर्न, क्षतिग्रस्त भौतिक संरचनाको मर्मरत-सम्भार तथा पुनर्निर्माण गर्न र भविष्यमा पर्नसक्ने त्यस्तै विपद्को भूमे गाउँपालिकाले आफै सामना गर्न सक्ने बनाउन आवश्यक क्रियाकलापलाई समेटेर निम्नबमोजिमको ढाँचामा क्रियाकलाप उल्लेख गरिएको छ :

प्राथमिकता क्रम	मुख्य समस्या तथा जोखिम	व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	मुख्य जिम्मेवारी	बजेट	स्रोत व्यवस्थापन		समय ावधि
					आन्तर ीक	बाह्य	

१	आगलागीले भएको क्षतिको मूल्याङ्कन तथा विश्लेषणमा कठिनाई	पीडितको मानवीय, आर्थिक, तथा भौतिक क्षतिको मूल्याङ्कन तथा विश्लेषण गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स		वडा कार्यालय	सरकारी तथा गैर सरकारी संस्थाहरु	
२	आगलागीका कारण घर, गोठहरु तथा अन्य संरचनाहरु क्षति हुने	क्षतिको मूल्याङकन तथा विश्लेषण गरी जलेका घर, गोठ तथा अन्य संरचनाहरुको पुनर्निर्माण तथा राहतको लागि पहल गर्ने र अनुदानको व्यवस्था गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	५ लाख	वडा कार्यालय	सरकारी तथा गैर सरकारी संस्थाहरु	
३	आपत्कालिन अवस्थामा सामाग्रीहरुको कमी	आगलागीमा गरिएको प्रयासलाई पुनराबलोकन गरी सामाग्री कम भएको भन्ने निश्चित भएमा थप प्राथमिक उपचार सामाग्री र खोज तथा उद्धारहरुको भण्डारण गर्ने ।	स्था.वि.ज.उ.स	१० लाख	वडा कार्यालय	सरकारी तथा गैर सरकारी संस्थाहरु	
४	तालिमको अभाव	समुदायमा खोज, उद्धार तथा प्राथमिक उपचारको तालिम सञ्चालन गर्ने वा पुर्नताजगी तालिम दिने	स्था.वि.ज.उ.स	५ लाख	वडा कार्यालय	सरकारी तथा गैर सरकारी संस्थाहरु	
५	सिपमुलक कार्यक्रमहरु सञ्चालन नभएकाले	प्रभावित समुदायलाई लक्षित गरी जीविकोपार्जन तथा सिपमुलक कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	१० लाख	वडा कार्यालय		

४.८ चट्याङ प्रकोपको सर्न्दभमा :

४.८.१ चट्याङको प्रकोपको सर्न्दभमा जनचेतना तथा क्षमता अभिवृद्धि :

भूमे गाउँपालिकाले चट्याङको जोखिम व्यवस्थापनमा समुदायको सजगता अभिवृद्धि गर्न जनचेतना र क्षमता अभिवृद्धिका गर्न गर्नु पर्ने गतिविधिहरुलाई निम्नबमोजिमको ढाँचामा प्राथमिकता क्रमअनुसार उल्लेख गरिएको छ :

प्राथमिकता क्रम	मुख्य समस्या तथा जोखिम	व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	मुख्य जिम्मेवारी	बजेट	स्रोत व्यवस्थापन		समय विधि
					आन्तरीक	बाह्य	
१	जनचेतनाको कमी	भूमे गाउँपालिकामा चट्याङ सम्बन्धी जनचेतनामुलक कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	१ लाख	समुदाय	सरकारी तथा गैर सरकारी संस्थाहरु	
२	चट्याङको समयमा विद्युतिय सामाग्रीहरूले थप जोखिम हुने	चट्याङको सुरक्षा सम्बन्धी तथा चट्याङको समयमा विद्युतिय सामाग्रीहरू रेडियो, टेलिभिजन, कम्पयुटर, ल्यापटप, आदि प्रयोग गर्नु हुदैन भन्ने बारे समुदायमा जानकारी दिने	स्था.वि.ज.उ.स		वडा कार्यालय	सरकारी तथा गैर सरकारी संस्थाहरु	
३	चट्याङले सजिलै जोखिम पुऱ्याउन सक्ने अवस्थाको बारेमा जानकारीको अभाव	भूमे गाउँपालिकामा अग्लो रुख, भवनहरु, विजुलीको पोल, तारबार, पोखरी, जस्ता स्थानमा बसेको बेला चट्याङले सजिलै जोखिम पुऱ्याउन सक्ने भएकाले ठूला रुखको नजिक बस्नु हुदैन, चट्याङ परेको बेला खुल्ला स्थानमा ननिस्कने आदि जस्ता जानकारीमुलक विद्यालय स्तरीय कार्यक्रमहरू गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स		वडा कार्यालय	सरकारी तथा गैर सरकारी संस्थाहरु	

४	अर्थीङको व्यवस्थाको कमी	यस भूमे गाउँपालिकामा भएका सम्पूर्ण घर तथा भवनमा अर्थिङ गर्नुपर्छ भनी जनचेतना जगाउने	स्था.वि.ज. उ.सत्र		वडा कार्यालय	सरकारी तथा गैर सरकारी सस्थाहरु	

४.८.२ चट्याङको प्रकोपको सर्न्दभमा जोखिम न्यूनीकरणका क्रियाकलापहरुः

गाउँपालिकामा रहेको सङ्कटासन्नता तथा जोखिम कम गर्न गर्नुपर्ने कार्यलाई भूमे गाउँपालिकाको बस्तुस्थितिका आधारमा निम्न बमोजिमको खाकामा प्राथमिकताक्रमका गतिविधि उल्लेख गरिएकोछ । यसमा अर्थीङ जडान गर्ने, विजुलीका तारपोल व्यवस्थित गर्ने, समुदायमा रहेका अग्ला रुखहरु ब्यवस्थापन गर्ने जस्ता क्रियाकलापहरूलाई प्राथमिकताक्रम अनुसार उल्लेख गरिएको छ ।

प्राथमिकता क्रम	मुख्य समस्या तथा जोखिम	व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	मुख्य जिम्मेवारी	बजेट	स्रोत व्यवस्थापन		समयावधि
					आन्तरीक	बाह्य	
१	घर, विद्यालय, स्वास्थ्य चौकीमा अर्थीङ नहुदा थप जोखिम बढ्ने	भूमे गाउँपालिकामा भएका घर, विद्यालय, स्वास्थ्यचौकी,लगायतका स्थानहरुमा अर्थिङ गर्नु पर्ने	स्था.वि.ज.उ.स		वडा कार्यालय	सरकारी तथा गैर सरकारी सस्थाहरु	
२	विद्युतीय लाइन तथा तारहरुका कारण थप जोखिम	विद्युतीय लाइन तथा तारहरुलाई व्यवस्थित गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	५ लाख	समुदाय	सरकारी तथा गैर सरकारी सस्थाहरु	
३	बिजुलीका पोल, तारको कारण जोखिम	हरेक बर्ष बर्षात सुरु हुनु अगाडी नै समुदायमा बिजुलीका पोल तार नजिकका ठूला रूखहरूको काँटछाट तथा पोलको मर्मत गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	१ लाख	वडा कार्यालय, समुदाय	सरकारी तथा गैर सरकारी सस्थाहरु	
४	सार्वजनिक सम्पदाको तथा प्राकृतिक स्रोतको सँरक्षणको अभाव	सार्वजनिक सम्पदा तथा प्राकृतिक स्रोतको सँरक्षण गर्ने ।	स्था.वि.ज.उ.स, महिला तथा युवा क्लव		वडा कार्यालय	सरकारी तथा गैर सरकारी सस्थाहरु	

४.८.३ चट्याङको प्रकोपको सर्न्दभमा आपत्कालीन पूर्वतयारी :

चट्याङका कारण विपद्का घटना भएमा त्यसको सामना गर्न आवश्यक पर्ने पूर्वतयारीका क्रियाकलापलाई भूमे गाउँपालिकाको बस्तुस्थितिका आधारमा तलको ढाँचामा तयार गरिएको छ । यसमा आपत्कालीन खोज तथा उद्धार र प्राथमिक उपचार सामग्री भण्डारण गर्ने तथा त्यस सम्बन्धी तालिमको व्यवस्था गर्ने,मानवीय सहयोगका क्षेत्रमा काम गर्ने संस्था तथा निजी क्षेत्रसँग समन्वय गर्नेविधि जस्ता क्रियाकलाप समेटिएको छ ।

प्राथमिकता क्रम	मुख्य समस्या तथा जोखिम	व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	मुख्य जिम्मेवारी	बजेट	स्रोत व्यवस्थापन		समयावधि
					आन्तरीक	बाह्य	
१	तालिमको व्यवस्था नभएको	आपत्कालीन खोज तथा उद्धार तालिम र प्राथमिक	स्था.वि.ज.उ.स	५ लाख	स्वास्थ्य चौकी	सरकारी तथा	

		उपचार तालिम का साथै उद्धार र उपचारका सामाग्री भण्डारण गर्ने				गैरसरकारी सस्थाहरु	
२	आपत्कालीन कोष स्थापना नभएको	विपद् व्यवस्थापन समितिमा आपत्कालीन कोष खडा गर्ने तथा त्यसको बृद्धीको लागि विभिन्न कार्यक्रमहरू गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स		वडा कार्यालय	सरकारी तथा गैरसरकारी सस्थाहरु	
३	खाद्यान्न तथा त्रिपालको अभाव	खाद्यान्न तथा त्रिपालको भण्डारण गर्ने ।	स्था.वि.ज.उ.स	२ लाख	वडा कार्यालय	सरकारी तथा गैरसरकारी सस्थाहरु	
४	सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरूसँगको समन्वयको अभाव	गाउँपालिकास्तरीय विपद् व्यवस्थापन समितिले, जिल्ला स्तरीय सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरूसँग सहकार्य तथा समन्वय गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	१ लाख	वडा कार्यालय	सरकारी तथा गैरसरकारी सस्थाहरु	

४.८.४ चट्याङ प्रकोपको सन्दर्भमा विपद्को समयमा प्रतिकार्य क्रियाकलापहरू

(घटना घटेको दिन देखि ३ महिना सम्म)

चट्याङको विपद् परेमा प्रभावित तथा पीडितको उद्धार र जीवनरक्षा र सम्पत्ति संरक्षणका लागि आपत्कालीन समयमा गर्नु पर्ने क्रियाकलापलाई तपशिलको अनुसार तयार गरिएको छ । यसमा विशेषगरी पूर्वसूचना र चेतावनी प्रवाह गर्ने, हराएकाको खोजी, पीडितको उद्धार, सुरक्षा निकायमा खवर, आपत्कालीन बसोबास र राहत व्यवस्थापनका लागि गर्नु पर्ने कार्य उल्लेख गरिएको छ ।चट्याङको प्रकोप एकै पटक धेरै ठूलो विपद्कै रुप लिन नसक्ने भएता पनि यस पछि हुने आगलागी भय त्रासदी पूर्ण अवस्थाले धेरे असर गर्न सक्छ ।

प्राथमिकता क्रम	मुख्य समस्या तथा जोखिम	व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	मुख्य जिम्मेवारी	स्रोत व्यवस्थापन		समयावधि
				आन्तरीक	बाह्य	
१	घर बाहिर निस्कदा जोखिम हुने	घरभित्र भएको अवस्थामा घर बाहिर ननिस्कने तथा सुरक्षित तरिकाले बस्ने सम्भव भए सम्म विद्युतिय संरचना बन्द गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	स्थानीय स्वयंम	सरकारी तथा गैरसरकारी सस्थाहरु	० देखि ७ घण्टा सम्म
२	घर बाहिर हुदां थप जोखिम	बाहिर भएको अवस्थामा नआतिने नभाग्ने र सुरक्षित स्थानको पहिचान गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	स्थानीय स्वयंम	सरकारी तथा गैरसरकारी सस्थाहरु	
३	धातुका कारण थप जोखिम हुने	स्टिलको फ्रेम र बलियो छत भएको साधनभित्र भएको अवस्थामा धातुलाई नछोइ बस्ने	स्था.वि.ज.उ.स	स्थानीय स्वयंम	सरकारी तथा गैरसरकारी सस्थाहरु	
४	चट्याङको समयमा थप जोखिम हुने हुनाले	भूमे गाउँपालिकामा अग्लो रुख, भवनहरु, बिजुलीको पोल, तारबार, पोखरी, जस्ता स्थानमा बसेको बेला चट्याङले सजिलै जोखिम पुऱ्याउन सक्ने भएकोले ठूला रुखको नजिक नबस्ने तथा चट्याङ परेको बेला खुल्ला स्थानमा ननिस्कने	स्था.वि.ज.उ.स	स्थानीय स्वयंम	सरकारी तथा गैरसरकारी सस्थाहरु	

५	कार्यदललाई खबर नहुनाले	चट्याङको बारेमा प्रहरी, सुरक्षा निकाय तथा खोज तथा उद्धार कार्यदललाई खबर गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	स्थानीय स्वयंम	सरकारी तथा गैरसरकारी सस्थाहरु	
	प्राथमिक उपचारको आवश्यक्ता	घाइते भएका व्यक्तिको प्राथमिक उपचार गर्ने, थप उपचारका लागि अस्पताल सम्म पुऱ्याउने व्यवस्था मिलाउने	स्था.वि.ज.उ.स,	स्थानीय स्वयंम	सरकारी तथा गैरसरकारी सस्थाहरु	
६	तथ्याङ्क नआउन सक्छ	प्रभावित क्षेत्रमा भएको क्षतिको विवरण लिन टोली परिचालन गर्ने ।	स्था.वि.ज.उ.स	स्थानीय स्वयंम	गैसस	२४ घण्टाभित्र
७	आर्थिक समस्या हुने भएकाले	आवश्यक राहतका लागि सरकारी तथा गैर सरकारी निकायमा पहल गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	स्थानीय स्वयंम	सरकारी तथा गैरसरकारी सस्थाहरु	
८	आश्रयस्थलको अभाव	प्रभावितलाई अस्थाई आश्रय स्थल बनाई दिने	स्था.वि.ज.उ.स	स्थानीय स्वयंम	सरकारी तथा गैरसरकारी सस्थाहरु	
९	प्रजनन् स्वास्थ्य समग्री अभाव हुन सक्ने	आश्रयस्थलमा प्रजाजन स्वास्थ्य समग्री वितरणको ब्यवस्था गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	स्वा चौ	गैरसरकारी सस्थाहरु	४८ घण्टाभित्र
१०	लैंगिक हिंसा हुन सक्ने	लैंगिक हिंसा भएमा त्यसको गुनासो तथा उजुरी सुनाई हुने संयन्त्र तयार गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	प्रहरी	गैरसरकारी सस्थाहरु	
११	जनजीवन सामान्य हुन नसक्ने	विपद् पछि मानिसमा त्रासका कारण जनजीवन प्रभावित हुने भएकाले समुदायममा मनोपरार्मश कक्षाहरु सञ्चालन गर्दै समुदायलाई पूर्ववत अवस्थामा ल्याउने प्रयास गर्ने, क्षतिको विश्लेषण गरी प्रभावित एवं मृतक तथा घाइतेहरुलाई राहत सहयोग कार्य गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स		गैरसरकारी सस्थाहरु	१ हप्ताभित्र

४.८.५ चट्याङको सन्दर्भममा पुर्नलाभ अन्तर्गतका क्रियाकलापहरू

(विपद् समयका प्रतिकार्यका कार्यहरु सकिएपछि ३ महिना देखि २ वर्ष सम्म पुर्नस्थापना र पुनर्निर्माणका क्रियाकलापहरू)

चट्याङले पारेकोको प्रभाव र भएको क्षतिको विश्लेषण गरी जनजीवनलाई सामान्य बनाउन, पूर्ण विस्थापित परिवारको पुर्नस्थापना गर्नु, क्षतिग्रस्त भौतिक संरचनाको मर्मत-सम्भार तथा पुनर्निर्माण गर्नु र भविष्यमा पर्नसक्ने त्यस्तै विपद्को सामना गर्न सक्ने गाउँपालिकाका रुपमा भूमेलाई तयार गर्न आवश्यक क्रियाकलापलाई समेटेर निम्न बमोजिमको ढाँचामा क्रियाकलाप उल्लेख गरिएको छ :

प्राथमिकता क्रम	मुख्य समस्या तथा जोखिम	ब्यवस्थापनका क्रियाकलाप	मुख्य जिम्मेवारी	स्रोत ब्यवस्थापन		समयावधि
				आन्तरीक	बाह्य	
१	राहतको कमी	घाईतेको थप उपचारको व्यवस्था मिलाउने तथा घाईतेको उपचारका लागि आर्थिक स्रोत संकलन तथा राहतको लागि पहल गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	वडा कार्यालय	जि.स.स,	

२	भत्किएका संरचना	चट्याङले बिगारेका संरचना मर्मत गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	वडा कार्यालय	जि.स.स,	
३	संरचनाहरुको क्षति हुने	पुरातत्वीक महत्वका संरचनामा क्षती भए त्यसको मूल्याङकन तथा विश्लेषण गरी राहत तथा पुनर्निर्माणका लागि सम्बन्धीत निकायमा पहल गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	वडा कार्यालय	जि.स.स,	
४	कमजोर विद्युतिय वाईरिङ र कमजोर विद्युतिय अर्थिङका कारण जोखिम हुने	पुनः विद्युतिय अर्थिङ् तथा कमजोर विद्युतिय वाईरिङ् मर्मत गर्न पहल गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	वडा कार्यालय	सरकारी तथा गैरसरकारी सस्थाहरु	
५	पुनः चट्याङको जोखिम बढ्ने	समुदायमा चट्याङको सुरक्षाका बारेमा पुनः जानकारी दिने तथा जनचेतना मुलक कार्यहरू गर्ने	स्था.वि.ज.उ.स	वडा कार्यालय	सरकारी तथा गैरसरकारी सस्थाहरु	

खण्ड ५ स्थानीय विपद् तथा वलवायु उत्थानशील योजनाको अनुगमन, मूल्याङ्कन तथा अद्यावधिकता

५.१ स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजनाको अनुगमन, मूल्याङ्कन

भूमे गाउँपालिकाको यस विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना उचित कार्यान्वयनको लागि अनुगमन तथा मूल्याङ्कन समितिले स्थानीय स्तरका कार्यालयहरुसँग समन्वय र सहकार्य गरी अनुगन तथा मूल्याङ्कनका सिद्धान्तहरुलाई अनुसरण गरी योजनाको नियमित अनुगमन तथा निश्चित समयावधिमा मूल्याङ्कन गर्ने छ । अनुगमन तथा मूल्याङ्कन समितिले स्थानीय तहमा यस निर्देशिका बमोजिम संचालित योजना तथा कार्यक्रमको कार्यान्वयतको प्रगती निरिक्षण गर्ने, कार्यक्रम कार्यान्वयनको क्रममा देखिएका समस्या तथा कमीकमजोरीलाई सुधार गर्दै छिटो समाधानका लागि समन्वयात्मक र रचनात्मक भूमिका निर्वाह गर्नेछ । कार्यक्रमको मूल्याङ्कन गर्दा सान्दर्भिकता, कार्यकुशलता, प्रभावकारीता, अपेक्षित उपलब्धी हाँसिल, दिर्घकालिन परिवर्तन जस्ता मूल्याङ्कनका सिद्धान्तको आधारमा गर्नुपर्छ ।

५.२ योजनाको अध्यावधिकताः

यस निर्देशिका कार्यान्वयका क्रममा भएका पाठ सिकाइ,अनुभव र चुनौती सुधार गर्नुपर्ने बिषयबस्तुलाई समावेश गरी सहज र प्रभावकारी बनाउनका लागि निर्देशिका बमोजिम बनाईएका योजनाहरुलाई २/२ बर्षको अवधिमा वा आवश्यकता अनुसार स्थानीय तहले अध्यावधिक गर्नसक्ने छ ।

अनुसुचीहरु

अनुसुची १: सन्दर्भ सामाग्रीहरुः

- नेपाल सरकार (२०६७), राष्ट्रिय अनुकुलन कार्यक्रम
- नेपाल सरकार (२०६८), स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको राष्ट्रिय संरचना
- नेपाल सरकार (२०६८), स्थानीय विपद् जोखिम व्यवस्थापन योजना तर्जुमा निर्देशिका
- नेपाल सरकार (२०६८), जलवायु परिवर्तन नीति
- राष्ट्रिय जलवायु परिवर्तन नीती, २०७६
- नेपाल सरकार, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय (२०७४ को मस्यौदा) स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना निर्देशिका
- केन्द्रिय तथ्याङ्क विभाग (२०६८), राष्ट्रिय जनगणना
- भूमे गाउँपालिका प्रोफाइल २०७६
- वडास्तरीय संकटासन्नता तथा क्षमता विश्लेषण (२०७६)

अनुसुची २ भूमे गाउँपालिकाको प्रकोपको ऐतिहासिक समय रेखा

क.स	प्रकोपको नाम	साल र महिना	स्थान	भौतिक क्षति	सामाजिक क्षति (हिंसा ,चोरी, लुटपाट, झैझगडा)	आर्थिक क्षति (रुपैयामा)	मानवीय क्षति(मृत्यु, घाइते)	प्राकृतिक क्षति (खेतीयोग्य, भूमि ,वन)	सूचना पुष्ट्याइको आधार
वडा नं. १									
१	आगलागी	२०५५	बरेम	बनमा क्षेती		५० हजार बराबर			
२	हैजा	२०४४ श्रवण	लुकुम	....	.....		५ मृत्यु		पञ्चराम घर्ती
३	बाढि	२०४५ भाद्र	कर्जी	स्कुल बगाएको	...	१ लाख बराबर	.....	...	पञ्चराम घर्ती
वार्ड नं २									
१	भूकम्प	२०७२ बैशाख	चारैतीर		गोरखामा गएको भूकम्पको धक्काले त्रासको बातावरण भएको थियो				वडा अध्यक्ष संगको कुराकानी
२	आगलगी	२०६८ चैत्र	कोरल	१ गोठ नस्ट		५० हजार बराबर		बनमा क्षेती	" "
		२०७५ चैत्र	दहबाङ	बनमा		१ लाख बराबर		१२ सय रुख नस्ट	

क्र.स	प्रकोपको नाम	साल र महिना	स्थान	भौतिक क्षति	सामाजिक क्षति (हिंसा ,चोरी, लुटपाट, झैझगडा)	आर्थिक क्षति (रुपैयामा)	मानवीय क्षति(मृत्यु, घाइते)	प्राकृतिक क्षति (खेतीयोग्य, भूमि ,वन)	सूचना पुष्ट्याइको आधार
३	हावाहुरी	२०५३ चैत्र	तीलाधारा	४ वटा घरको छाना उडाएको		२लाख बराबर		१०० रुख ढलेर नस्ट	वडा अध्यक्ष सँगको कुराकानी
४	पहिरो	२०४२ भाद्र	घट्टेखोला	३ वाट घट्ट बगाएको		७५ हजार बराबर		१० रोपानी खेत बगाएको	वडा अध्यक्ष सँगको कुराकानी
	बाढी	२०४६ भाद्र	धुरुम खोला			४ वटा गाई ८ हजार		५ रोपनी खेत	
५	हैजा, झाडा पखाला	२०४८ श्रवण	काँक्री			उपचारमा करिव ५० हजार	६ जनाको मृत्यु		वडा अध्यक्षको सुचना
	मौसमी रुघा	विगत ५ / ६ बर्ष देखि निरन्तर माघ फागुन	काँक्री			उपचारमा १५० हजार जति र्खच	५० जना विरामी		
	ज्वरो	विगत ५ / ६ बर्षदेखि निरन्तर बैषाख देखि भदौ	काँक्री				१५० जना विरामी		
६	चट्याङ	२०६९ माघ	दहबाङ			१गाई ३ हजार			
७	कृर्षि बालीमा रोग	२०२८ जेष्ठ	काँक्री			६० हजार बाराबरको मकै नष्ट			
	पशुमा रोग	२०३६ असोज				२१ वटा गाई गोरु १लाख			
वडा नं ३									
१	पहिरो	२०३८श्रावण	क्याङसी		...	२० हजार बराबर	...	३ रोपनी जमिन कटान	वडा सदस्य सहितको टिमसँग छलफल
२		२०४५ श्रावण	मोराबाङ	२ घरमा क्षेती	.....	१ लाख बराबर	....	२० रोपानी खेती गर्ने जग्गा कटान	
३		२०४९ श्रावण	क्याङसी	१ गोठ	...	५० हजार	...	३ रोपनी जमिन कटान	
४		२०७४ भाद्र	क्याङसी	१गोठ	.....	५० हजार	....	४ रोपनी जमिन कटान	

क्र.स	प्रकोपको नाम	साल र महिना	स्थान	भौतिक क्षति	सामाजिक क्षति (हिंसा ,चोरी, लुटपाट, झैझगडा)	आर्थिक क्षति (रुपैयामा)	मानवीय क्षति(मृत्यु, घाइते)	प्राकृतिक क्षति (खेतीयोग्य, भूमि ,वन)	सूचना पुष्ट्याइको आधार
५	बाढी	२०५० जेष्ठ	जितखोला	…	…	१ लाख बराबर	…	३ रोपनी खेत कटान	
६	हावाहुरी	२०४३ बैषाख	सिमा	२ घर छाना उडाएको	….	५० हजार बराबर	…		
७	आगलागी	२०६२ चैत्र	क्याडसी	…	…	५० हजार बराबर	…	२० रोपनी. जंगलमा क्षेती	
८		२०७२ बैशाख	झुम्लाबाङ	…..	…	.१ लाख	….	३० रोपनी जंगलमा क्षेती	
९	भूकम्प	२०७२ बैशाख	मोराबाङ	२ घर चर्किएको	…	१ लाख	….	…	
वडा नं ४									
१	पशुमा लाग्ने रोग	२०४२ चैत्र	काँडा साकिम		…….	९० वटा गाार्ई बस्तु मरेका रु ४४५,००० बराबर	……		वडा अध्यक्ष सहित दिल कु बुढा मेघ व बुढा बल प्रसाद रोका पञ्च ब बुढा आदिको समूह
२		२०७५ बैशाख	काँडा साकिम	….	…..	२५ वटा भेडा रु४५० हजार बराबर	….	…..	
३	कृषि बालीमा लाग्ने रोग	२०६४ भाद्र	काँडा साकिम	बर्षे बाली सबै नष्ट		रु १५ लाख बराबर			
४		२०७४ बैशाख	काँडा साकिम	गहु जौ नष्ट		रु ५ लाख बराबर			
५	खडेरी	२०३८ जेष्ठ	काँडा साकिम	उत्पादनमा कमि		रु ८ लाख बराबर			
६		२०७० जेष्ठ	काँडा साकिम	उत्पादनमा कमि		रु ५ लाख बराबर			
७	बाढी पहिरो	२०६३ भाद्र	साकिम					१५ रोपनी बन विनास	
८		२०६५ श्रावण	काँडा	१५ वटा गोठ बगाएको		३५० हजार बराबरको		२ हे. जति बन बिनास	
९		२०७५ श्रावण	धौलापहिरा	….		५० हजार बराबर		१० रोपनी बन विनास	
१०		२०७५ भाद्र	काडा			५० हजार बराबर		१० रोपनी बन बिनास	

क्र.स	प्रकोपको नाम	साल र महिना	स्थान	भौतिक क्षति	सामाजिक क्षति (हिंसा ,चोरी, लुटपाट, झैझगडा)	आर्थिक क्षति (रुपैयामा)	मानवीय क्षति(मृत्यु, घाइते)	प्राकृतिक क्षति (खेतीयोग्य, भूमि ,वन)	सूचना पुष्ट्याइको आधार
११		२०७६ श्रावण	साकिम			५० हजार बराबर		१० रोपनी बनविनास	
१२	हावाहुरी	२०५८ बैशाख	काँडा साकिम	विद्यालय उडाएको		३ लाख बराबरको			
१३		२०७४ भाद्र	काँडा साकिम	मकैबाली मा क्षेती		१५ लाख बराबरको			
१४	आगलागी	२०६० चैत्र	काँडा			१ लाख बराबर		१०० रोपनी बढि बनमा क्षेती	
१५		२०६१ मंसिर	काँडा	बन बिनास		१ लाख बराबर			
१६	महामारी	काँडा साकिम	काँडा साकिम				२५ जनाको मृत्यु		धनसरी कामी
१७	चट्याङ	२०७४ श्रवण	काँडा			४ भैसी मरेको			
		२०७५ श्रवण	काँडा			१ घरमा क्षेती			
वडा नं. ५									
१	बाढी	२०५२	बालुवा	१५ रोपनी खेत बगाएको		२ लाख बराबर			
२	आगलागी	२०४८ जेष्ठ	सेराबाङ	१२ वटा घर जलेका		१० लाख बराबर			
३		२०४५	टिला	बनमा आगलगी		१ लाख बराबर		५० रोपनी जती बन जलेको	
	हावाहुरी	२०७६ बैशाख	सेराबाङ	२ घरका छाना उडाएको		२ लाख बराबर			
वडा नं. ६									
१	महामारी हैजा	२०५९	महत				१ मृत्यु ३०० बढि विरामी		
१	पहिरो	२०४७	साविक ९ नखे	नाखे पहिरोले सविक १ र					

क्र.स	प्रकोपको नाम	साल र महिना	स्थान	भौतिक क्षति	सामाजिक क्षति (हिंसा ,चोरी, लुटपाट, झैझगडा)	आर्थिक क्षति (रुपैयामा)	मानवीय क्षति(मृत्यु, घाइते)	प्राकृतिक क्षति (खेतीयोग्य, भूमि ,वन)	सूचना पुष्ट्याइको आधार
				७ जाने बाटो अवरुद्ध गरेको					
२		२०५४	साविक ९ तल्नो खाम्दै	१घर पूर्ण क्षती ओमप्रकास राकाको				२० रोपनी जमिन क्षती	धनवीर पुन गोठुपुन को जमिन
३		२०५५	साविक २को बाकरसिङ पहिरो	१ गोठमा क्षती				बन र जग्गामा क्षती हाल बर्षेनि दोहोरिएको	
४		२०५८	साविक १ को तामारी	बाटोमा क्षती					
५		२०५९	साविक २ को भनभने					जंगल र जमीनमा क्षती	
६		२०६५	साविक ९ खाम्दै	राम बहादुर रोकाको घर पर्ण क्षती २ घर जोखिममा					
७		२०६७	साविक २ तल्ले पहिरो					१० रोपनी खेतीयोग्य जमिनमा क्षती	
८		२०७०	साविक २ पहिराखोला र गाग्रेपानी	बाटो बगाएको				१० रोपनी जति जमिन र पानी मुहान पुरेको	
९		२०७१	साविक २ गानापानी	६० धर जिर्ण अवस्थामा					
१०		२०७५	साविक १ खाडा पहिरो	१ घर जोखिममा					
१	बाढि	२०४९	साविक १को सारडखोला	बाटोमा क्षती		१ भैसी, १ गाई बगाएको २० हजार बराबरको क्षति			

क्र.स	प्रकोपको नाम	साल र महिना	स्थान	भौतिक क्षति	सामाजिक क्षति (हिंसा ,चोरी, लुटपाट, झैझगडा)	आर्थिक क्षति (रुपैयामा)	मानवीय क्षति(मृत्यु, घाइते)	प्राकृतिक क्षति (खेतीयोग्य, भूमि ,वन)	सूचना पुष्ट्याइको आधार
२		२०५८	साविक ९ सुर्पाखोला	बाटोमा क्षति		१ भैसी १ गोरु २० हजार बराबको क्षति			
३		२०६०	साविक ९ हाइबाङखोला			१ भैसी १ गाई २० हजार बराबर			
४		२०६५	साविक १ जुगेखोल			२ वटा गाइ ६ हजार बराबर			
५		२०६५	साविक २ बैलाखोला	किनाराको बालीमा क्षेती		५० हाजार बराबर			
६		२०७४	साविक १ पाखेखोल			१गाइ १ हजार बराबर			
१	कृर्षिमा रोग	२०६६	वडाको सबै क्षेत्रमा			गहुमा डढुवा र किरा प्रकोपले बाली सखाप १० लाख बराबर			
२		२०६७	वडाको सबै क्षेत्रमा			आलुमा चुर्ने र डढुवा ले सखाप २० लाख बराबर			
३		२०७०	वडाको सबै क्षेत्रमा			मकैमा डढुवा र खुम्रे किरा ले सखाप २० लाख बराबर			

क्र.स	प्रकोपको नाम	साल र महिना	स्थान	भौतिक क्षति	सामाजिक क्षति (हिंसा ,चोरी, लुटपाट, झैझगडा)	आर्थिक क्षति (रुपैयामा)	मानवीय क्षति(मृत्यु, घाइते)	प्राकृतिक क्षति (खेतीयोग्य, भूमि ,वन)	सूचना पुष्ट्याइको आधार
४		२०७१	वडाको सबै क्षेत्रमा			सुन्तलामा पात पहेलो हुने र टुप्पा सुक्दै जने १० लाख बराबर			
१	पशुमा रोग	२०६८	वडाको सबै क्षेत्रमा			बाख्राको टाउका सुनिने ५० बाखा मरेको २५० हजार बराबर			
२		२०७१	वडाको सबै क्षेत्रमा			घास खादाखादै घाटी सुनिने ३० बडि गाइ गोरु मरेका २ लाख बराबर			
३		२०६५ देखि निरन्तर	वडाको सबै क्षेत्रमा			कुखुराको टाउको घाटी सुनिने १५०० बढि मरेका ८ लाख			
१	हावाहुरी	२०४७	सविक १	सेवाकेन्द्र भवन छाना उडाएको		१ लाख बराबर			
२		२०४०	साविक २	१५ घरको छाना उडाएको		१० लाख बराबर			
३		२०६२	साविक ९	१ घरको छाना उडाएको		१ लाख बराबर			

क्र.स	प्रकोपको नाम	साल र महिना	स्थान	भौतिक क्षति	सामाजिक क्षति (हिंसा ,चोरी, लुटपाट, झैझगडा)	आर्थिक क्षति (रुपैयामा)	मानवीय क्षति(मृत्यु, घाइते)	प्राकृतिक क्षति (खेतीयोग्य, भूमि ,वन)	सूचना पुष्ट्याइको आधार
४		२०६८	साविक ९	प्रावि खाम्दैको छाना उडाएको		१लाख बराबर			
१	असिनापानी	२०४७ र २०७२	साविक २			गहु र जौ बाली नष्ट२० लाख बराबर			
२		२०५२,२०५५,२०६५	सविक ९			गहुँ बाली र नगदे फलफुल मा क्षती २६ लाख बराबर			
३		२०४८,५६,६१,६५,६७,७०,	सविक १ र २मा			गहुँबाली मा क्षती ५० लाख बराबर			
१	महामारी मौसमी रोग	२०३९	वडा भरी				हाटबजार बाट आउदै गर्दा झाडापखालाल र हैजा ले ३० जना को मृत्यु		
२		२०४५					गाउँ भरी फैलीएको हैजाले ३० जनाको मृत्यु		
३		२०६०					गाउँभरी झाडापखला फैलीएको ५०० बढि बिरामी		
४		२०६३					बर्षेनी निरन्तर		

क्र.स	प्रकोपको नाम	साल र महिना	स्थान	भौतिक क्षति	सामाजिक क्षति (हिंसा ,चोरी, लुटपाट, झैझगडा)	आर्थिक क्षति (रुपैयामा)	मानवीय क्षति(मृत्यु, घाइते)	प्राकृतिक क्षति (खेतीयोग्य, भूमि ,वन)	सूचना पुष्ट्याइको आधार
							झाडापखला, भाइरल ज्वरो, छालारोग टाईफाईट, जन्डिस जस्ता रोग बढि रहेको		
२	आगलगी	२०५४	महत	१ घर जलेको		घरभित्रको १ लाख बराबर अन्न र केहि पैशा जलेर नष्ट			
वडा नं ७									
१	बाढि	२०४८ जेष्ठ	थबाङ खोला	खेतीयोग्य जमिन कटान		१५० हजार बराबरको	३ जनाको मृत्यु	१५ रोपनी जति खेतीयोग्य जमिन कटान	वडामा भएको समूह छलफल
२		२०५७ जेष्ठ	झाम्जा खोला	स्कुल बगाएको		६, लाख बाराबर		बनमा क्षती र केहि खेतीयोग्य जमिन कटान	
३		२०६२ अषाढ	हाईबाङ खोला			३ लाख बराबर		खेतीयोग्य जमिन , बनमा बिनास	
४		२०४४ भदौ	खुमाखोला			७ लाख बराबर		खेतीयोग्य जमिन र बनमा क्षती	
५		२०४५ साउन	माङग्रा खोला			सोहि समयकै ८ लाख बराबर		खेतीयोग्य जमिन र बनमा क्षति	
१	पहिरो	२०४६ साउन	पहिराबाङ			५ लाख बराबर		खेतीयोग्य जमिन र बनमा क्षति	
२		२०५७ जेष्ठ	झाम्जा खोला	१ स्कुल भजन बगाएको		६ लाख बराबर		४ संगुर , खेती योग्य	

क्र.स	प्रकोपको नाम	साल र महिना	स्थान	भौतिक क्षति	सामाजिक क्षति (हिंसा ,चोरी, लुटपाट, झैझगडा)	आर्थिक क्षति (रुपैयामा)	मानवीय क्षति(मृत्यु, घाइते)	प्राकृतिक क्षति (खेतीयोग्य, भूमि ,वन)	सूचना पुष्ट्याइको आधार
								जमिन र बनमा क्षति	
३		२०४५ साउन	झिम्पु पहिरो			३ लाख बराबर		खेतीयोग्य जमिनमा र बनमा क्षति	
४		२०५५ साउन	गुनामम पहिरो गाला			२ लाख बराबर		बनमा क्षति	
५		२०७३ साउन	छोरेनाम्पु सिमाली बोट			१५०, हजार बराबर		खेतीयोग्य जमिन र बनमा क्षति	
६		२०७४ साउन	लाबाङ, धुलौटा पहिरो			१०, लाख बराबर		खेतीयोग्य जमिन र बनमा क्षति	
१	आगलगी	२०७१ चैत्र	मेलगैरा, साउने पानी, रुवाबाङ	१ घर , २ वटा गोठ र बनमा आगलागी		२० लाख बराबर को समान अन्नबाली		आगलगीले बनमा क्षति	
२	आगलगी	२०५७बैशाख	धर्मसाला	१ वटा घर		१५ लाख बराबर			
१	हिमपात	२०६४ फागुन	वडा नं ७ भरी			५ लाख बराबरको		अन्नबाली र बनममा क्षति	
१	भूकम्प	२०७२ बैशाख	वडा नं ७ भरी	३ वटा घर चर्केको		५ लाख बराबर			
१	चट्याङ	२०७१ चैत्र	डाडग्रिबाङ				१ जनाको मृत्यु		
२		२०७२ साउन	रिसाल			२ वटा बाखा मरेका ५० हजार बराबर	२ जना घाइते		
३		२०६९ साउन	भित्रीबन			३ भेडा मरेका ५० हजार बराबर	१ जना घाइते		
४		२०७६ जेष्ट	गुनाम	सोलार क्षेती		५ लाख बराबर	१ मृत्यु २ घाइते		
१	महामारी	२०४३	वडा नं ७ भरी				५० जनाको मृत्यु ५००		

क्र.स	प्रकोपको नाम	साल र महिना	स्थान	भौतिक क्षति	सामाजिक क्षति (हिंसा ,चोरी, लुटपाट, झैझगडा)	आर्थिक क्षति (रुपैयामा)	मानवीय क्षति(मृत्यु, घाइते)	प्राकृतिक क्षति (खेतीयोग्य, भूमि ,वन)	सूचना पुष्ट्याइको आधार
							जना प्रभावित		
२		२०४७	वडा नं ७ भरी				४० जना मृत्यु ४०० प्रभावित		
१	पशुमा लाग्ने रोग	२०४८ जेष्ठ	वडा नं ७ भरी			१०० भन्दा धेरै गाइ गोरु मरेका १५ लाख बराबर			
१	कृषि बालीमा लाग्ने रोग	२०७५ साउन	वडा नं ७ भरी	मकैबली नष्ट		१० लाख बराबर			
१	हावाहुरी	२०५३ चैत्र	वडा नं ७ भरी	स्कुलको छाना र १५ घरको छाना उडाएको		४ लाख बराबर		बनमा ठूलो संख्यामा बिरुवा ढलेको	
वडा नं ८									
१	हैजा	२०४३ साउन	कोजी कुचिबाङ		पारिबारिक अशान्ती		४३ जना मृत्यु ५०० बढि विरामी		कालु रोका पञ्चबहादुर रोका ओम रोका
१	अनिकाल	२०४३ असाढ बाट सुरु	कोजी कुचिबाङ				३० जना मृत्यु		
१	आगलगी	२०३२ चैत्र	नाम्फु	१ घर जलेर नष्ट		२० हजार			
२		२०४७ चैत्र	कुचिबाङ			५ लाख		१०० रोपनी बन क्षेत्र जलेर नष्ट	
३		२०४७ बैशाख	विस्कुम	१ घर जलेर नष्ट		२० हजार			
४		२०६० चैत्र	सिमखोला	२ घर जलेर नष्ट		५० हजार			
१	पहिरो	२०३० अषाढ	जुगेपानी	१घर पुरिएको				५ रोपनी जमीन बगाएको	
२		२०५६ भाद्र	ताम्दै	बाटोमा क्षती		५० हजार बराबार	३ जनाको मृत्यु	४ रोपनी भन्दा बडि जमीन कटान	

क्र.स	प्रकोपको नाम	साल र महिना	स्थान	भौतिक क्षति	सामाजिक क्षति (हिंसा ,चोरी, लुटपाट, झैझगडा)	आर्थिक क्षति (रुपैयामा)	मानवीय क्षति(मृत्यु, घाइते)	प्राकृतिक क्षति (खेतीयोग्य, भूमि ,वन)	सूचना पुष्ट्याइको आधार
३		२०७५ साउन	सिमखोला	२ घर बगाएको		३ लाख बराबार		२ रोपनी जति बनमा क्षती	
४		२०७५ साउन	घोरनेटी	१ गोठ पुरेको		२ लाख बराबर		२ रोपनी जति जमिन बगाएको	
१	बाढि	२०५९ असोज	कुचिबाङ	८ घट्ट, १ काठेपुल, १ गोठ २ भैसी		५३ गाई बगाएको ५ लाख बराबर	२ मृत्यु ३ घाइते	५ रोपनी खेती योग्य जमिन बगाएको	
१	भूकम्प	२०७२ बैशाख	वडाभरी	विजुलीको नहर र २ घरमा क्षेती		३ लाख बराबवर			भरत बुढा
१	हावाहुरी	२०७५ बैशाख	कुचिबङ, कोर्जा	१ घर २ स्कुलमा क्षेती		२ लाख बराबर			
१	पशुरोग	२०४१ बैशाख	कुचिबङ, कोर्जा			२५ भैसी मरेका ४लाख बराबर			जोख ब रोका
वडा नं ९									
१	पहिरो	२०७४ साउन	चुनबाङ			१ लाख बराबर		५ रोपनी बारी बगायो	बल ब पुन
२		२०६९	सिमचौर			२ लाख बरबर	२ मृत्यु	३ रोपनी जमिन बगायो	कमान सिह डाँगी
१	बाढि	२०५४ बैशाख	गैरागाउँ	४ वटा घर बगाएको		५ लाख बराबर			
१	आगलगी	२०६० बैशाख	खाल	१ घरमा क्षती		५० हाजार बराबर			
१	चट्याङ	२०७० बैशाख	खाल	१ घरमा क्षती		१लाख बराबर			
१	अनिकाल	२०४१	चुनबाङ्ग				१५ जना मृत्यु		
१	खडेरी	२०५९ बैशाख	चुनबाङ्ग			१० लाख बराबर		मकैबाली मा क्षति	

भूमे गाउपालिकाममा विगत ३०/४० बर्षभित्रको मात्र प्रकोपहरुको इतिहास हेर्दा यति सानो ठाँउमा मात्र २ करोड ६१ लाख बराबरको आर्थिक क्षती भएको छ भने प्राकृतिक क्षती र दस्तावेजमा नआएका अन्य प्राकृतिक प्रकोपको क्षतीलाई विचार गर्ने हो भने यो विकराल अवस्था नै हो । त्यस्तै विपद्मा परेर २३५ जनाले ज्यान गुमाएको देखिन्छ भने २७८ जना घाइते र ३५ सय भन्दा बढि प्रत्यक्ष प्रभावित भएका देखिन्छन् । यि सबै तथ्याङ्कलाई हेर्दा यो विषय बस्तु विकराल छ । प्रकोपले केहि रुप परिर्बतन गरे पनि पछिल्ना दिनहरुमा प्रकोप बढेको देखिन्छ ।

अनुसुची ३

प्रकोप संकटासन्नता तथा क्षमता नक्सा

भूमे गाउँपालिका १, रुकुम

प्रकोप संकटासन्नता तथा क्षमता नक्सा

भूमे गाउँपालिका २, रुकुम

प्रकोप

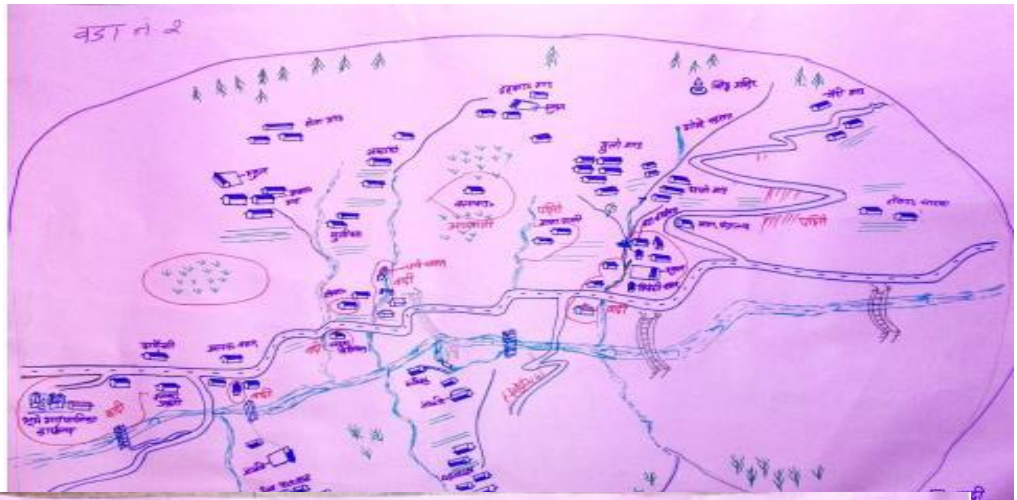

संकटासन्नता तथा क्षमता नक्सा
भूमे गाउँपालिका ३, रुकुम

प्रकोप संकटासन्नता तथा क्षमता नक्सा
भूमे गाउँपालिका ४, रुकुम

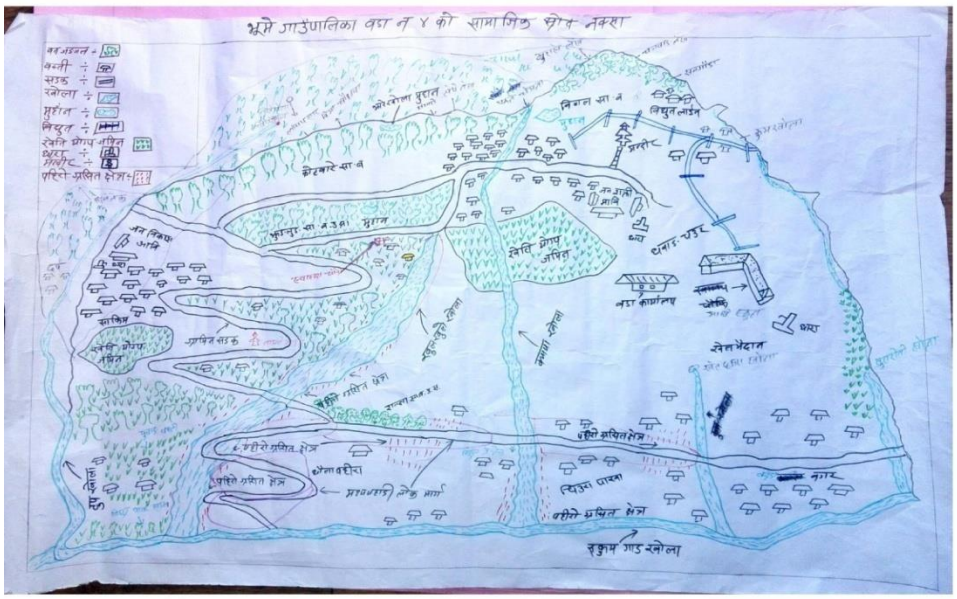

प्रकोप संकटासन्नता तथा क्षमता नक्सा
भूमे गाउँपालिका ५, रुकम

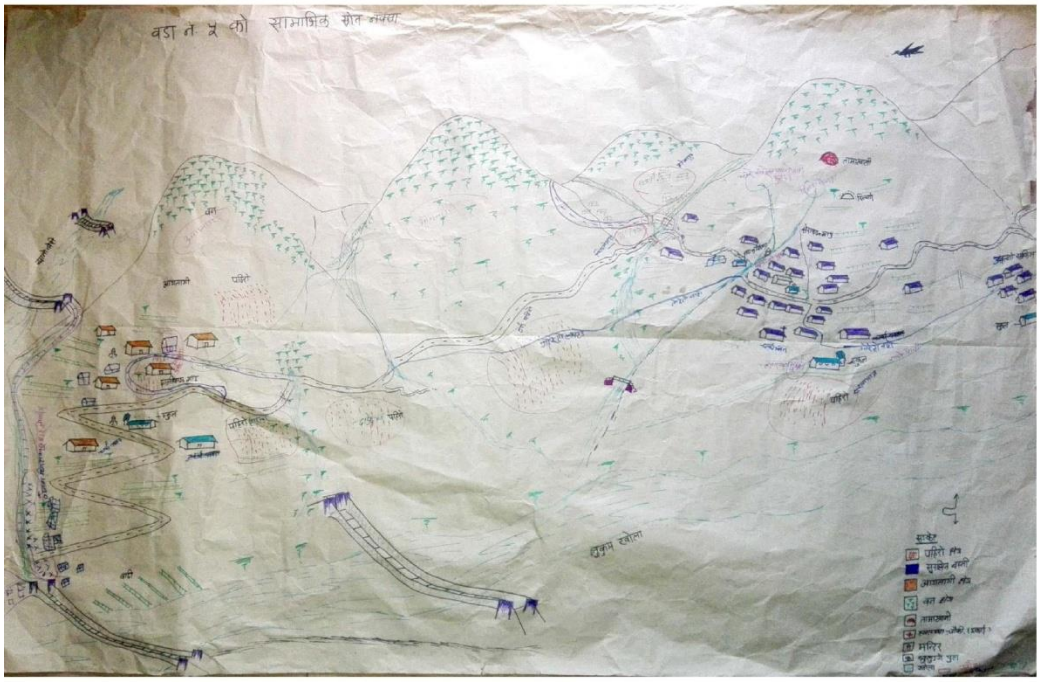

प्रकोप संकटासन्नता तथा क्षमता नक्साभूमे गाउँपालिका ६, रुकुम

प्रकोप संकटासन्नता तथा क्षमता नक्सा

भूमे गाउँपालिका ७, रुकुम

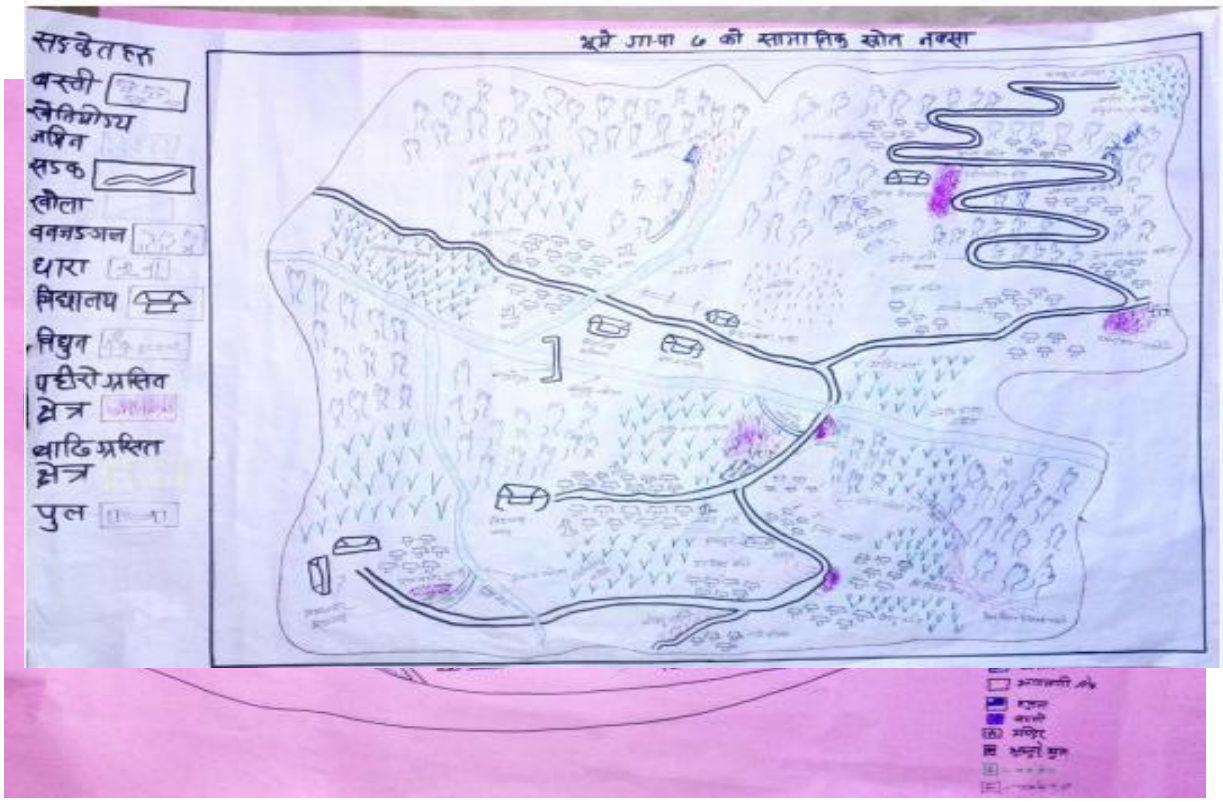

प्रकोप संकटासन्नता तथा क्षमता नक्सा
भूमे गाउँपालिका ८, रुकुम

प्रकोप संकटासन्नता तथा क्षमता नक्सा
भूमे गाउँपालिका ९, रुकुम

अनुसुची ४ : स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति, भूमे गाउँपालिका,रुकुम (पुर्व)

क्रसं.	पद	नामथर	प्रतिनिधित्व निकाय र पद	सम्पर्क नम्बर
१	अध्यक्ष	रामसुर बुढा मगर	अध्यक्ष, भूमे गाउँपालिका	९८४४९१४४७९
२	सदस्य	मन कुमारी बुढा विष्ट	उपाध्यक्ष, भूमे गाउँपालिका	९८२३६५०४८४
३	सदस्य	चन्द्र सिंह श्रेष्ठ	प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत, भूमे गाउँपालिका	९८०८५०२०२३
४	सदस्य	टेक प्रसाद बुढा	सामाजिक विकास समिति संयोजक, भूमे गाउँपलिका	९७४८५४४०८०
५	सदस्य	दिलमान रोका	वन, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन समिति, संयोजक	९८०९५८१९१०
६	सदस्य	देव बहादुर बुढा	संयोजक ,आर्थिक विकास समिति	९८०६२७०३५१
७	सदस्य	धनमान रोका	पूर्वाधार विकास समिति, संयोजक, भूमे गाउँपालिका	९८४८५५३५९४
८	सदस्य	नमिता पुन	संस्थागत तथा क्षमता विकास समिति संयोजक, भूमे गाउँपालिका	९८४७९६२७०५
९	सदस्य	ठग बहादुर बस्नेत	इलाका प्रहरी कार्यालय, काँक्री	९८२३३९११६४

१०	सदस्य	जयमान बुढा	पत्रकार	९८०९८२४८२४
११	सदस्य सचिव	निलध्वज पाण्डेय	खरिदार भूमे गाउँपालिका	९८४४९१५१०५

अनुसुची ५ :विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना तथा समन्वय समिति, भूमे गाउंपालिका, रुकुम (पुर्व)

क्रसं.	पद	नामथर	प्रतिनिधित्व निकाय र पद	सम्पर्क नम्बर
१	संयोजक	मन कुमारी बुढा विष्ट	उपाध्यक्ष, भूमे गाउँपालिका	९८२३६५०४८४
२	सदस्य	चन्द्र सिंह श्रेष्ठ	प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत, भूमे गाउँपार्लिका	९८०८५०२०२३
३	सदस्य	टेक प्रसाद बुढा	सामाजिक विकास समिति संयोजक, भूमे गाउँपालिका	९७४८५४४०८०
४	सदस्य	दिलमान रोका	वन, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन समिति, संयोजक	९८०९५८१९१०
५	सदस्य	धनमान रोका	पूर्वाधार विकास समिति, संयोजक, भूमे गाउँपालिका	९८४८५५३५९४
६	सदस्य	प्रवेश पुन	विधेयक समिति संयोजक, भूमे गाउँपालिका	९८४४९४२१३४
७	सदस्य	नमिता पुन	संस्थागत तथा क्षमता विकास समिति संयोजक, भूमे गाउँपालिका	९८४७९६२७०५
८	सदस्य सचिव	मान बहादुर खड्का	प्रशासन योजना शाखा प्रमुख, सदस्य, भूमे गाउँपालिका	९८०९५३९३४३

अनुसुची ६

भुमे गाउँपालिका वडा नं. १ को वडा स्तरिय विपद् जोखिम तथा जलवायु उत्थानशिल समितिका पदाधिकारीहरुको नामावली

क्रसं.	पद	नामथर	प्रतिनिधित्व निकाय र पद	सम्पर्क नम्बर
१	अध्यक्ष	रामचन्द्र पुन	अध्यक्ष, भूमे गाउँपालिका वडा न १	९८०६२७८३९९
२	सदस्य	सुन कुमारी पुन	भूमे गाउँपालिका वडा न १	
३	सदस्य	प्रतिभा रोका	भूमे गाउँपालिका वडा न १	
४	सदस्य	रुजीधन घर्ती	शिक्षक, भूमे गाउँपालिका वडा न १	
५	सदस्य	धनकुमार पुन	भूमे गाउँपालिका वडा न १	
६	सदस्य	सृष्टी वि क	भूमे गाउँपालिका वडा न १	
७	सदस्य	दयाधन घर्ती	भूमे गाउँपालिका वडा न १	
८	सदस्य	आश बहादुर कामी	भूमे गाउँपालिका वडा न १	
९	सदस्य	बलमाया वि क	भूमे गाउँपालिका वडा न १	
१०	सदस्य सचिव	विर प्रकाश बुढा	भूमे गाउँपालिका वडा न १	९८२३५०५७७७

भूमे गाउँपालिका वडा नं. २ को वडा स्तरिय विपद् जोखिम तथा जलवायु उत्थानशिल समितिका पदाधिकारीहरुको नामावली

क्रसं.	पद	नामथर	प्रतिनिधित्व निकाय र पद	सम्पर्क नम्बर
१	अध्यक्ष	नर बहादुर बुढा	अध्यक्ष, भूमे गाउँपालिका वडा न २	९८०६८९०६७५
२	सदस्य	मदन कुमार बुढा	भूमे गाउँपालिका वडा न २	
३	सदस्य	सम्झी बुढा	भूमे गाउँपालिका वडा न २	
४	सदस्य	मोलमा विक	भूमे गाउँपालिका वडा न २	
५	सदस्य	तिलक रोका	अ हे व भूमे गाउँपालिका वडा न २	९८२२९३६३९९
६	सदस्य सचिव	आशा रामपुन मगर	वडा सचिव, भूमे गाउँपालिका वडा न २	९८०६८०९०११
७	सदस्य	कमेनी बुढा	भूमे गाउँपालिका वडा न २	

८	सदस्य	बर बहादुर खड्का	ईलाका प्रहरी प्रमुख, भूमे गाउँपालिका वडा न २	

भूमे गाउँपालिका वडा नं. ३ को वडा स्तरिय विपद् जोखिम तथा जलवायु उत्थानशिल समितिका पदाधिकारीहरुको नामावली

क्रसं.	पद	नामथर	प्रतिनिधित्व निकाय र पद	सम्पर्क नम्बर
१	अध्यक्ष	दिलमान रोका	अध्यक्ष, भूमे गाउँपालिका वडा न ३	९८०९५८१९१०
२	सदस्य	नरसिंह शाह	वडा सदस्य भूमे गाउँपालिका वडा न ३	
३	सदस्य	हिरा कुमारी शाह	वडा सदस्य भूमे गाउँपालिका वडा न ३	
४	सदस्य	लिला प्रसाद सुनार	वडा सदस्य भूमे गाउँपालिका वडा न ३	
५	सदस्य	लक्ष्मी घिसिङ सुनार	वडा सदस्य भूमे गाउँपालिका वडा न ३	
६	सदस्य सचिव	सुरेश कुमार शाही	वडा सचिव, भूमे गाउँपालिका वडा न ३	९८२२९३६३९९

भूमे गाउँपालिका वडा नं. ४ को वडा स्तरिय विपद् जोखिम तथा जलवायु उत्थानशिल समितिका पदाधिकारीहरुको नामावली

क्रसं.	पद	नामथर	प्रतिनिधित्व निकाय र पद	सम्पर्क नम्बर
१	अध्यक्ष	चंख बहादुर बुढा	अध्यक्ष, भूमे गाउँपालिका वडा न ४	९८०३७५६७८७
२	सदस्य	मेघ बहादुर बुढा	वडा सदस्य भूमे गाउँपालिका वडा न ४	
३	सदस्य	घन सरी कामी	वडा सदस्य भूमे गाउँपालिका वडा न ४	
४	सदस्य	दिल कुमारी बुढा	वडा सदस्य भूमे गाउँपालिका वडा न ४	
५	सदस्य	बिर जङ बुढा	युवा क्लव अध्यक्ष भूमे गाउँपालिका वडा न ४	
६	सदस्य	गौमती कामी	अ न मी ,स्वास्थ्य चौकी, काँडा, भूमे गाउँपालिका वडा न ४	
७	सदस्य	भक्ती रोका	सामाजिक परिचालक, गरिवसँग विश्वेश्वर कार्यक्रम , भूमे गाउँपालिका वडा न ४	
८	सदस्य	दलै बुढा	भूमे गाउँपालिका वडा न ४	
९	सदस्य	मन कुमारी बुढा	भूमे गाउँपालिका वडा न ४	

१०	सदस्य	जोखमाया बुढा	भूमे गाउँपालिका वडा न ४	
११	सदस्य सचिव	लजिम प्रसाद बुढा	वडा सचिव, भूमे गाउँपालिका वडा न ४	९८०१२८६९११६

भूमे गाउँपालिका वडा नं. ५ को वडा स्तरिय विपद् जोखिम तथा जलवायु उत्थानशिल समितिका पदाधिकारीहरुको नामावली

क्रसं.	पद	नामथर	प्रतिनिधित्व निकाय र पद	सम्पर्क नम्बर
१	अध्यक्ष	टेक प्रसाद बुढा	अध्यक्ष, भूमे गाउँपालिका वडा न ५	
२	सदस्य	लेखन बुढा	वडा सदस्य भूमे गाउँपालिका वडा न ५	९८६४२८७१६८
३	सदस्य	सीता बुढा	वडा सदस्य भूमे भूमे गाउँपालिका वडा न ५	
४	सदस्य	राम कुमार बुढा मगर	वडा सदस्य भूमे भूमे गाउँपालिका वडा न ५	९८६६९२३०८८
५	सदस्य	लीला सुनार	वडा सदस्य भूमे भूमे गाउँपालिका वडा न ५	
६	सदस्य	प्रकाश वि क	अहेव,सेरावाङ,सामुदायिक संस्था, भूमे भूमे गाउँपालिका वडा न ५	९८६३३१४५७७
७	सदस्य	हिरा बुढा	खाध्य कार्यक्रम, इकाई प्रमुख भूमे भूमे गाउँपालिका वडा न ५	
८	सदस्य	मञ्जुला बुढा	भूमे गाउँपालिका वडा न ५	९८४८७९५३४९
९	सदस्य	पुनराज बुढा मगर	भूमे गाउँपालिका वडा न ५	९७४८५७५५९६
१०	सदस्य	धनपती बुढा	भूमे गाउँपालिका वडा न ५	
११	सदस्य	सुनील वि क	शिक्षक, भूमे गाउँपालिका वडा न ५ आवी दालिवाङ	९८६८३६९६९६
१२	सदस्य	तिलक प्रसाद आचार्य	शिक्षक, भूमे भूमे गाउँपालिका वडा न ५ आवी दालिवाङ	
११	सदस्य सचिव	भिम प्रसाद नेपाली	प्रशासन तथा लेखा शाखा भूमे भूमे गाउँपालिका वडा न ५	९८०१२८६९११६

भूमे गाउँपालिका वडा नं. ६ को वडा स्तरिय विपद् जोखिम तथा जलवायु उत्थानशिल समितिका पदाधिकारीहरुको नामावली

क्रसं.	पद	नामथर	प्रतिनिधित्व निकाय र पद	सम्पर्क नम्बर
१	अध्यक्ष	देव बहादुर बुढा मगर	अध्यक्ष, भूमे गाउँपालिका वडा न ६	९७४८५०९४८५
२	सदस्य	मिना सुनार	वडा सदस्य, भूमे गाउँपालिका वडा न ६	
३	सदस्य	धनजीत रोका	वडा सदस्य, भूमे गाउँपालिका वडा न ६	
४	सदस्य	सावित्री बुढा	वडा सदस्य , भूमे गाउँपालिका वडा न ६	
५	सदस्य	खिम बहादुर राणा	इलाका प्रहरी, भूमे गाउँपालिका वडा न ६	
६	सदस्य	दिल कुमारी रोका	आमा समुह, भूमे गाउँपालिका वडा न ६	
७	सदस्य	चन्द्र बहादुर बुढा	शिक्षक, भूमे गाउँपालिका वडा न ६	
८	सदस्य	उपेन्द्र यादव	स्वास्य चौकी इन्चार्ज भूमे गाउँपालिका वडा न ६	
९	सदस्य सविच	लक्ष्मण खत्री	वडा सचिव, भूमे गाउँपालिका वडा न ६	

भूमे गाउँपालिका वडा नं.७ को वडा स्तरिय विपद् जोखिम तथा जलवायु उत्थानशिल समितिका पदाधिकारीहरुको नामावली

क्रसं.	पद	नामथर	प्रतिनिधित्व निकाय र पद	सम्पर्क नम्बर
१	अध्यक्ष	धनमान रोका	अध्यक्ष, भूमे गाउँपालिका वडा न ७	९७४८५५३५९४
२	सदस्य	रुपधन कामी	वडा सदस्य, भूमे गाउँपालिका वडा न ७	
३	सदस्य	मन कुमारी बुढा	वडा सदस्य, भूमे गाउँपालिका वडा न ७	
४	सदस्य	नारायण बुढा	शिक्षक, भूमे गाउँपालिका वडा न ७	
५	सदस्य	सुमित्रा बुढा	अ हे व , भूमे गाउँपालिका वडा न ७	
६	सदस्य	सम्झना बुढा	स्वयंसेविका, भूमे गाउँपालिका वडा न ७	
७	सदस्य सचिव	आशाराम पुन	वढा सचिव, भूमे गाउँपालिका वडा न ७	

भूमे गाउँपालिका वडा नं.८ को वडा स्तरिय विपद् जोखिम तथा जलवायु उतनशिल समितिका पदाधिकारीहरुको नामावली

त्रसं.	पद	नामथर	प्रतिनिधित्व निकाय र पद	सम्पर्क नम्बर
१	अध्यक्ष	पंच बहादुर रोका	अध्यक्ष, भूमे गाउँपालिका वडा न ८	
२	सदस्य	कर्ण बहादुर खढ्का	वडा सदस्य भूमे गाउँपालिका वडा न ८	
३	सदस्य	जोख बहादुर रोका	वडा सदस्य भूमे गाउँपालिका वडा न ८	
४	सदस्य	हिम कुमारी बुढा	वडा सदस्य भूमे गाउँपालिका वडा न ८	
५	सदस्य	विनसरा कामी	वडा सदस्य भूमे गाउँपालिका वडा न ८	
६	सदस्य	बविता रोका वस्नेत	शिक्षक, भूमे गाउँपालिका वडा न ८	
७	सदस्य	कृष्ण रोका	शिक्षक, भूमे गाउँपालिका वडा न ८	
८	सदस्य	ओमे रोका	वन उपभोक्ता समिति, भूमे गाउँपालिका वडा न ८	
९	सदस्य	जय नारायण पुन	स्थानीय, भूमे गाउँपालिका वडा न ८	

१०	सदस्य	भरत बुढा	स्थानीय, भूमे गाउँपालिका वडा न ८	
११	सदस्य	नरमान बुढा	शिक्षका भूमे गाउँपालिका वडा न ८	
१२	सदस्य	दुर्गा बहादुर बुढा	स्थानीय, भूमे गाउँपालिका वडा न ८	
१३	सदस्य	कमला पुन	आमा समुह, भूमे गाउँपालिका वडा न ८	
१४	सदस्य	बल बहादुर खड्का	स्थानीय, भूमे गाउँपालिका वडा न ८	
१५	सदस्य	विपना रोका मगर	स्थानीय, भूमे गाउँपालिका वडा न ८	
१६	सदस्य	विनसरा बुढा	स्थानीय, भूमे गाउँपालिका वडा न ८	
१७	सदस्य	सुक बहादुर बुढा	स्थानीय, भूमे गाउँपालिका वडा न ८	

भूमे गाउँपालिका वडा नं.९ को वडा स्तरिय विपद् जोखिम तथा जलवायु उत्थानशिल समितिका पदाधिकारीहरुको नामावली

क्रसं.	पद	नामथर	प्रतिनिधित्व निकाय र पद	सम्पर्क नम्बर
१	अध्यक्ष	प्रवेश पुन	अध्यक्ष, भूमे गाउँपालिका वडा न ९	९८४४९४२१३४
२	सदस्य	दिपक पुन	वडा सदस्य भूमे गाउँपालिका वडा न ९	९८६०६७९४०३
३	सदस्य	नमिता पुन	कार्यपालिका सदस्य भूमे गाउँपालिका वडा न ९	९८४७९६२७०५
४	सदस्य	सुन्तली दमाई	वडा सदस्य भूमे गाउँपालिका वडा न ९	९८४३७९५९९३
५	सदस्य	मान सिं डागी	प्र,अ. ने रा मा वि,चुवाङ भूमे गाउँपालिका वडा न ९	९८५८५०१५३५
६	सदस्य	भक्त बहादुर सिंजाली	प्रहरी इन्चार्ज, भूमे गाउँपालिका वडा न ९	९८४८०९५४९८
७	सदस्य	भिम प्रसाद पुन	अध्यक्ष,,वि व्य स, ने रा म वि, चुन्वाङ भूमे गाउँपालिाका वडा न ९	
८	सदस्य	चित्र बहादुर विष्ठ	अ हे व, स्वास्थ्य चौक, भूमे गाउँपालिका वडा न ९	९८४७९१४७३९
९	सदस्य	कमान सिंह पुन	स्थानीय, भूमे गाउँपालिका वडा न ९	
१०	सदस्य	विनोद बुढा	स्थानीय, भूमे गाउँपालिका वडा न ९	
११	सदस्य	कमान सिंह डागी	बुद्धिजिवी, भूमे गाउँपालिका वडा न ९	९८६६९६६१८६

१२	सदस्य	निर्मला पुन	स्थानीय, भूमे गाउँपालिका वडा न ९	
१३	सदस्य	अम्बा टोमटा	स्वयंसेविका, भूमे गाउँपालिका वडा न ९	
१४	सदस्य	सुनिता पुन	१३ नं टोल अध्यक्ष, भूमे गाउँपालिका वडा न ९	
१५	सदस्य	भावना खड्का	५ नं टोल अध्यक्ष, भूमे गाउँपालिका वडा न ९	
१६	सदस्य	प्रेम प्रकाश पुन	२ नं टोल अध्यक्ष, भूमे गाउँपालिका वडा न ९	
१७	सदस्य	कपिल ओली	फिल्ड सहयोगी, भूमे गाउँपालिका वडा न ९	
१८	सदस्य	कोपिलानाथ पुन	फिल्ड सहयोगी, भूमे गाउँपालिका वडा न ९	
१९	सदस्य	रमिला पुन बुढामगर	लेखा तथा प्रशासन, वडा कार्यालय, भूमे गाउँपालिका वडा न ९	९८६८६०३५०३

अनुसुची ७ : स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समितिको काम कर्तव्य र अधिकार

- स्थानीय तहको विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजनाको तर्जुमा, कार्यान्वयन र अनुगमन र पुनरावलोकन गर्ने
- योजना तयार गर्दा नेपाल सरकारले निर्धारण गरेको विपद् उत्थानशील समुदायहरुको न्यूनतम आधारहरुलाई ध्यान दिनु पर्ने ।
- समुदायमा विपद तथा जलवायू उत्थानशील समितिको गठन गर्ने । यसरी गठन गर्दा साविकमा रहेका समुदाय स्तरका सामुदायिक विपद् ब्यवस्थापन समितिलाई आवश्यकता अनुसार पुर्नगठन गर्न सकिनेछ । र स्थानीय तहमा गठन हुने विपद् व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तन अनुकुलन सम्बन्धी अन्य समिति तथा उपसमितिलाई सहयोग पुऱ्याउने ।
- स्थानीय तहका कर्मचारी, समुदायमा आधारित विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति सदस्य, नागरिक समाजका प्रतिनिधि तथा राजनीतिक दलका प्रतिनिधिलाई विपद् तथा जलवायु उत्थानशीलता सम्बन्धी प्रशिक्षण लिने वा दिने व्यवस्था मिलाउने ।
- स्थानीय तहमा विपद् तथा जलवायु उत्थानशील कोषको स्थापना र सञ्चालनको व्यवस्था मिलाउने
- स्थानीय तहमा विकास निर्माणका क्रियाकलापहरु कार्यान्वयनमा विपद् जोखिम व्यावस्थापन तथा जलवायु अनुकूलनलाई मूलप्रवाहिकरण गर्ने ।
- स्थानीय तहमा विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना कार्यान्वयनको लागि आवश्यक बजेट विनियोजनका लागि पहल गर्ने
- स्थानीय तहबाट जारी भएका नीति, निर्देशन तथा मापदण्डहरु कार्यान्वयन गर्ने गराउने
- स्थानीय तहमा सुरक्षित विद्यालय तथा अस्पतालका लागि विपद् जोखिम न्यूनिकरण तथा जलवायु परिवर्तन अनुकुलनका कार्यक्रमहरु योजनामा समावेश गर्ने,
- स्थानीय तहमा विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना, आपत्कालीन कार्ययोजना, पुनःस्थापना तथा पुनर्निर्माण योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन गर्दा सबै सरोकारवालाहरुको सहभागितालाई सुनिश्चित गर्ने । आवश्यकता अनुरुप संकटासन्न समुदायहरुमा विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति, पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यका लागि कार्यदलहरु गठन गरी क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ।
- स्थनीय तहमा विपद् प्रभावित क्षेत्रमा खोज, उद्धार, राहत तथा प्रतिकार्यको व्यवस्था मिलाउने ।

- स्थानीय तह तथा वडाको विपद् तथा जलवायु उत्थानशीलता सम्बन्धी आवश्यक निर्देशिका तथा कार्यविधी तयार गर्ने ।
- स्थानीय तह वडाको प्रकोप तथा जलवायुजन्य जोखिम नक्सांकन गर्ने ।

अनुसुची ८ : गाउँपालिका स्तरीय कार्यदलहरुको भुमिका तथा जिम्मेवारी

क) पूर्वचेतावनी तथा सूचना कार्यदल *(EWS Task Force)*

विपद् पूर्व	विपद्को समय	विपद् पश्चात्
▪ पूर्वसूचना तथा चेतावनी प्रणालीबारे सञ्चार माध्यम र अन्य स्रोतबाट प्राप्त सूचना प्राप्त गर्ने । ▪ पूर्वचेतावनी प्रणालीको स्थापनाका लागि वडा, गाउँपालिका, जल उत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण डिभिजन कार्यालयसँग समन्वय गर्ने । ▪ उपलब्ध पूर्वचेतावनी प्रणालीको सुरक्षा र संरक्षण गर्ने । ▪ विपद् सम्बन्धी काम गर्ने वा अन्य सरोकारवाला निकायमा विपद्बारे सही जानकारी दिने । ▪ समुदायसँग नियमित छलफल गरी वडा विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समितिमा नियमित प्रतिवेदन पेश गर्ने । ▪ सञ्चार माध्यम, पत्रकार महासङ्घ, स्थानीय पत्रकारसँग समन्वय गरी सूचना लिने र दिने काम गर्ने । ▪ विपद् जोखिम व्यवस्थापन सम्बन्धी ज्ञानवर्द्धक सामग्रीको खोजी गरी समुदायमा उपलब्ध गराउने । ▪ आपत्कालीन समयमा चाहिने निकायको फोनको सूची तयार गरी समुदायका सबै सदस्यलाई उपलब्ध गराउने । ▪ जनचेतना अभिवृद्धिका सामाग्री जिल्ला र केन्द्रबाट सङ्कलन गरी जनचेतना अभियानमा हुने खर्च कटौती गर्ने ।	▪ विपद्को सूचना सबैभन्दा पहिले खोज तथा उद्धार कार्यदललाई दिने । ▪ यस्तो सूचना स्थानीय प्रहरी, जिल्ला प्रहरी, शसस्त्र प्रहरी, नेपाली सेना, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, वडा, गाउँपालिका, जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिलाई उपलब्ध गराएर सहयोग माग गर्ने । ▪ विपद् सम्बन्धी सम्पूर्ण जानकारी जानकारी वडा मार्फत गाउँपालिकामा गराउने । ▪ विपद् बारेको समाचार तथा सूचना सञ्चार माध्यम वा पत्रकारलाई उपलब्ध गराउने ।	▪ क्षतिको अवस्थाबारे जानकारी लिने । ▪ विपद्पछि उत्पन्न भएको थप सङ्कटासन्नता र जनजीवनमा परेको असरको समीक्षा गर्ने । ▪ जनजीवनमा परेको असर अनुसार पूर्वतयारीका कार्यलाई निरन्तरता दिने

अनुसुची ९ संकटासन्नता स्तरीकरण अंकभार आधार

क्रस	संकटासन्न्ता मापनका सुचकहरु	मापन गर्ने तरिका	अंकभार
१	मानविय क्षति	०-१ जनाको मृत्यु =न्यून	२
		२-५ जनाको मृत्यु = मध्यम	४
		५ जना भन्दा बढी = उच्च	६
२	प्रभावित परिवार	५० परिवार =न्यून	१
		५१- १०० = मध्यम	२
		१०० भन्दा बढी = उच्च	३
३	घरको क्षति	०-१० घरको क्षति=न्यून	१

		११-५० = मध्यम	२
		५० भन्दा बढि = उच्च	३
४	आर्थिक क्षति	०-१ लाखको क्षति =न्यून	१
		१-५० लाखको क्षति = मध्यम	२
		५० लाख भन्दा बढि= उच्च	३
५	खेतीयोग्य भूमि र वनक्षेत्रको क्षति	५ विगाहाको क्षति =न्यून	
		५-५० विगाहाको क्षति = मध्यम	
		५१ भन्दा माथिको क्षति = उच्च	
६	सामाजिक क्षति	मानिस, बालबच्चा हराएमा , महिला हिंसाका घटना , चोरी डकैतिका घटना वा अन्य घटना मध्ये कुनै एक भएमा =न्यून	१
		मानिस, बालबच्चा हराएमा , महिला हिंसाका घटना , चोरी डकैतिका घटना वा अन्य घटना मध्ये कुनै दुवै भएमा = मध्यम	२
		मानिस , बालबच्चा हराएमा, महिला हिंसाका घटना , चोरी डकैतीका घटना वा अन्य सामाजिक अपराधका घटना सबै भएमा = उच्च	३
७	विगतमा भएका विपद्का घटनाक्रम	१-२ विपद् भएको =न्यून	१
		२-५ विपद् भएको = मध्यम	२
		५ भन्दा बढि भएको = उच्च	३
८	बाली लगाउने वाभित्राउने समयमा आएको परिवर्तन	१० दिन भन्दा कम = न्यून	१
		१०-२० दिन सम्म= मध्यम	२
		२० दिन भन्दा बढि = उच्च	३
९	तापक्रममा आएको परिवर्तन	महशुश भएको = न्यून	१
		महशुश भएका् तर असर कम देखिएको = मध्यम	२
		बाली, बनस्पती लोप भएको = उच्च	३
१०	जोखिमले भविष्यमा पार्न सक्ने असर	खोला, पहिरो नजिक रहेको बस्तिको जनसंख्या १० प्रतिशत भन्दा कम भएमा .= न्यून	१
		पानीको प्रयाप्तमा कमी वा बढी, ढल वा फोहोर व्यवस्थापनमा नभएको वा खोला, पहिरो नजिक रहेको बस्तीको जनसंख्या १०-३० प्रतिशत भएमा = मध्यम	२
		पानीको प्रयाप्तमा कमी वा बढी, ढल वा फोहोर व्यवस्थापनमा नभएको वा खोला, पहिरो नजिक रहेको बस्तीको जनसंख्या ३० प्रतिशत भन्दा बढि भएमा वा जनावर आतंक वा खुल्ला क्षेत्रको कमी = उच्च	३
११	श्रोतको उपलब्धता तथा पहुँच	श्रोतको पर्याप्तता भएको र पहुँच भएको .= न्यून	१
		श्रोतको पर्याप्तता भएको र पहुँच नभएको = मध्यम	२
		श्रोतको कमी = उच्च	३
१२	संस्थागत क्षमता	संस्था भएको र विपद्मा काम गर्ने सामर्थ राख्ने = न्यून	१

		संस्था रहेको तर विपद्मा काम गर्न सक्ने क्षमता नभएको वा संस्था बारे समुदायलाई जानकारी नै नभएको = मध्यम	२
		संस्था धेरै टाढा भएको वा संस्था नै नभएको = उच्च	३
१३	जनसंख्याको विश्लेषण	अपाङ्गता भएका व्यक्ति, गर्भवती महिला, पाँच वर्ष भन्दा मुनिका बालबालिका, ६० वर्ष भन्दा माथिका जनसंख्या २० प्रतिशत भन्दा कम भएमा .= न्यून	१
		अपाङ्गता भएका व्यक्ति, गर्भवती महिला, पाँच वर्ष भन्दा मुनिका बालबालिका, ६० वर्ष भन्दा माथिका जनसंख्या २०-४० प्रतिशत भएमा .= मध्यम	२
		अपाङ्गता भएका व्यक्ति, गर्भवती महिला, पाँच वर्ष भन्दा मुनिका बालबालिका, ६० वर्ष भन्दा माथिका जनसंख्या ४० प्रतिशत भएमा .= उच्च	३
१४	स्थानीय ज्ञान, सीप, क्षमता र प्रविधि	स्थानीय ज्ञान, क्षमता र प्रविधिको प्रयोग गरी विपद् तथा जलवायु परिवर्तनका असरलाई न्यूनीकरण गर्न प्रयोग भएको .= न्यून	१
		स्थानीय ज्ञान, सीप, क्षमता भएको तर प्रयोग नभएको वा प्रविधिको नभएको .= मध्यम	२
		नयाँ बस्ती तथा प्रविधिको प्रयोग नभएको = उच्च	३

अंकभार अनुसारको स्तर

क स	**अंकभार**	**स्तर**
१	३८ भन्दा माथी अंकभार	उच्च संकटासन्न
२	२४ देखि ३८ अंकभार सम्म	मध्यम संकटासन्न
३	२३ भदा कम अंकभार	न्यून संकटासन्न

अनुसुची १० लक्षित समुहमा छलफल गरिएको विषयवस्तु सम्बन्धी प्रश्नावली

FGD

स्थान

मिति

समय

सहभागी संख्या

GBV= Gender Based Violence

प्रश्न

१.तपाई महिला वा पुरुष भएकै कारण कसैले हेपेको जस्तो लाग्छ ?लाग्छ भने कुन कुरामा जस्तै उदाहरण

२. विपद्को बेलामा तपाई महिला वा (पुरुष) भएकै कारणले थप समस्या पर्छ जस्तो लाग्छ ? लाग्छ भने थप के समस्या पर्छ होला? त्यस्तो समस्या विगतमा भएको उदाहरण छ ?

३. विपद्को बेलामा तपाईको इज्जत वा मर्यादामा खतरा हुन्छ जस्तो लाग्छ ?त्यस्तो घटना गाउँमा घटेका छन्?

४ महिला (पुरुष)मा भएका हिँसाको बारेमा सुन्नु भएको छ ? तपाईको आफ्नै गाँउपालिकामा त्यस्ता घटना भएका छन? तपाईलाई जानकारी छ? छ भने गाँउपालिकाको भुमिका के कस्तो थियो ?

५. तपाईलाई लैगिंक हिंसाको कारणले उत्पन्न हुने थप घटनाहरु बारे जानकारी छ? जस्तो कि श्रीमान वा श्रीमतीको पिडाले हुने आत्महत्या, जाँडरक्सी खाएर एक अर्कालाई कुटपिट, तेस्रो लिंगी भएको कारण गाउँमा अपमानित हुनु परेका आदि।

६. तपाईलाई महिला वा पुरुष भएको कारणले सरकारी कार्यालयबाट संवालिन, कार्यक्रममा सहभागि हुन वा राजनैतिक तहमा पुग्न बाधा गरिएको छ ?

७ तपाईको समुदायमा बालविवाहको समस्या छ ?यसको नकारात्मक असर बारे जानकारी छ ?

८. समस्या समाधानका लागि गरिएका प्रयासहरु के के छन्?भएका छन्भने के कस्ता छन् । प्रयासहरुको प्रभाव पछिल्ना दिनहरुमा केहि देखिएका छन् ?

९ विगत र वर्तमानमा भईरहेका हिंसाका रुपमा के भिन्नता देख्नु भएको छ ? बढ्दो क्रममा छन् कि घट्दो क्रममा छन् ?

१०.समुदायमा लैगिंक हिंसा भनेको के हो (व्यक्तिहरुको बुझाई के छ भन्ने कुरा छलफल गर्नुहोला) ।

२.Reproductive Health

१. बच्चालाई जन्मदिदा समयमा उपचार नपाएर, स्वास्थ्य संस्थाबाट सेवा नलिएर वालिन सम्भव नभएर, वा परिवारले लिन नमानेर बच्चा वा आमाको वा दुबैको ज्यान गएको कुनै घटना थाहा छ ?

(छलफललाई सहज बनाउन प्रश्नकर्ताले कुनै काल्पनिक कथाका आधारमा विषयबस्तुलाई प्रष्ट पार्न सकिने छ ।

२. गाउँमा अधिकतम कति वच्चासम्म जन्माएका आमाहरु छन् । सामान्यतया कति कति बर्षको अन्तरालमा बच्चा जन्माएको देखिन्छ । (प्रश्नकर्ताले उदाहरणको लागि सहभागीहरु कै आफ्ना सन्तान वा दाजु दिदि बिचको उमेरको अन्तरका आधारमा विश्लेषण गर्ने ।

३. विगतमा गाँउमा महिलाको प्रजनन स्वास्थ्य उपचार जस्तै (पाठेघरको शिविर चलेको थियो?कतिले उपचार गरेकाथिए?(महिला स्वास्थ्यकार्यकर्ता तथा स्थानीय स्वास्थ्य संस्था प्रमुख संग समेत छलफल गर्ने)

४. गर्भवतीआमाले आफ्नो गर्भको चेक जाँच नियमित गराउने गरेका छन् ?(स्वास्थ्य संस्थाको तथ्यांक हेर्ने र त्यसले विपद्को बेलापार्न सक्ने थप जटिलताको विश्लेशण गर्ने)

५. तपाईलाई परिवार नियोजन बारे थाहा छ ? ईच्छा विपरितको गर्भ भएमा त्यसलाई के गर्ने गरिएको छ । गाँउको सुडेनी, धामी झाक्री वा स्थानीय जडीबुटीले झार्ने गरिन्छ ,वा स्थानीय मेडिकलमा औषधी खाएर झार्ने गरिन्छ ,वा सरकारले सुचीकृत गरेका स्वास्थ्य संस्थामा गएर सेवा लिने गरिएको छ ।

६. प्रजनन स्वास्थ्य अधिकारका बारेमा जानकारी छ ?(अधिकारको बारेमा छलफल गर्ने, कतिपय सामाजिक मान्यताले समेत अधिकारलाई प्रभाव वा संरक्षणमा सहयोग गरेको हुन सक्छन्, त्यसलाई विश्लेषणमा उल्लेख गर्ने)

७. प्रजनन् स्वास्थ्य अधिकारका बारेमा जनचेतनामुलक कार्यक्रम गरिएका छन् ?कसले गर्ने गरेको छ ? कसरी गर्ने गरेको छ ?

८.स्थानीय स्वास्थ्य संस्था (सरकारी र निजी) ले दिने सेवा सुविधाबारे जानकार हुनुहुन्छ ? र सेवा सुविधा र संरचनामा (भौतिक समेत प्रयोगकर्ता मैत्री) तपाई विश्वास गर्नुहुन्छ ?

९.स्वास्थ्यको न्युनतम सुविधाहरु उपयोग गर्नु भएको छ ?(प्याकेजका सुविधाहरु एक एक गरि सोध्ने)

१०. प्रजनन स्वास्थ्य सेवा (हिंसा प्रभावित समेत) लिनकहाँजाने गरिएको छ ?(यदि यौन हिंसा बाट प्रभावितभएमामात्र यो प्रश्न सोध्ने